

Onsdagen den 12 Mars 1873.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades två protokollsutdrag för den 10 och protokollet för den 1 dennes f. m.

Upplästes ett så lydande läkarebetyg:

Att ledamoten af Riksdagens Första Kammare Herr Baron C. Raab lider af en bulnad på ena benet, som tvingar honom att tills vidare hålla sig i stillhet på sina rum, intygar
Stockholm den 11 Mars 1873

Adolf Kjellberg,
Med. Doktor.

Anmäldes och bordlades:

Stats-Utskottets memorial N:o 25, angående öfverlemnande till särskildt Utskott af motioner rörande utvidgning af elementarläroverk, och

Banko-Utskottets memorial N:o 8, i anledning af återremiss af 3:dje punkten i Utskottets betänkande N:o 6, om sättet för utseende af ledamöter i styrelserna för Riksbankens kontor i orterna.

Föredrogs ånyo och bifölls Sammansatta Stats- och Bevillnings-Utskottets den 5 och 10 dennes bordlagda betänkande N:o 1, angående ändring af 7:de punkten i Kongl. Kungörelsen den 21 Oktober 1871 om bevillningsafgiften för spelkort m. m.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 5 och 10 dennes bordlagda betänkande N:o 2, angående allmänna bevillningen.

1:sta punkten.

Herr von Geijer: Jag skall anhålla att få göra en liten observation vid den motivering Utskottet använt för afstyrkande af i denna punkt omnämnda motion. Utskottet har ganska riktigt i början af sitt betänkande framhållit, hurusom motionen antagligen måste hafva tillkommit genom en missuppfattning af Bevillningsförordningens stadganden. äfvensom att bifall till motionen skulle hafva till följd att ett och samma beskattningsföremål komme att påföras bevilling två gånger. Det vill synas som om Utskottet häri hade haft tillräckligt skäl att afstyrka motionen och kunnat dervid stanna. Men Utskottet fortsätter sin motivering med en antydning, att motionären verkligen haft för afsigt att framställa ett förslag, något så när liknande dem, som vid 1868 års riksdag väcktes inom denna Kammare och då här föranledde en ganska liffig diskussion; och efter att hafva gjort detta antagande — hvartill motionen knappast må anses föranleda -- hänvisar Utskottet till sitt vid 1868 års riksdag afgifna betänkande, angående allmänna bevillningen, deri Utskottet framhållit olämpligheten eller omöjligheten af att för bolagen införa ett beskattningssätt i den riktning, som de då väckta motionerna i ämnet angäfvö. Det förefaller mig som om Utskottet härvid begagnat tillfället för att låta motionärerne och de med dem liktänkande få veta, att de ifrågavarande motionernas syftemål: en rättvisare interkommunal beskattning hvad bolagen angår. hvarigenom och aktionärerne beredes kommunal rösträtt, den de nu sakna. icke står att vinna på den väg motionärerne föreslagit. För min del vågar jag tro, att vi kunna bibehålla vårt nuvarande beskattningssystem, i hvad rörer den allmänna skatten och kommunalskatten, hufvudsakligen oförändradt. om vi i bevillningsstadgan införa vissa förändringar, hvarigenom kommunalbeskattningen blir mera rättvis och billig än den nu är, isynnerhet beträffande bolag. *Att låta denna beskattning fortvara på samma sätt som hittills, anser jag vara ett betänkligt förbiseende af associationens betydelse -- associationen som en stor författare kallat "ett af vår tids räddningsmedel".* Gerna medgifver jag, att, för vidtagandet af sådana förändringar, stora svårigheter kunna möta. Men då Utskottet i betänkandets 4:de punkt, jemte omnämmande att komitéen för afgifvande af förslag till ny mantalsskrifningsförordning och lämpliga bestämmelser för ordnandet af den interkommunala beskattningen nu med betänkande i ämnet inkommit, låter oss hoppas att i anledning häraf åtskilliga förändringar i bevillningsförordningen, lämdande till väsendtlig fördel för kommunalbeskattningen, snart torde kunna förväntas, vill det synas som Utskottet kunnat af samna betänkande, hvilket jag för min del finner innehålla många goda tankar, hemta anledning att äfven gifva ofvannämnde motionärer från 1868 års riksdag förhoppning om att kommunalbeskattningen för bolag kan, utan rubb-

ning af de hufvudsakliga grunderna för bevillningsförordningen, ändras derhän, att aktionären kommer att erlægga kommunalskat der han bor, om icke för hela afkastningen af sin bolagslott så åtminstone för räntan af sitt för bolagets rörelse tillskjutna kapital, hvarom förslag vid 1868 års riksdag väcktes af Herr von Möller och hvilket förslag finner sin motsvarighet uti ett nästan ordagrant lika lydande stadgande i ett helt nyligen af en komité i Norge afgifvet förslag till kommunalbeskattning för städerna och landet.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

2:dra punkten.

Grefve Mörner, Oscar: För min del får jag yrka afslag å denna punkt. Jag kan nemligen icke anse lämpligt, att man vidare med godkännande utvidgar ett system, som hittills på visst sätt gjort sig gällande, enligt hvilket staten anees vara ett slags allmoseutdelningsinrättning, utan jag anser för min del att välgörenhetsinrättningar och fromma stiftelser äro *en sak* och staten *en annan*. Ett sådant stadgande kunde möjligen hafva varit passande förr i världen, då staten betraktades såsom en förmyndare och mäklare och Gud vet icke allt hvad, en inrättning, som utdelade uppmuntringar och arvoden till höger och venster; men nu för tiden, då staten till och med upptager bevillning af sina tjenstemän för deras löneförmåner, anser jag att ett sådant föreställningssätt, såsom ytterst olämpligt, både kan och bör upphöra och att man icke vidare bör fortgå på den beträdda banan. Såsom jag redan sagt, yrkar jag afslag å Utskottets förslag.

Herr von Gegerfelt: Äfven jag anser mig hafva skäl att yrka afslag å denna punkt, men mitt skäl är alldeles motsatt den siste talarens. Jag anser nemligen, att hvad som i denna punkt föreslås redan finnes tydligen stadgadt i gällande bevillningsförordning, der sparbanker och pensionsanstalter uttryckligen frikallas från bevillning. Ränte- och kapitalförsäkringsanstalten är just en förening af nyssnämnda båda inrättningar. I den ena afdelningen af densamma, ränteförsäkringsanstalten, forskaffar man sig genom vissa insatser vid viss tid en slags årlig *pension* och i den andra afdelningen, kapitalförsäkringsanstalten, försäkrar man sig genom att på samma sätt göra insatser om att vid en viss tid erhålla ett bestämt besparadt *kapital*. Ehuru jag icke hade ämnat framställa denna min åsigt nödgas jag likväl nu dertill, och jag instämmer således, ehuru på alldeles motsatta skäl, i den föregående talarens yrkande.

Friherre af Ugglas: För min del tillåter jag mig, i motsats mot de båda föregående talarne, att yrka bifall till punkten. Då bevillningsförordningen tillerkänner en undantagsförmån åt sparbanker, kan jag icke finna något skäl, hvarför icke samma rätt äfven bör tilläggas anstalter, som äro så beslägtade med sparbankerna som ränte- och kapital-försäkringsanstalterna i sjelfva verket äro och

hvilka jag anser så väl förtjenta af att af staten på något sätt för sin vackra verksamhet uppmuntras. Jag kan således icke finna något skäl till afslag å denna punkt, för den händelse att man icke, såsom Herr von Gegerfelt, anser ett sådant stadgande redan förefinnas i gällande bevillningsförordning. En sådan åsigt har äfven jag förut i viss mån delat, men jag har måst frånträda den, emedan jag förnummit att inom åtskilliga taxeringskomitéer fråga verkligen uppstått att ålägga dessa anstalter bevilling. Vid sådant förhållande tror jag det vara bäst att lagstiftningen borttager allt tvivel om förordningens rätta mening.

Slutligen får jag äfven fästa uppmärksamheten derpå, att det efter detta förslags framläggande ingalunda kan vara lämpligt att motsätta sig dess antagande, emedan åtskilliga taxeringskomitéer af ett sådant Riksdagens förfaringsätt helt säkert skulle anse sig hafva erhållit stöd för den åsigt, att dylika anstalter borde åsättas bevilling.

På dessa skäl vågar jag anhålla om bifall till Bevillnings-Utskottets förslag.

Herr Almqvist: Lika med Herr von Gegerfelt anser jag väl det nu gällande stadgandet kunna och möjligen böra tydas derhän, att ränte- och kapitalförsäkringsanstalter skola vara fria från bevilling, men då en motsatt tydning på flera håll gjort sig gällande, synes det mig ganska väl betänkt att åstadkomma säkerhet genom ett bestämdt lagstadgande. Att grunden för ett sådant stadgande är billig och rättvis, synes mig icke kunna betvivlas. Såsom Herr von Gegerfelt redan anmärkt är afsigten med insats i kapital-försäkringsanstalten att skaffa sig en besparing och i ränte-försäkringsanstalten att bereda sig pension. Dessa anstalter hafva på sednare tider börjat få ganska stor framgång, och det vill också synas, som om det vore af synnerligen stor allmännytta, att äfven personer med mindre inkomster lägga af något litet och tänka på framtiden. För 30 år sedan ansågs det vara en för såväl representation som regering vigtig angelägenhet att uppmuntra till inrättandet af dylika anstalter, och det skulle derföre vara illa om man nu, då de börjat få framgång, skulle hos den obemedlade delen af befolkningen hämma den vaknande böjelsen för litet mera oberoende i framtiden derigenom att dessa små besparingar belades med bevilling.

Jag tager mig således friheten att på det varmaste yrka bifall till Bevillnings-Utskottets förslag.

Herr von Geijer: Jag erkänner, i likhet med dem som talat för bifall till förslaget, att, såsom Bevillnings-förordningen nu är formulerad, allt skäl förefinnas att insätta det föreslagna tillägget i denna paragraf, när det, såsom af en talare blifvit upplyst, visat sig, att författningen ej alltid blifvit tydd så, som om bestämmelsen i detta tillägg redan innefattades i den nuvarande lydelsen. För öfrigt förenar jag mig likväl med den talare, som ansåg det vara betänkligt att låta så stora fonder, som för närvarande finnas inestående i sparbanker samt ränte- och kapital-försäkringsanstalter, förblifva alldeles fria från bevilling- och

kommunalskatt. Jag tror ingalunda, att dessa inrättingars stora ändamål skulle på något sätt förfelas, om de för sina ansefliga fonder finge bära någon skatt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten, och då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

3:je, 4:de och 5:te punkterna.

Biföllos.

6:te punkten.

Herr Fröman: Den motion, som af Grefve Mörner i denna fråga blifvit väckt, anser jag hafva varit förtjent af bättre öde, än att blifva af Bevillnings-Utskottet afstyrkt; och då motionären, efter hvad jag finner, ej är tillstädes, anhåller jag att i ämnet få yttra några ord. Såsom bekant är, sammanträda pröfningskomitéerna under September eller Oktober månad, och utdrag af deras protokoll, utvisande resultatet af deras verksamhet, skall före årets slut de skattskyldige tillhandahållas. Sedermera kommer en besvärstid af tre månader eller till den sista Mars, hvarefter Kongl. Maj:ts Befallningshafvande har obegränsad tid för inskickande af de inkomna besvären till Kammarrätten. Författningens obestämdhet i sistnämnda afseende har gifvit anledning till ganska märkliga missbruk, ty, enligt hvad jag nyligen erfarit, har t. o. m. så långt dröjsmål egt rum, att besvären icke förr än i November, December, ja, någon gång t. o. m. först i Januari månad det nästföljande året till Kammarrätten inkommit. Man må då icke undra på om personer, som i Januari eller Februari månad till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifvit sina besvär och få vänta till årets slut utan att erhålla utslag, knota och klaga öfver Kammarrätten, der de naturligtvis tro att besvären ligga, ehuru de möjligen icke ännu dit inkommit. Härigenom sker, enligt min tanke, Kammarrätten en orättvisa i det allmänna omdömet, och då jag af embetspligt varit skyldig att gora anmärkningar mot ärendenas gång inom nämnda embetsverk, känner jag mig så mycket mer pligtig att afväjja dylika beskyllningar, som äro orättvisa. Jag nämnde, att det kan hända, att ärendena icke komma in till Kammarrätten förr än vid årets slut och Kammarrätten är då oskyldig till det under tiden förelupna dröjsmål, men det är ej omöjligt att derefter ärendenas behandling i Kammarrätten understundom kan mer än skåligt fördröjas. Jag ber dock att här få uttala den icke ovigtiga sanning, att långsamhet i ärendenas gång icke nödvändigt förutsätter försummelse hos dem, som skola handlägga dessa ärenden, ty det kan hända och har hänt, att ärendena hopat sig i sådan mängd, att arbetskrafterna varit otillräckliga. En annan orsak till

ärendenas försenande kan vara den, att ett embetsverks arbetsordning icke är sådan, som den borde vara. Billig omtanke att freda Kammarrätten från orättvisa beskyllningar i först berörda afseende har troligen föranlett motionen. Jag vill nu yttra några ord om de motiv, Utskottet anfört för densammans afstyrkande för det närvarande. Utskottet börjar med att erkänna angelägenheten deraf, att ifrågavarande ärenden med större skyndsamhet än hittills handläggas, och äfven jag tror mig hafva bevisat, att detta är en sak af högsta vikt, enär, såsom jag nämnde, det kan hända, att den, som besvarat sig öfver en påford bevillning, får vänta på utslaget icke endast öfver nästa taxering utan äfven utöfver den derpå följande. Utskottets betänkligheter vid att nu göra något i detta hänseende grunda sig derpå, att en komité varit nedsatt för uppgörande af förslag till ny förordning om mantalsskrifningens förrättande och att denna komités betänkande kan gifva anledning till en Kongl. proposition, som måhända skall leda till en revision af bevillningsförordningen i sin helhet. Utskottet anser, att denna proposition kan vara att förvänta redan till nästa riksdag, men derom kan Utskottet lika litet som någon annan ega visshet. Vi hafva sett, hurusom dylika frågor kunna erfordra en ganska lång förberedelsetid; och vid sådant förhållande synes det mig, som om en reform, om hvars riktighet man å alla sidor är fullkomligt ense, icke borde uppskjutas derföre, att möjligen andra reformer framdeles kunna och böra vidtagas, och då den förevarande frågan onekligen tillhör bevillningsförordningen, så synes mig det anförda skälet icke hafva bort betraktas såsom ett alldeles oundvikligt hinder för Utskottet att vid granskningen af denna förordning nu införa en förändring af den vikt, som den af motionären föreslagna. Utskottet har möjligen fäst sig dervid, att en dylik förändring skulle föranleda en omtryckning af hela bevillningsförordningen och på den grund velat uppskjuta densamma, men då Utskottet i en annan punkt ifrågasatt att genom en särskild författning kungöra en annan ändring i samma författning, så tycker jag att man kunnat förfara på samma sätt med den, hvarom nu är fråga.

Vi äro stolta öfver den utveckling, som kommunikationsväsendet i våra dagar vunnit, och öfver den snabbhet i postgången, som deraf blifvit en följd, men huru länge skal' det dröja, innan dessa fördelar komma lagskipningen till godo? När bland egenskaperna hos en god lagskipning skyndsamhet är en af de viktigaste, skall man då längre underlåta att göra skäligt afseende på de förändringar som i nyssberörda måtto under sednare tider inträffat? Mig synes som skulle en allmän reduktion af alla besvärs- och fatalietider lämpligen böra ega rum och kunna försiggå, utan att rättssäkerheten derigenom äfventyrades. Då emellertid en dylik fråga, liksom andra mera genomgripande, nästan aldrig i sin helhet på en gång hos oss kunna genomföras, anser jag, att man, i likhet med hvad förut skett, bort taga för den särskilda fråga, som här var å bane och sökt bringa den till ett godt slut, för att sedan på samma sätt behandla de andra fataliefrågorna, den ena efter den andra. Utskottet anmärker med rätta, att motionen icke antyder huru den be-

svärstid, hvarom nu är fråga, skulle inskränkas. För min del tror jag, att den utan fara för rättssäkerheten skulle kunna för Stockholms stad begränsas till en månad och för det öfriga landet till två månader, d. v. s. att inom Februari månads slut alla dessa besvär borde vara till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifna, och om man då ytterligare stadgade, att desamma, efter den handläggning de hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande erhållit, skulle inom Maj månads slut vara till Kammarrätten insända, så tror jag icke, att man föreskrifvit någonting överkställbart. På grund af hvad jag nu yttrat skulle jag önska, att Bevillnings-Utskottet ville taga frågan i förnyadt öfvervägande, och anhåller derföre vördsamt om återremiss af denna punkt i betänkandet.

Herr von Ehrenheim: Efter den föregående talarens anförande torde icke mycket vara att i frågan tillägga, men jag kan dock icke underlåta att med några ord ytterligare bekräfta de uppgifter han framlagt med afseende å behöfligheten af en förändring uti ifrågasvarande hänseende. Det framgår nemligen af en uppgift, som jag fått mig meddelad, att af mål, som blifvit afgjorda af pröfningskomitéerna år 1871, hafva icke mindre än 44 stycken inkommit till Kammarrätten så sent som i Augusti 1872, 28 i September, 44 i Oktober, 19 i November och ett i December, samt vidare att af mål, afgjorda af pröfningskomitéerna år 1870, ett inkommit i Januari och ett i Februari 1872. Det är gifvet, att en så stor långsamhet i behandlingen af dessa besvärmål måste vara för allmänheten till stor olägenhet, ty ehuru det alltid är angeläget att få tvistefrågor afgjorda, blir det härvidlag så mycket angelägnare, som, utom i de fall der särskilda omständigheter inträffa, en uppgjord taxering upprepas alla följande år, om den icke genom laga kraft vunnit utslag blifvit ändrad, och således måste för hvarvt särskildt år blifva föremål för ny klagan. Det har derför varit med verklig tillfredsställelse jag erfarit, att Bevillnings-Utskottet erkänt behöfligheten af svärstidens förkortning, och ännu mer att den långa tid, som nu får tagas i anspråk för infordrande af förklaringar i ämnet, anses böra begränsas. Utskottet har emellertid såsom skäl för sitt afstyrkande af motionen anført, att ett omfattande förslag till ändringar i bevillningsförordningen vore att förvänta och att man ej borde gå detsamma i förväg. Detta förslag skulle grunda sig på den till mantals- och skattskrifningsförordningens omarbetande tillsatta komités arbeten, men då dess betänkande ännu icke blifvit till Riksdagens ledamöter utdeladt, så har jag icke varit i tillfälle att deraf taga kännedom. Det synes mig dock vara alldeles gifvet, att Utskottet i detta förslag, som tyckes vara för Utskottet tillgängligt, skulle kunna finna en ganska värdelik ledning för en förändring i det hänseende, hvarom nu är fråga. Att åter sätta denna förändring i sammanhang med en mera omfattande revision af bevillningsförordningen i dess helhet, förefaller mig, i likhet med den föregående talaren, betänkligt, emedan ett sådant förfarande ofta nog leder till mycket längre uppskof, än man från början afsett. Jag förklarar mig alltså i yrkandet om återremiss af den föredragna punkten.

Friherre af Ugglas: Det lider intet tvifvel, att ju ej bevillningsförordningens föreskrifter i detta fall äro otillfredsställande, och verkligen ej egnade att befordra den skyndsamhet, som man har rätt att fordra i afseende på allmänna ärendens behandling. Jag kan således ej annat än instämma med de båda föregående talarne, men icke desto mindre hyser jag tvekan om lämpligheten af att nu föreslå vidtagandet af en förändring. Till en början ber jag att få fästa uppmärksamheten på att här icke föreligger något bestämdt förslag och att det hade varit önskvärdt, om den ärade motionären med sin stora erfarenhet i dessa ämnen hade behagat lemna Utskottet något slags vägledning för bestämmandet af en annan besvärstid än den nuvarande. Sjelf har jag, då jag sökt sätta mig in i lithörande förhållanden, kommit till insigt om att samma besvärstid för hela landet icke är lämplig; det erfordras nemligen en tid särskildt för Stockholm, en annan för de större städerna och åter en annan för det öfriga landet. Jag har således icke kunnat för mig göra klart, hvilken besvärstid egentligen vore den rätta, och vid sådant förhållande är jag icke heller beredd att afgifva något förslag, som jag kan anse fullt godt. Jag hemställer då till er, mine Herrar, huruvida det icke är skäl att afvakta en tidrymd af icke mer än ett år, då efter all anledning ett mera omfattande förslag till ändringar i bevillningsförordningen kommer att blifva föremål för Riksdagens behandling. I detta förslag hafva komiterade i afseende på den mycket omtalade frågan om kommunernas rätt att erhålla kommunalutskylder inslagit på en helt och hållet ny väg. Komiterade hafva nemligen ansett, att bevillningen till staten borde påföras på ett enda ställe och att taxeringskomitéerna sedermera skulle vara skyldiga att fördela utskylderna mellan de särskilda kommunerna. Skulle detta förslag vinna Riksdagens bifall, så inträder derigenom ovilkorligen nödvändigheten af att för kommunerna stadga en besvärstid, hvilken de i denna stund icke ega; de hafva nemligen endast rätt att klaga. I händelse en taxeringskomité nedsätter bevillningen och derigenom åstadkommer en inskränkning i kommunalutskylderna, men någon besvärstid på grund af ett helt och hållet nytt förhållande hafva de icke. Då man kan vänta en så genomgripande revision af hithörande frågor i allmänhet, hemställer jag, om det kan vara skäl att nu vidtaga denna speciela förändring, som är föreslagen.

Dessa Utskottets skäl, eller att det saknat någon vägledning för bestämmandet af en riktig besvärstid, samt att man borde afvakta en allmännare revision af bevillningsstadgan, synas mig hafva den vigt. att jag hoppas att Kammarern skänker sitt bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren tilkaledes utföllo med blandade ja

dade ja och nej; hvaruppå, och efter det proposition på bifall till punkten förnyats samt med både ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

7:de och 8:de punkterna.

Lades till handlingarne.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utskottets den 5 och 10 dennes bordlagda Utlåtande N:o 9, i anledning af väckt förslag om upphäfvande af Kongl. förklaringen angående klander af annans åtkomst till fast egendom den 14 Maj 1805.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 5 och 10 dennes bordlagda Utlåtande N:o 10, i anledning af väckt motion, åsyftande närmare bestämmelser rörande återvinningsrätt till lösegendom, som blifvit genom olofligt tillgrepp rätte egaren afhänd.

Herr Sundell: Emot detta betänkande har jag afgifvit min reservation och vidhåller fortfarande de åsichter jag i densamma uttalat, men då denna reservation är mycket kortfattad, möjligen allt för kort, utbedjer jag mig att, till densammas amplifierande, nu få yttra några ord. Jag har trott mig kunna antaga att för rättstillståndet icke skulle blifva så alldeles väl sörjdt om, sedan en person genom olofligt tillgrepp bemäktigat sig en sak och gerningsmannen, jemte det honom ådömts straff, tillika ålagts ersätta skadan, om, säger jag, den som mistat egendomen skulle äfven derefter ega rätt att taga det stulna åter utan lösen från tredje, fjerde eller femte man, som på god tro och mot fullt värde detsamma åtkommit. Jag har svårt att finna, hvarföre en man, som i brottet icke deltagit eller dertill varit i någon mån vållande, skulle kännas skyldig att så väsendtligt upprätta skadan, som fallet blifver om han förpligtas att gifva saken till egaren åter ut utan lösen. Jag medgifver visserligen, att gerningsmannen ytterst sällan har förmåga att godtgöra den skada som skett, men derföre bör väl icke denna skyldighet hvälvas på annan. Jag medgifver också gerna, att många skäl tala för Utskottets förslag, som är detsamma som Lagberedningens, men jag har dock ansett Lagkomitéens förslag i detta afseende vara bättre och har också derföre för min del omfattat detsamma. I Lagkomitéens motiv till det kapitel, der förevarande fråga afhandlas, står det bland annat *dels*: "Om tredje man godset på god tro köpt och i handom tagit, får förste egaren åtnöjas med rättigheten att hålla sig till säljaren om ersättning, men kan ej, i grund af sin sakrätt, återtaga sitt af senare innehafvaren", och *dels*: "Att ålägga köparen skyldighet att underätta sig om innehafvarens åtkomst, vore orättvist af det skäl, att denna forskning i de flesta fall skulle blifva fruktlös, helst, med an-

tagande af den sats att egaren alltid skulle ega rätt att återvinna sin egendom, det ej vore för köparens säkerhet tillräckligt att känna säljarens åtkomst, utan han äfven blefve nödsakad söka upplysning om den rätt, hvarmed dennes fångesman och alle andre före honom innehaft egendomen“. Jag öfverlemnar nu det ena och det andra till Kammarens ledamöters upplysta pröfning och slutliga afgörande, men jag tager mig emellertid friheten anhålla att, med afslag å Utskottets betänkande, Kammaren behagade omfatta den mening, som min reservation innehåller.

Herr Nordström: Som den rättsfråga, Lag-Utskottet i nu föredragna betänkande sökt lösa, är för den allmänna samfärdseln inom landet af särdeles stor betydelse, torde en omständligare pröfning af förslaget desto heldre ursäktas, som olika tolkning af nu gällande stadganden i ämnet stundom förekommit, och Utskottet vill till efterrättelse införa nya grundsatser.

Klander i juridisk mening betyder ett af *egaren* till en sak, som utan hans santtycke kommit i annan mans besittning, inför domaren framställt yrkande mot *innehafvaren* att få densamma *in specie* åter, med dess möjliga afkastning under tiden; kunnande dessutom anspråk på ersättning af flerehanda skäl tillkomma. Är föremålet för klandret *fast egendom*, går denna, om klandret godkännes, alltid *utan lösen* tillbaka. Är det *lös egendom*, kunna följderna utveckla sig annorledes.

I fråga om *fast egendom* må man ej glömma: att, enligt gällande lag, hvarje aftal om öfverlåtelse af eganderätt deri skall, för att vara bindande, uppgöras skriftligen med tvägg manna vittne, att fång genom köp, gifva, skifte, testamente skall offentlig lagfaras, att arfsfång äfven är underkastadt en viss verificeringsprocess, att, innan pantförskrifning af fast egendom (der sådant ännu skulle förekomma) kan öfvergå till laga fång, särskild lagfart dertill erfordras, att vid lagfart alla den förre egarens fångeshandlingar skola företes och till innehället i korthet i lagfartsprotokollet antecknas, o. s. v.; erinrar man sig detta och derjemte att, för att ett ombud skall kunna med laga verkan, på egarens vägnar, abalienera dennes fasta egendom, han dertill bör vara med skriftlig fullmakt försedd, så framträder genast rättvisan af den lag, som förklarar, att *innehafvaren* af en fast egendom, hvars besittning *egaren*, jemte det han sjelf legitimerar sig, klandrar, bör till egaren afstå egendomen *utan lösen*, der han ej i sin ordning kan visa sitt laga fång.

I fråga om *lös egendom* deremot, hvarmed vi nu egentligen hafva att sysselsätta oss, kunna äfven andra omständigheter förekomma, som vid klandrets bedömande icke böra lemnas utan afseende. Rättsläran, som i sina positiva bestämmelser alltid till utgångspunkt tager och bör taga sakernas natur i det verkliga lifvet, skiljer emellan a) lösören, som kunna begripas och till sin identitet bestämmas såsom själfständiga, alltid igenkänneliga *stycken* eller *specier* af samma art, och b) lösören, hvilka kunna begripas endast såsom större eller mindre, bättre eller sämre, kvantiteter af samma slag eller genus. Dessa lösören benämner vår lag: "varor, som skola vägas, mätas eller räknas", och i vissa fall äfven "vråkas". Det ena slaget så

väl som det andra kan naturligtvis blifva föremål för omsättning och kommers; men *klander* eller återvinningstalan kan anställas endast i afseende å sådana lösören, som *in specie* kunna återfås. Der detta ej kan ske, inträder ersättningstalan.

Bland de kontrakter eller aftal, som oftast inom omsättningen förekomma, och derför ock i de särskilda folkens språk erhållit eget namn, hvilket tillika utmärker det väsendtliga i deras betydelse, öfverför en del eganderätten i en sak från ena kontrahenten till den andra (köp, försträckning, gåfva, skifte), en annan del endast nyttjanderätten med förbindelse för innehafvaren af godset till nödig vård, (lån i juridisk mening, legoaftal), och en del endast besittning, utan rätt till bruk och nyttjande, men med skyldighet till vård som om sitt eget (inlagsfä eller anförtrodt gods, pant). Genom alla dessa aftal eger sålunda en öfverlåtelse af godset eller dess besittning rum. Har den skett med rätte *egarens* goda minne, är allt godt och väl; men deraf, att hans samtycke icke kan visas, följer ännu ej, att *innehafvaren* icke kunde vara i *god tro* om rättmätigheten af sin besittning. Han upphör att vara det först, då han, antingen med vetskap om *sin* öfverlåtarens olofliga åtkomst af godset eller oredliga förfaringsätt vid dess bruk, eller, ehuru han af omständigheterna hade bort kunna sluta, att hans öfverlåtare, "den som misstänkt är" såsom lagen uttrycker sig, icke kunde vara godsets rätte egare, emottager det och sätter sig deraf i besittning, eller ock, då en oloflig handling af honom sjelf ligger till grund för hans innehaf.

Om nu, för att vända oss omedelbart till vår lag, *den*, som af egaren emottagit lösöregods såsom *lån*. derefter utan egarens samtycke sålt, pantsatt, bortgifvit eller annorledes förskingrat godset, och detta sedermera ärligen och i god tro af den aktuella innehafvaren förvärfvats, skall den förstnämnde (låntagaren) betala det fullt till långgifvaren (egaren), och denne ega rätt att *in specie*, så vidt det är möjligt, *lösa det åter* hos tredje mannen eller innehafvaren.

Men finnes *svek*, äfven hos den sistnämnde, skall denne till egaren återställa godset *utan lösen*. Så stadgar vår allmänna lag härom i Handels-balken 11: 4; och så stadgar den uttryckligen äfven i Handels-balken 12: 4 i fråga om *inlagsfä och förtrodt gods*, som depositarien förskingrat, och som från denne sålunda kommit i någon tredje mans eller siste innehafvarens hand. Sådan är den civila följden. Der *svek* förekommit, glömmes dock ej heller den kriminella, och om denna stadgas numera i vår nya *strafflag*, kap. 22 med rubrik: "Om bedrägeri och annan oredlighet"; samt i kap. 3 "Om delaktighet i brott".

För att nu öfvergå till det, som utgör hufvudpunkten i Lag-Utskottets förslag, eller det fall, då *egaren* genom olofligt tillgrepp, föröfvadt af annan än *innehafvaren*, mistat gods och vill genom *klander* få det åter *in specie*, synes det mig vara nödigt, att först taga i betraktande hvad nu gällande lag härom stadgar. Hithörande stadganden återfunnos tillföre i Misssgernings-balken kap. 49 och förekomma nu, oförändrade, i 5 mom. 16 § af Förordningen den 16 Februari 1864 om nya strafflagens införande. Man finner der: a) att, om gods, som stulet är, *klandras*, och *innehafvaren* säger sig hafva köpt godset, han är berättigad att i föreskrifven ordning söka genom fånges-

man eller vittnen visa sin rätt, d. v. s. sitt laga fång, b) att, om han lyckas deruti, han skall vara "saklös", och den, som fångtet ledes till, uti innehafvarens ställe svara, c) att, om han icke lyckas deruti, han skall göra sig urtjufva med sjelf sins ed, derest domaren så skäligen pröfvar, och d) att, om han med vittnen kan visa sig hafva redligen köpt godset, ehuru han ej kan framskaffa sin fångesman, han skall vara "saklös". Uppenbart är således, att faktiskt innehaf af något en annan tillhörigt, denne genom brott afhändt gods, ännu ej af lagen anses bevisa, att innehafvaren i afseende å sin besittning saknar god tro. Lagen uppgifver tvärtom, huruledes han må styrka denna sin goda tro och göra sig "saklös". Man igenfinner här tillämpningen af en gammal, för rättssäkerheten högst vigtig regel: "præsumitur ignorantia, donec probetur scientia".

Hvad betyder då nu detta, två gånger i berörde paragraf begagnade, vid rättsskipningen olika tolkade uttryck: "vare saklös"? Roten till *saklös* är ordet "*saker*", välbekant i vårt äldre lagspråk i betydelsen af "skyldig" till något (finnas saker till, göra sig saker till). Uttrycket: "vare saklös" betyder således fulla motsatsen af: "vare saker", och alltså "skuldlös", fri från ansvar; och då man betänker, att lagen i den återopade paragrafen (jmför ock Handelsbalken 12: 2, 18: 2) uttalar denna ansvarsfrihet, denna *skuldlöshet* såsom en följd deraf, att *innehafvaren* af det klandrade godset genom framställande af fångesmän eller vittnen visat, "att han det redligen köpt", borde man väl ej kunna betvifla, att han vid sådant förhållande af lagen anses vara i god tro, och därför ej heller kunna drabbas af något hvarken kriminelt eller civilt ansvar, hvilket sednare här skulle bestå uti, att till egaren återställa godset utan lösen. Men då lagen, efter hvad förut är anfördt, tydligen förbehåller för den egare, hvars långifna gods låntagaren, eller hvars inlagsfå depositarien olofligen förskingrat, rättighet att hos den innehafvare, som i god tro kommit af godset i besittning, få det åter *mot lösen*, blir det en oafvislig följd af lagens *analogie* och nödvändigheten af dess öfverensstämmelse med sig sjelf vid rättsgrundsatsernas tillämpning, att äfven den egare, som genom olofligt tillgrepp mistat sig tillhörigt gods, skall vara berättigad att *mot lösen* få det sig återställt af innehafvaren, oaktadt denne i god tro kommit deraf i besittning. Genom stadgandet om restitution in specie af det klandrade godset upprätthåller lagen aktningen för eganderätten, och genom förklarandet, att den redlige innehafvaren dervid skall erhålla *lösen*, undviker lagen att i sådana fall på något sätt, eller i någon mån, göra den saker, som icke saker är.

Den tolkning af lagens grund och mening, rörande ifrågavarande ämne, som jag här tillåtit mig framställa, har ock, så vidt min kännedom sträcker sig, varit den, som allmännast blifvit af domaren tillämpad. Redan år 1770 uti en akademisk afhandling om "klander å löseegendom" blef den af Juris Professorn Olof Rabenius, med historisk utredning af källorna för hithörande stadganden, syntetiskt framställd, och har sedermera äfven blifvit adopterad af den lagkomité, som år 1826 till Kongl. Maj:t afgaf sina lagförslag, och i hvars arbeten deltogo män sådana, som O. Zenius, G. Poppius, J. G. Richert, P. Staaff m. fl. Denna komité betraktar frågan ur tre synpunkter

(Handels-balken 1: 9): *a*) "Har köparen *i god tro* varit och är godset i hans hand kommit; vare dock ej skyldig det till egaren afstå, der ej denne betalar hvad derför gifvet är"; *b*) "Köper någon *på god tro* egendom å öppen auktion, å allmänna försäljningsställen, i öppna salubodar, i handlandes magasiner, eller å marknader; ege rätt att den egendom *behålla*, sedan den i hans hand kommit"; *c*) "Har köparen innehaft godset öfver år och dag, utan att egaren sig hos honom anmält att det lösa; hafve då våld det behålla". Den första satsen fastställer sjelfva grundsatsen såsom sådan och är den gamla, eller att äfven den *redlige* innehafvaren skall återställa godset in specie, men *mot lösen*. De två andra punkterna uppställa undantag från regeln, gående dessa undantag ut uppå, att under anförda förutsättningar en redlig innehafvare skall få *behålla godset*, eller icke vara förbunden att afstå det. Dessa undantag förekomma ej i vår nu gällande lag. Tillvaron af god tro hos innehafvaren prövas efter förekommande omständigheter, och någon speciel preskriptionstid för fordran, som grundas på klandertalan, är ej stadgad. Häruti ligger skilnaden emellan lagkomitéens förslag och nu gällande lag hos oss.

Hvad det af *Lag-Utskottet* nu framlagda förslag angår, afviker det väsentligt från lagkomitéens och sluter sig till den så kallade Lagberedningens år 1850 afgifna förslag till Handelsbalk, endast med den skilnad, att, då lagberedningen uppställer en tid af *tre* år för klandertalans anställande, Utskottet minskar denna tid till "ett år sedan godset tillgreps". Jemföres åter Utskottets förslag med vår nu gällande lag, framträda flere väsentliga olikheter. Såsom regel uppställer Utskottet: *a*) att innehafvare af gods, som genom olofligt tillgrepp kommit ur rätte egarens hand, skall till denne återställa det *utan lösen*. Härvid fästes ej något afseende på, huruvida innehafvaren vid sin besittning är i god tro, eller icke. Uti andra momentet talas väl om god tro, men icke annorledes, än såsom anledning till, att innehafvaren ej vill godvilligt afstå godset, för hvilken händelse föreslås: *b*) att "egaren må göra sin rätt gällande genom stämning inom ett år sedan godset tillgreps"; men hvilken följden *i allmänhet* skall blifva, om innehafvaren då kan bevisa god tro, säges icke. Om vissa *särskilda* fall deremot föreslås: *c*) att, "om godset är såldt å offentlig auktion. å marknad, torg eller annat allmänt försäljningsställe, eller i salubod eller handelsmagasin, der dylikt gods vanligen säljes; hafve den, som godset på god tro i handom fått, rätt att det *behålla*, der ej egaren inom tid, som nu sagd är, hos honom sig anmäler att det *lösa* och betalar hvad han för godset gifvit"; af hvilka ordalag icke annan följd kan dragas, än att *endast*, då innehafvaren i god tro förvärfvat godset på något af nämnda ställen, han skall återställa det *emot lösen*, derest egaren dertill anmäler sig inom ett år, men eljest få behålla det. Slutligen anmärkes, *d*) att det sålunda stadgade "skall i tillämpliga delar gälla, äfven om godset kommit i innehafvarens hand genom annat fäng än köp"; men straxt derpå göres dock ett undantag, nemligen *e*) att, "om fänget är gäfvat, hafve godsets egare rätt att det *utan lösen* återfå, så länge det ej på god tro kommit i annans hand, än gäfvotagares eller hans arfvings".

Huruvida uttrycket: "gäfvotagares" här är ett feltryck i stället för

“gäfvotagarens“, kan jag ej bedöma: men visst är, att “gäfvotagares“, kan beteckna flere sådana i följd efter hvarandra, och då någon preskriptionstid för klandret här ej heller är bestämd, tillämpningen af den nya lagen, om den blefve godkänd, kunde komma i strid mot dess mening. Uttrycket: “inom ett år sedan godset tillgreps“, synes mig ock vara mindre lyckligt, enär terminus a quo här göres alltför obestämd, och det likväl i många fall kan blifva omöjligt att med visshet bestämma dagen för tillgreppet. Men i fråga om fatalitetider bör lagen vara bestämd; eljest tjenar det ej till något, om ej något ondt, att utsätta sådana.

Andra anledningar till anmärkningar emot förslaget, än dessa nysnämnda, förekomma emellertid äfven, och de af större vikt, efter hvad mig synes. Hit må först räknas den, att Utskottet, då det på ena sidan lemnar innehafvarens *goda tro* alldeles å sido, enligt regeln, vid klander af gods, som genom *olofligt tillgrepp* kommit ur rätte egarens hand, likväl på den andra icke funnit lagens analogie fordra, att den nya grundsatsen borde tillämpas äfven i hvad angår klander, som mot innehafvare i god tro väckes af rätte egaren, för att återfå lånegods, inlagsfä m. m. som låntagare, depositarie, o. s. v. förskingrat, och som på den vägen kommit i innehafvarens hand, utan att denne haft kännedom om någon begången oredlighet. Utskottet har tvärtom lemnat dithörande, ofvanrefererade lagrum alldeles oförändrade; ty hvad under punkterna *d)* och *e)* här ofvan föreslås, har ej afseende på dessa förhållanden. Antager man till lag, att egare, som förlorat gods genom någons olofliga tillgrepp, skall få *utan lösen* taga det åter hos innehafvaren, oafsedt att denne vore i god tro, så fordrar ock rättsanalogien, att egaren *äfven utan lösen* skall återfå gods, som t. ex. låntagare utan egarens samtycke abalienerat, och som stannat hos en innehafvare i god tro.

Låt oss emellertid taga under öfvervägande den af Utskottet föreslagna nya regeln i och för sig. Utskottet meddelar, att det skall vara allmän folkopinion i landet, att hvar man finner något sig olofligen fränhändt gods, der tager man det utan vidare omgång åter. Huru härmed må förhålla sig, är mig ej bekant; men att en sådan opinion ej har stöd i vår, nu snart ett hundra femtio år gamla, allmänna lag, det vet jag och har härofvan sökt utreda. Att taga *sitt* åter der man finner det, kan, der innehafvaren är en “misstänkt man“, stundom vara nödigt såsom en *början* till klanderprocessen; men, utom att *klandraren* sjelf bör visa sin rätt, fordrar rättsidén, att, vid konflikt mellan egaren och innehafvaren, styrkan af hvaraderas rätt bedömes efter som den ene eller andre varit till skadan mera vållande. Huruledes vår lag upprätthåller aktningen för eganderätten genom stadgandet, att äfven en innehafvare i *god tro* skall till rätte egaren återlemna gods, som denne i sådan egenskap reklamerar, har jag redan crinrat om; men då lagen föreskrifver detta med förbehåll: *mot lösen*, visar den derigenom aktning äfven för den *redlige* innehafvarens rätt, och vidmakthåller sålunda jemnvigten i den positiva rättsordningen inom samhället. I, mine ärade Herrar, behöfven ej erinras om, att samhällets väl afvägda välfärd icke medgifver en obegränsad utsträckning af de stora rättigheter, som utgöra grundvilkoren för

kultursamhällets tillvaro och verksamhet, och till hvilka äfven eganderätten hörer; de måste vid utöfningen modereras så, att de ej tränga in på hvarandra, utan lemna rum för den redliga utöfningen åt alla. Att vid hvarje omsättning af lösören föreskrifva tillvaro af vittnen, vore en lag, som ej kunde uppehållas; och då så är. vore en lag, som ålade en innehafvare i god tro, att *utan lösen* återställa gods, som han för sin del ärligen förvärfvat, i sjelfva verket en orättvisa. Går en sak genom våda eller olycka för egaren förlorad, är dessutom ingen närmare att lida skadan, än han. "Casum in re sentit dominus" är äfven en gammal rättsregel af genomgripande vikt.

Jag kan således för min del ej annat än afstyrka bifall till förevarande förslag.

Herr von Koch: Jag har egentligen begärt ordet i anledning af den förste talarens yttrande, deri han sökte ett stöd för riktigheten af den åsigt, han omfattade, uti den omständigheten att samma åsigt funnit erkännande inom lagkomitéen. Såsom bekant är, öfverensstämmer deremot den mening, Utskottet här omfattat, med lagberedningens förslag. Redan det, att två sådana auktoriteter, äfven om den förre skulle erkännas större än den senare, stå emot hvarandra i denna fråga, visar att densamma ej företer ringa svårigheter vid sin lösning. Det är visserligen ej svårt, hvarken för jurister eller icke jurister, att afgöra dylika frågor emellan två personer, af hvilka den ena *är* i god tro men den andra *icke är* i god tro. Derpå behöfva vi ej inlåta oss. Svårigheten ligger här i att afgöra hvilken af två personer, som båda äro *i god tro*, skall blifva lidande till följd af ett af *annan* person begånget brott. Och derom kan det vara, som förhållandet också är, ganska delade meningar.

Då jag hade äran vara ledamot i lagberedningen när detta ärende der förekom, har jag ansett mig skyldig att meddela några historiska upplysningar om frågans behandling derstädes. Lagberedningens majoritet — i hvars beslut deltog säkert lagberedningens och jag tror äfven lagkomitéens utmärktaste ledamot *Richert* — frångick lagkomitéens åsigt hufvudsakligen på grund af de praktiska skäl, som anförts i de utlåtanden, Hofrätterna afgifvit i ärendet. Jag minnes fullkomligt, att i den öfverläggning, som inom beredningen i denna fråga egde rum, man, när det gällde att hvälfva en olycka, påföljden af annans brott, antingen på den bestulna egaren eller den, som i första eller andra hand tillhandlat sig det stulna godset, fann man sig först böra heldre skona den förre eller egaren, ty denne måste ju alltid ovilkorligen anses *vara* i god tro och fullkomligt oskyldigt hafva drabbats af den hos honom begångna stölden, då åter köparen af det stulna visserligen i det här förutsatta fall måste *antagas vara* i god tro, men säkert i de flesta fall icke fullständigt är det, oakadt sådant ej kunnat bevisas. Det var detta skäl som verkade, jemte det att, *med de vilkor lagberedningen uppställt*, den ansåg oändligen mycket lättare i *allmänhet*, att undvika affärer med okända eller icke vederhäftiga innehafvare af stulet gods, än att bevara sin lösegenom för rånare eller inbrottstjuftar.

Dertill kom slutligen, till häfvande af kammarjuristernas till det

yttersta utdragna konsekvensmakeri, den praktiskt juridiska erfarenhet, som vunnits, i synnerhet af dem, som lefvat bland folket och tjenstgjort vid underrätt, att det var nödvändigt i den juridiska s. k. politikens intresse att välja beredningens beslut. Man insåg nemligen, att det var nödvändigt att, för bevarandet af rättstillståndet i landet, för underlättandet af upptäckten af brott och för att komma åt den talrika klass af tjuvköpare och svikliga pantlänare, som fanns, kasta påföljden på den *ibland* i god tro varande köparen i stället för den på god tro *alltid* varande person, som blifvit beröfvad sin egendom. Detta är hela frågan. På grund af hvad jag anfört och under återopande af det som här af andra blifvit sagdt till försvar för Utskottets betänkande, anhåller jag om bifall till denna, enligt min tanke, särdeles viktiga lagförändring.

Jag skulle kunna visa, men vill ej dermed länge upptaga Kamrens tid, huru jag händelsvis i dessa dagar blifvit lidande på att ej en lag, öfverensstämmande med den föreslagna, varit under tillämpning. Jag vill blott erinra om de *häststölder*, som så allmänt egrum här i hufvudstaden och dess grannskap, och huru denna industri i hög grad underlättas genom härvarande hästslagtare, af hvilka visserligen en del — jag erkänner det till fullo — är högst aktningvärdt folk, men en del äro sjuetter, som ej akta för rof att, under påräknadt skydd af nuvarande lagtolkning, tillhandla sig hästar för en tredjedel eller en femtedel af deras värden.

Lyckligtvis existerar dock äfven här i hufvudstaden sedan gammalt den tradition, att man skall lemna igen inköpt tjufgods *utan lösen*, men just den omständigheten att åtskillige utaf köparne till dylikt gods veta att de kunna erhålla *lösen* om de anlita de höglärda lagkloka, försvarar högeligen för vår annars nu så vaksamma stockholmspolis att befordra dessa tjuvköpare till laga ansvar, ty egarne nöja sig nemligen oftast med att, blott de återfå sitt, dels lemna lösen, dels lofva att ej framställa ansvarstalan mot tjuvköparen.

Jag yrkar åter bifall till Utskottets förslag.

Herr von Gegerfelt: Hufvudsakliga tvistefrågan i förevarande ämne är den, huruvida en person, som genom stöld mistat gods, skall få åter detsamma mot lösen, eller utan lösen. Den förra åsigten är lagkomitéens, den sednare, lagberedningens. Jag vill tillen början medgifva, att den förra är i rent abstrakt teoretiskt hänseende den rätta, men, såsom den siste talaren utredt, har den senare åsigten onekligen ett väsendtligt företräde i praktiskt afseende. Det är nemligen vida lättare att akta sig för att annorstädes än å vanliga försäljningsställen köpa tjufgods än att blifva bestulen. Det senare har säkerligen någon gång händt en hvar af oss, men troligtvis har ingen varit utsatt för att köpa stulet gods. Sällan torde hända, att den som köper sådant gods, vid sitt ingående i en sådan transaktion, saknat all anledning att misstänka, att ej allt står rätt till.

Herr Nordström har sagt, att Utskottet infört i vår lag en ny grundsats. Huruvida detta skett eller icke, det beror på hvad ordet "saklös" i den nuvarande lagen betyder: — om detta ord skall be-

teckna saklös blott i kriminel eller äfven i civil mening, och derom har, såsom väl bekant är, i alla tider olika åsikter gjort sig gällande. Om jag ej misstager mig, var den åsigt Utskottet omfattat allmän, till dess Olof Rabenius genom sin bekanta afhandling framkallade en annan uppfattning, till dess åter bland annat en afhandling, som finnes intagen i "Juridiskt Archiv" återförde frågan till dess förra punkt. I allmänhet har den tillämpningen gjort sig gällande, att den, som blifvit bestulen, bör utan lösen återfå sitt gods, och jag hemställer, om ej sjelfva hederskänslan säger — jag må hur ärligt som helst ha fått i min hand stulet gods — att jag ej allenast icke skall behålla sådant, om den rätte egaren anmäler sig, utan känna mig manad att återlemna det utan lösen.

Jag vill vidare, i anledning af hvad Herr Nordström yttrade derom, att Lagkomitéen bestod af stora män, hvars åsikter man bör tillerkänna en synnerlig betydelse, fästa uppmärksamheten derpå, att icke heller Lagberedningen bestod af några pygméer. Och jag tror, att man måste medgifva, att i allmänhet Lagberedningens arbete har företrädare framför Lagkomitéens, hvilket är en naturlig följd af den ytterligare pröfning af frågorna, som der skett; och säkerligen kommer, vid den förestående omarbetningen af våra lagar, Lagberedningens åsikter att mera läggas till grund än Lagkomitéens.

Herr Nordström har mot Utskottets förslag, utom i fråga om dess princip, i formelt afseende anmärkt, att ordet *gäfvotagares* förekommer i stället för *gäfvotagarens*, och han frågade om detta ej var ett misstag. Så är dock ej förhållandet, ty om der stått *gäfvotagarens*, hade detta blott varit den som af tjuften fått saken. Man har i detta hänseende utgått från den princip, att när en person fått stulet gods, utan att erlægga någon valuta därför, och godset blifver af rätter egare återfordradt, bör godset återlemnas utan afseende å någon preskriptionstid. Anmärkning framställdes äfven mot den ifrågasatta inskränkingen i preskriptionstiden. Jag anser den böra vidtagas, ehuru jag ingalunda håller på densamma. I alla händelser torde den ej innebära ett tillräckligt skäl för ogillande af förslaget. Vidare, beträffande samma preskriptionstid, erinrades att utgångspunkten för densamma vore obestämd, emedan kännedom kunde saknas om tiden när stölden föröfvades. Jag får härvid erinra, att hvar och en, som åberopar preskription, får styrka att återvinningstalan ej är väckt inom stadgad preskriptionstid. Vet egaren ej och kan han ej styrka när tillgreppet skedde, kan således invändningen ej godkännas. Vidare yttrades det, att konsekvensen fördrade, att hvad som gällde om stulet gods äfven borde gälla om lånadt gods och depositum. Jag får härvid fästa uppmärksamheten på att den som utlånat eller deponerat gods hos en person, kan och bör tillse med hvem han inlåter sig i aftal.

På dessa grunder, och så vida ej andra skäl än hittills komma att framläggas mot Utskottets förslag yrkar jag bifall till detsamma.

Herr Caspersson: Den andre talaren i ordningen har sökt att utveckla skillnaden emellan eganderätten till fast och lös egendom, och, på grund af den skillnad han dervid gjorde, framställt

sina åsichter i ämnet. Det är alldeles gifvet, att, då frågan är om att göra sin eganderätt gällande, det måste vara ganska olika, om det är eganderätt till fast eller lös egendom; men eganderätten sjelf måste, enligt min åsigt, vara alldeles densamma, antingen den rör fast eller lös egendom. Rättslärarne hafva i allmänhet utgått från de grundsatser, som finnas i den romerska lagen. När det varit fråga om att göra sin rätt gällande till lös egendom, har man antagit vissa principer derifrån, och dervid spelar traditionen en stor rol. Man har nemligen utgått från den grundsats, att hvar och en, som innehar lös egendom i sin hand, måste anses vara rätter egare till densamma. Man har äfven ansett, att köp om lös egendom icke skall vara gällande förr, än tradition skett. Traditionen skulle således vara den formal-akt, som grundlägger eganderätten till lös egendom i allmänhet. Denna princip, som våra äldre lagar icke känna till, har mer och mer öfvergått från de rättslärdé till lagstiftningen och lagskipningen. Hvad jag här ville framhålla är, att dessa omständigheter icke kunna inverka på eganderätten i och för sig sjelf ur rent teoretisk synpunkt; ty om jag slutit ett köpeaftal om lös egendom, måste min rätt till denna egendom vara lika beskaffad, som om jag slutit ett aftal om fast egendom; men det ligger i sakens natur, att man, vid hvarje öfvergång af eganderätten till lös egendom icke kan iakttaga alla de formaliteter, som i afseende å fast egendom äro föreskrifna, och därför är det nödvändigt att göra en skilnad i lagstiftningen. Häraf blir det en följd, att de bestämmelser, hvarigenom man skiljer mellan eganderätten till fast och lös egendom, äro i viss mån konventionela, och just häri ligger svårigheten att bestämma den fråga, som nu utgjort föremålet för Lag-Utskottets behandling. Jag tror mig härigenom hafva bringat frågan på sin rätta ståndpunkt, då jag icke kan antaga, att denna skilnad beror på någon i eganderätten grundad olikhet, utan att den måste vara konventionel, beroende på hvad som i hvarje fall kan vara lämpligt och grundadt på det allmänna rättsmedvetandet. Den teori i afseende på traditionen af lös egendom, som i allmänhet i rättsläran gjort sig gällande, har icke blifvit strängt iakttagen i 1734 års lag. En föregående talare åberopade i detta afseende det nu gällande stadgandet angående tjufgods, att den, som innehar sådant, skall göra sig urtjufva med sjelf sins ed, om annan bevisning icke är att tillgå. Detta är redan något, som strider emot denna teori; ty vill man strängt hålla på teorien om traditionen, har innehafvaren icke någon bevisningsskyldighet, då blotta innehafvandet för honom är tillräckligt, och den, som vill frånvinna honom saken, åligger bevisningsskyldigheten. I de flesta fall är det omöjligt att förebringa någon bevisning, åtminstone att innehafvaren icke åtkommit saken på god tro. Detta är visserligen möjligt, om man förutsätter ett särskildt åtal; men huru sällan skall väl i sådant fall någon bevisning kunna åstadkommas. Mycket sällan lär man å andra sidan kunna styrka, att man på god tro blifvit innehafvare; ty om man köper en sak, är det väl högst ovanligt, att man tillkallar 2 vittnen, såvida man icke misstänker säljaren. Då man således bör se saken ur praktisk synpunkt, tror jag, att Lag-Utskottets förslag har

företråde framför både Lagkomitéens och nu gällande lags stadgande härom, och jag får därför anhålla om bifall till Utskottets betänkande.

Herr Faxe: Efter de anföranden, som blifvit afgifna af en ledamot af Lagberedningen samt af Lag-Utskottets ordförande och den siste talaren, skulle jag knappt behöfva yttra mig. Jag vill blott säga, att det vore önskvärdt, att man i detta fall kom till visshet hvad som verkliga är lag. Man klagar för närvarande öfver den osäkerhet, som finnes vid lagens tillämpning och som äfven i detta fall gjort sig gällande. För min del är jag af fullkomligt samma åsigt, som i förevarande betänkande finnes uttryckt, och jag tror, att det vore en stor vinst att få detta förslag antaget som lag. Jag får därför yrka bifall till Utskottets betänkande.

Herr Nordström: I motsats till den sednaste talarens yrkande skulle jag, för min del, mycket beklaga, om föreliggande förslag, sådant det nu lyder, blefve upphöjdt till lag. Under det man å ena sidan äfven nu kommer fram med den så ofta framhållna men missförstådda anmärkningen, att åtskilligt i rättsordningen kan vara riktigt i teorien som icke är lämpligt i praxis — likasom om något kunde vara rätt och nyttigt i det praktiska lifvet, som icke stöddes på en sann och mogen uppfattning af rättsbegreppen eller rätts-teorien — uppställer man, å den andra, likväl eganderättens teoretiska begrepp i detta ämne så oinskränkt och så afgörande, att för den all annan rätt borde vika. Man fäster blicken så uteslutande på egarens rätt, att man glömmer den redlige innehafvarens. Då en person, som vill föryttra något löseregods, finnes deraf vara i besittning, och ingen anledning förekommer att hos honom *missänka* oloflig åtkomst deraf, kan köparen eller förvärfvaren ej annat än antaga honom vara antingen behörig egare, eller efter omständigheterna på dennes vägnar till abalienation af godset berättigad. Det är hvarken en rätt eller en pligt för köparen eller förvärfvaren, att först af säljaren eller öfverlåtaren fordra redo för åtkomsten af godset, och en lag om sådan förpligtelse skulle snart i det praktiska lifvet finnas vara en orimlighet, ett hån mot hvarje hederlig person. Kunde dessutom denne svara för sig sjelf, vore det ej nog; han måste ock kunna svara för *sina* fångesmän, om ändamålet med en sådan lag skall vinnas. Lagstiftarne af år 1734 insågo allt detta alltför väl, då de inskränkte sig till det stadgande, att en hvar, som köpt något af "den, som misstänkt är", skall gifva godset åter och dessutom efter omständigheterna straffas; lemnande för öfrigt åt pröfningen i hvarje särskildt fall, huruvida sådana misstänkliga förhållanden förekommit, att innehafvarens åberopade goda tro icke kan erkännas. Härigenom förfaller ock betydelsen af det under debatten till stöd för förslaget anförda skäl, eller att det bättre än nuvarande lag skulle leda till att lägga band på köpare eller döljare af tjufgods. En erfaren och skarpsinnig domare kan med ledning af nu gällande lag fullkomligt lika väl verka för samma mål, utan behof af en lag, som till förmån för egaren ville förbise den redlige innehafvarens rätt.

En sådan lag skulle dessutom stå i strid med den rättsgrund-sats, som förklarar egaren vara närmast att vidkännas den skada som från förlusten af hans gods genom olycka eller våda uppkommer. Jag upprepar, att "Casum in re sentit dominus", är en rättsregel, hvars rättmätighet ingen lag kan förneka, och på tillämpning hvaraf äfven vår lag har nog med bevis. Så t. ex. stadgas i fråga om *hittegods*: "kommer den, som mist hafver och viser att det hörer honom till, tage sitt åter och gifve skälig hittelön". Utbetalande af hittelön till den redlige hittaren och innehafvaren är således vilkor för dennes skyldighet att återställa godset, äfven om han för hittegodsset ej fått vidkännas någon kostnad; och med så mycket större skäl måste alltså *ersättning för hvad han utgifvit* tillkomma den redlige innehafvaren, som i god tro förvärfvat gods af någon, hvilken sedermera befinnes icke hafva varit rätte egaren, då denne rätte egare genom klander söker återvinna detsamma *in specie*. En lag, som i sina stadganden glömmet rättsanalogien, kan icke erkännas vara god lag.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att ankomsten af två Hans Maj:ts Konungens öfverste-kammarjunkare blifvit anmäld; hvarefter Herrar öfverste-kammarjunkare företrädde samt på Kongl. Maj:ts nådiga befallning och å Dess höga vägnar inbjödo Herr Grefven och Talmannen samt Kammarrens Herrar ledamöter att i morgon Thorsdag den 13 dennes klockan $\frac{3}{4}$ 12 förmiddagen bevista framlidne Hans Kongl. Höghet Hertigens af Dalarne begrafning uti Ridderholmskyrkan.

Sedan Herr Grefven och Talmannen svarat, att Kammarren skulle efterkomma den nådiga inbjudningen, afträdde Herrar öfverste-kammarjunkare.

Härefter uppropades och yttrade:

Herr Hasselrot: Då ostridigt är, att olika meningar i lagskipningen ega rum angående detta ämne och till följd deraf en osäkerhet i rättstillståndet finnes, torde det vara nödvändigt, att denna osäkerhet får vika för ett klart och tydligt lagstadgande. Då nu det lagförslag, som Utskottet framlagt, öfverensstämmer med det Lagberedningen utarbetat och detta blifvit gilladt af rikets Hofrätter, synes mig, att Kammarren redan på denna grund utan tvekan kan antaga Utskottets förslag.

Den anmärkning, som af Herr Nordström gjordes, att den preskriptionstid, som Utskottet föreslagit, "inom ett år sedan godset tillgreps", vore nästan omöjlig att i hvarje särskildt fall bestämma, kan jag för min del icke tillmäta någon särdeles betydelse. För hvar och en, som blifvit bestulen, måste det i de flesta fall vara temligen lätt att bevisa då stölden skett. Skulle det i något särskildt fall icke vara möjligt att bevisa, så inträffar blott hvad som i så många andra fall händer då bevisning saknas.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande utlåtandet och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Lag-Utskottets utlåtande N:o 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—34.

Nej—45.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdet fortsättning kl. 7 e. m.

Efter ånyo skedd föredragning af Konstitutions-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda utlåtande N:o 5, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om ändring af § 1 mom. 1, 3 och 9 i Tryckfrihets-förordningen, antog Kammaren det af Kongl. Maj:t framställda och af Utskottet tillstyrkta förslaget att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Föredrogs ånyo Konstitutions-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda utlåtande N:o 6, med anledning af väckt motion om tillägg i § 3 i Tryckfrihets-förordningen.

Herr von Koch: Herr Talman! mine Herrar! Jag hade verkligen hoppats, att Konstitutions-Utskottet, hvars förslag i detta afseende vid förra riksdagen, så vidt jag vet, icke bestreds af någon, nu skulle omhuldat detta mitt förslag med mera tillmötesgående. Det är sannt — jag vill gerna erkänna det — att det kunde behöfts ett redaktionsförslag, som jag icke hade tillfälle under den korta motionstiden att uppgöra. Men det bör icke hafva hindrat Konsti-

tutions-Utskottets lagfarne och särdeles skrifkunnige ledamöter att framlägga förslag i samma syfte, om de annars hade velat göra det. Jag vet icke hvad som kan hafva varit orsaken till att Utskottet nu icke velat göra det, så vida det icke velat acceptera det bekanta uttrycket af Sven Heurlin, att det icke vore skäl att "lappa rocken", och, eftersom Utskottet icke förra året fick förslaget till ny tryckfrihetslag bifallet i sin helhet, nu icke velat antaga en fristående del af detsamma. På grund af den beskedliga formen för Utskottets afstyrkande, nemligen att förslaget ej i dess *nuvarande* form kunde bifallas, och då jag icke kan föreställa mig annat, än att Konstitutions-Utskottet i sjelfva saken är af samma tanke som förra året, vill jag för denna gången låta mig nöja, men jag skall dock icke förtröttnas, utan minnas det gamla ordspråket, "gutta cavat lapidem non vi, sed sæpe cadendo.". Jag skall snart väcka ett nytt förslag i samma syftning och vill därför nu icke yrka återremiss. Jag ber blott att exempelvis få påpeka, af hvilken vigt det är att kunna förekomma den uppmuntran till lagbrott, som ligger deri, att nästan alla våra tidningar, med några få *mycket hedvande* undantag, ständigt sprida underrättelser om, huru man här skall kunna få utländska lottsedlar, då utbudande eller försäljning af inhemska lottsedlar är förbjudet vid ända till 750 R:drs vite. I en skrifvelse, som jag nyligen erhöålit, säges det, att "det numera är allom bekant, att nästan uteslutande alla utländska penningelotterier underhållas af våra länders, nemligen Sveriges och Norges befolkning, hvarifrån ock säkert årligen, efter nogare beräkning, utgår allraminst 22,000,000 R:dr. Dessa siffror äro naturligtvis öfverdrifna, och jag medgifver gerna, att den person, hvars fantasi blifvit litet uppspelt, lätteligen tager till något i växten. Men det har blifvit mig berättadt från ett håll, som jag tror vara fullt trovärdigt, att, då en tidning etablerades i en af våra småstäder, der en annan tidning fanns förut, ett bolag i Hamburg ville försäkra den nya tidningen en årlig inkomst af 1,000 R:dr för lotteriannonser, om den ville taga in sådana. Man kan deraf förstå, hvilka stora inkomster de tidningar hafva, som fylla sina spalter med dylika. Jag anser mig dock skyldig, då jag sökt brännmärka den press, som tager in sådana annonser, att äfven omtala, att det finnes utom nyssnämnda äfven undantag och i landsorterna icke så få; här i Stockholm deremot synas dylika annonser nästan ständigt i våra stora tidningar. Jag tror mig dock veta, att dessa sjelfva gerna skulle sluta med en sådan usel rörelse, om nemligen kamraterna gjorde så med. Men så länge detta icke är förhållandet, fruktar jag, att de rättfärdiga sig inför sitt eget samvete på samma sätt, som jag i min ungdom hörde en bekant urskulda sig, för det att han körde skjuts-hästar våldsamt: "ja! kör icke jag ihjäl dem, så gör någon annan det". Ungefär på sådant sätt måste väl våra aktade redaktörer advocera för sig sjelfva. Då under förra riksdagen en af Sveriges äldste och störste tidningsförläggare satt i Konstitutions-Utskottet, hyste äfven han den åsigten, att här berörda ofog borde stäffas. Det var *Lars Johan Hierta*. En annan tidningsredaktör, Herr *Gumælius*, reserverade sig mot flera andra paragrafer, men *icke* mot den 16, hvarifrån mitt nu förskjutna förslag är lånadt. Jag är således öfvertygad om,

att de flesta tidningsutgifvare sjelfve skulle vara med om detta förbud i den allmänna sedlighetens intresse.

Öfverläggningen förklarades slutad och utlåtandet bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda utlåtande N:o 7, med anledning af väckt motion om ändring af § 53 Riksdags-ordningen.

Föredrogs ånyo och bifölls Stats-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, om eftergitt till förmån för staden Halmstad af Kronans rätt till danaarf efter enkan Helena Stjernström, född Höök; samt

N:o 24, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, om indragning på vissa vilkor till statsverket af den för närvarande åt Christianstads stad upplåtna rätt öfver Skillinge fiskeläge.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda utlåtande N:o 9, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Sjunde hufvudtitel.

1:sta punkten.

Lades till handlingarne.

2:dra punkten.

Herr Statsrådet Friherre Alströmer: Herr Talman! mine Herrar! I öfverensstämmelse med det beslut, som Kammaren fattade vid tredje punkten i Stats-Utskottets betänkande angående Sjette hufvudtiteln, vågar jag hemställa, att Kammaren måtte fatta enahanda beslut i denna punkt och bifalla Kongl. Maj:ts proposition. Samma skäl, som voro bestämmande för Kammarens beslut vid förhöjningen af motsvarande anslag under Sjette hufvudtiteln, gälla äfven nu för den tillökning af 1,000 R:dr, som här blifvit begärd till befrämjande af göromålens gång inom Finans-departementets expedition; och med åberopande af dessa skäl anhåller jag således, att Kammaren ville bifalla Kongl. Maj:ts förslag och afslå Utskottets hemställan.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till den förevarande punkten, hvarvid svarades nej, samt sedermera proposition på afslag derå och bifall till Kongl. Maj:ts ifrå-

gavarande nådiga framställning, hvilken proposition med ja besvaredes.

3:dje och 4:de punkterna.

Biföllos.

5:te punkten.

Lades till handlingarne.

6:te—15:de punkterna.

Biföllos.

16:de punkten.

Lades till handlingarne.

17:de punkten.

Herr Statsrådet Wærn: Herr Talman! Mine Herrar! Af Utskottets betänkande synes det redan, att utgifterna hafva i medeltal stigit ända till det belopp, som är anslaget, eller 46,500 R:dr, och det förefinnes ingen anledning antaga, att de hädanefter skola blifva mindre. Jag ber att i detta afseende få upplysa, att af ifrågasvarande anslag redan under detta år blifvit af Stats-Utskottet utbetalade 32,376 R:dr, hvartill ytterligare komma af Kongl. Maj:t före sistlidne månads utgång beslutade anordningar till belopp af 9,674 R:dr. Således hafva under årets första två månader å detta anslag redan omkring 42,000 R:dr blifvit anordnade. Det finnes således intet skäl att nedsätta detsamma till 35,000 R:dr. Det skäl, som Utskottet anført, eller de stora besparingarne, synes mig snarare leda till antagande af den reservation, som blifvit afgifven och mot hvilken jag icke har något att invända. Jag anser mig dock böra upplysa, hvarföre jag icke tillstyrkt Kongl. Maj:t att föreslå Riksdagen en sådan disposition af dessa medel, som ifrågasattes i den nämnda reservationen, ehuru dessa besparingar nu stått i tio års tid och således kunde tyckas vara öfverflödiga. Orsaken är, att jag, såsom det torde synas af det stora belopp, som för detta år redan blifvit anordnad, velat anlita detta anslag till bestridande af åtskilliga extra utgifter, till hvilka intet särskildt anslag blifvit lemnadt. Jag har heldre velat göra detta än låta Statskontoret förskjuta det erforderliga beloppet, för att sedan af Riksdagen ersättas. Sådana utgifter äro till exempel omkostnaderna för utredningen af stämpelpappersafgiften från Hofrätterna samt för åtskilliga komitéer och dylikt. Detta uppgår dock icke till något synnerligen stort belopp; utan jag har haft ännu en annan tanke, nemligen att använda större delen af dessa besparingar till boställsskogarnes indelning, hvartill för närvarande alla tillgångar saknas. En sådan fond har funnits;

funnits; men, såsom det synes af Kongl. Maj:ts proposition till 1871 års Riksdag, blifvit öfverlemnad till Riksgälds-kontoret, oaktadt den väl behöfdes. Orsaken var, att den utgjorde en del af skogsplanteringskassan, som efter Kongl. Maj:ts och Riksdagens gemensamma beslut skulle till Riksgälds-kontoret öfverlemnas. Emellertid har jag icke något emot att, såsom blifvit i reservationen föreslaget, dessa besparingar öfverlemnas till Riksgälds-kontoret, ty jag är förvissad om, att, då alla torde önska, att det ändamål jag härmed åsyftat, nemligen en ordentlig indelning af boställsskogarne, måtte vinnas, Riksdagen icke skall neka sitt samtycke till ett anslag för boställsskogarnes indelning, om ett sådant anslag af Kongl. Maj:t begäres. Jag upprepar, att jag måste motsätta mig, att anslaget nedsättes, då det i sådant fall icke skulle blifva tillräckligt för de befintliga behofven, men att jag icke har något emot det i reservationen framställda förslag.

Grefve Beck-Friis: Oaktadt det kan vara likgiltigt antingen man biträder den af Stats-Utskottet eller af reservanterne föreslagna väg, ty de leda begge till samma mål, ber jag dock att få andraga några skäl, som tala till förmån för Utskottets förslag. Denna extra utgiftsstat har under flera föregående riksdagar utgjort föremål för Revisorernes anmärkningar på den grund, att man ansett det olämpligt, att på samma gång pensioner utdelades på allmänna indragningsstaten, hvilka granskades af Riksdagen, Kongl. Maj:t under denna titel kunde utgifva pensioner till samma personer. Derföre hemställde Revisorerne, att detta anslag, för så vidt det afsåg pensionering, måtte öfverflyttas på nionde hufvudtiteln. Denna anmärkning har dock icke blifvit godkänd af de föregående Riksdagarne och har icke heller här af Stats-Utskottet kunnat förordas. Men det är onekligt, att sjelfva saken icke är riktig, hvad pensionerna beträffar, och det synes, som Kongl. Maj:t äfven haft en sådan uppfattning; ty på den sednare tiden hafva pensioner icke blifvit utdelade till personer, som stå på allmänna indragningsstaten; utan hafva ifrågavarande medel i stället användts till nådegåfvor. Emellertid kvarstå här ännu några pensioner, som datera sig ända från år 1821, och beloppet af dem uppgår till 2,000 R:dr. När man nu fann, att dessa extra utgifter, som den sednaste tiden i medeltal årligen utgjort 46,452 R:dr 51 öre, dock lemnat ett öfverskott så betydligt, att behållningen under de sista åren stigit från omkring 55,000 R:dr till öfver 87,000, så ansåg man, att någon minskning borde ske. Då man derjemte tog i betraktande, att pensionerna smaningom försvunno och minskade utgifterna, äfvensom att ett permanent anslag numera borttagits, nemligen till Post- och Inrikes Tidningar, samt det syntes Stats-Utskottet, att i stället för det användande af besparingarne, som Herr Statsrådet Wærn förordat, nemligen till boställsskogarnes indelning, medel dertill lämpligare borde beredas under någon annan titel, så stannade Utskottet vid den åsigten, att, oaktadt visserligen medelsumman af utgifterna belöpte sig till omkring 46,000 R:dr årligen, anslaget dock, med afseende å den nuvarande

Riksd. Prot. 1873. 1 Afd. 1 Band.

behållningens höga belopp, kunde något nedsättas. För mig synes det dessutom klart, att en så värdefull tillgång, som statens boställsskogar, vare sig de äro staten bibehållna eller anslagna till lönefonder, böra lemna en så stor afkastning, att dermed deras förvaltningskostnader böra kunna bestridas. Skogsmedlen, som år 1866 utgjorde 175,000 R:dr, uppgingo förlidet år till 825,000 R:dr.

De extra utgifterna borde således på detta sätt kunna nedsättas. Jag vill icke säga, att den af Utskottet föreslagna siffran är den rätta; men omkring 35,000 R:dr borde vara tillräckligt. Det är ännu något annat, som talar mot reservanternes förslag, nemligen att dessa utgifter variera högst betydligt. År 1864 utgjorde de 32,000 R:dr; men höjde sig år 1866 till 61,000 R:dr och öfverstege således medeltalet med 15,000 R:dr. Af denna anledning har man ansett det lämpligt att Finansministern hade en sådan reservation till sitt förfogande för de extra utgifterna. Emellertid kan den ena vägen så väl som den andra leda till målet och, då chefen för Finansdepartementet icke har något att invända mot reservanternes förslag, vill jag icke framställa något yrkande om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl: Af den utredning, som föreligger i detta betänkande, synes mig klart och tydligt framgå, att någon åtgärd bör af Riksdagen vidtagas, för att ett sådant förhållande, som här uppkommit genom bildandet af stora reservationer, måtte blifva ändradt. Häruti torde således ingen meningsskiljaktighet ega rum, men icke så i afseende på sättet; och jag kan för min del icke instämma med den nästföregående talaren deri att det vore fullkomligt likgiltigt, på hvilken väg man ville komma till målet. Jag tror nemligen icke att Riksdagen kan vara berättigad att nedsätta ett till visst ändamål begärdt anslag till lägre belopp, än det som erfarenheten visat vara för detsamma behöfligt och för skilnaden hänvisa till reservationer. Den utredning, som förefinnes i betänkandet, ådagalägger, att behovet motsvaras, efter en medelberäkning för de sista 10 åren, just af det belopp, som varit i riksstaten uppfördt, och anser jag derföre att detta belopp bör oförändradt bibehållas. Men, frågar man då, hvartill skola de stora reservationerna användas? Vi hafva visserligen nyss hört af Herr Finansministern, huru han tänkte sig användandet af dem. Jag måste likväl säga att, såvidt jag kan förstå, är det ändamål, hvartill han vill begagna dem, icke sådant att extra utgifter böra dertill användas, utan jag tror det vore bättre, om det anslag, som för sagde ändamål ansåges behöfligt, blefve särskildt begärdt; då det säkerligen skulle af Riksdagen bifallas. Något annat återstår då icke än att dessa reservationer, såsom icke behöfliga för det ändamål, hvartill de extra utgifterna äro afsedda, öfverlemnas till Riksgälds-kontoret. Men deras ingående bland statsinkomsterna kan icke formelt ske, utan att framställning till Kongl. Maj:t derom göres, enär medlen en gång blifvit ställda till Kongl. Maj:ts disposition. Det har varit af sådana skäl, som reservanterne föreslagit den utväg, som i den afgifna reservationen finnes anford. Jag tror mig icke behöfva yttra något vidare, utan jag slutar med

att hos Herr Talmannen anhålla om proposition derå att Kammaren, med afslag å Utskottets framställning, måtte bifalla den af reservanterne föreslagna skrifvelse.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma endast det yrkande blifvit framställt, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, måtte för sin del besluta, att Riksdagen skulle i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t hemställa, huruvida icke den under anslagstiteln extra utgifter vid innevarande års slut befintliga reservation må kunna till Riksgälds-kontoret öfverlemnas; gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på ofvanberörda yrkande, hvilken proposition med ja besvarades.

18:de, 19:de och 20:de punkterna.

Biföllos.

21:sta punkten.

Herr Grefve von Platen: Jag får hos Herr Grefven och Talmannen anhålla, att den af Grefve Mörner afgifna reservation måtte blifva uppläst.

Sedan den begärda uppläsningen försiggått, uppropades ånyo och yttrade

Herr Grefve von Platen: På grund af den erfarenhet jag har derom att aldrig annat än skada uppkommit derigenom att man för- enar saker, som icke stå i ovilkorligt sammanhang med hvarandra, får jag anhålla, att Kammaren måtte förkasta det förslag till skrif- velse, som af Stats-Utskottet blifvit framlagdt, och bifalla den af Grefve Mörner afgifna reservation, hvilken skiljer sig från Utskottets förslag deruti, att den i sistnämnda förslag inskjutna mellanmenin- gen: "i sammanhang med pröfningen af ofvanbemälde komiterades betänkande och förslag" blifvit i reservationen utesluten. Jag finner väl det vara af vigt, att något göres för ordnandet af hushållningen med statens skogar såväl i Norrland som i mellersta och södra Sve- rige, men jag föreställer mig, att det är helt olika och skiljaktiga åtgärder, som böra vidtagas på ena och på andra stället. Hufvud- sakligen lär det väl i mellersta och Södra Sverige vara fråga om inköp af skogsmark för bildande af kronoparker; men i Norrland kommer något sådant sannolikt icke annat än undantagsvis i fråga, utan der är nästan uteslutande meningen att åstadkomma en bättre reglering af skogarne, en åtgärd som ovilkorligen måste taga längre tid att genomföra än de åtgöranden, som äro föreslagna med afseende på det mellersta och södra Sverige. Jag kan för min del icke finna, att den ifrågasatta regleringen af skogarne i Norrland skulle uppe- hållas genom vidtagande af de föreslagna åtgärderna i det öfriga

Sverige, men deremot torde det vara otvifvelaktigt att, om dessa sistnämnda åtgärder skola föregås af en ordentlig granskning utaf och jemkning i de norrländska skogsförhållandena, ett långt och onödigt uppskof med skogshushållningens ordnande i det sydliga Sverige måste ega rum. Jag tror, att det vore ganska illa, om den vigtiga frågan angående skogsplanteringar för statens räkning blefve onödigtvis uppskjuten, såsom den säkertigen skulle blifva, om Kammararen antog Stats-Utskottets förslag; och får jag därför hemställa, att Kammararen måtte lemna sitt bifall till Grefve Mörners reservation. Skulle Kammararen vilja gå ännu längre och genom antagande af Friherre af Ugglas' förslag förklara sig icke anse någon ytterligare utredning behöflig, utan ställa ett anslag af 200.000 R:dr till Kongl. Maj:ts disposition, har jag för min del icke något deremot; men jag önskar framför allt, att den sammanblandning af två skilda frågor, som utaf Stats-Utskottets majoritet blifvit föreslagen, icke måtte vinna denna Kammares bifall.

Herr Almqvist: Då för några veckor sedan på detta rum förevar pröfningen af ett Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Ut-låtande i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder i lagstiftningsväg för bevarande och förbättrande af skogarne i riket, hade, som vi erinra oss, Utskottet funnit hinder möta för afgifvande af något förslag i denna riktning i följd af det skick, hvari frågan om ordnandet af skogsförhållandena i Norrland befann sig. Då det nu är fråga om ett anslag till inköp af mark för att åstadkomma skogsplanteringar och föröka statens skogsområde, finner man också, att denna fråga icke kan behandlas för sig, utan bör göras beroende af de norrländska skogsförhållandena. Dessa förhållanden äro, som vi känna, ganska invecklade, och det är icke någon hemlighet, att det finnes starka och mäktiga intressen, som gerna skulle se, att icke någon lagstiftning i detta hänseende kommer i fråga. Andra åter finnas, som anse, att ingen åtgärd bör eller kan vidtagas, som på något sätt begränsar den enskildes åtgöranden, äfven om de skulle stå på gränsen af sjelfsväld. Den tid är icke så långt aflägsen, då man tyckte sig skönja tillämpning af den sats, att den enskildes fördel skulle gälla framför statens och landets. Vid sådant förhållande torde den tid icke få anses just så nära, då de norrländska skogsförhållandena blifva ordnade, och jag känner många, som misströsta om en lösning af denna fråga på ännu mycket lång tid. Att då göra hvarje annan fråga om skogsförhållandenas ordnande eller skogarnes förbättring beroende af den norrländska frågan, torde åtminstone af dem, som stå utanför denna lagstiftande församling, lätt kunna tydas såsom en sökt utväg att undvika alla åtgärder i denna riktning. Den fråga, motionen afser, har verkligen så många skäl för sig att man icke må undra, om en sådan uppfattning vunde än större område, ifall frågan nu helt och hållet undanskötes. Jag tror mig veta, att inom den del af nationen, som icke har något eget intresse af skogsafverknigen, den åsigt är allmänt rådande, att något bör af staten göras i detta hänseende. Men staten kan icke handla utan genom lagstiftande makten, och pligten ligger således på representationen i

främsta rummet. Om representationen, såsom här om dagen skedde, undskyller sig och visar ligkiltighet, då må man icke heller undra om regeringen låter frågan hvila. Då det nu visat sig, att denna Riksdag icke vill beträffande skogsförhållandena göra något i lagstiftningsväg, så vill jag tillstyrka, att Riksdagen måtte göra något för åstadkommande af en förökad skogsodling och förbättrad skogsskötsel. Enär det af Friherre af Ugglas väckta förslag om beviljande af ett anslag af 200,000 R:dr till inköp af mark för skogsplantering utan tvifvel vunnit bifall hos nationen och enär antagandet af detta förslag säkerligen skulle blifva till gagn för vårt fädernesland, finner jag mig manad att framställa det yrkande, att Kammarerna måtte med afslag å Stats-Utskottets hemställan besluta återremiss till Utskottet i den syftning Friherre af Ugglas' motion innehåller.

Herr von Geijer: Jag skulle visserligen kunna inskränka mig till att instämma med Grefve von Platen uti hans yrkande om bifall till grefve Mörners reservation, men jag har kommit att betänka, att, i fall denna Kammarer bifaller Grefve Mörners förslag och Andra Kammarerna antager Utskottets, skulle det kunna hända, att Stats-Utskottet ansåge sig ej kunna göra någon sammanjemkning, till följd hvaraf frågan skulle vid denna riksdag förfalla. Om derföre någon ändring i Utskottets förslag skall ske, bör återremiss ega rum. För den händelse att Kammarerna skulle besluta ärendets återremitterande till Utskottet, önskar jag att få framställa något som ligger mig på hjertat och som jag redan tillförene vid föregående riksdagar haft äran för Kammarerna andraga, nemligen att man i och för medels anskaffande till bildande af skogskomplexer i Skåne borde försälja smärre kronoegendomar, som icke användas till bostäder åt tjänstemän och hvilka det i alla händelser skulle vara en fördel för staten att vara qvitt. Denna tanke har jag också trott mig finna uttryckt i detta utlåtande, ty der förutsättes i motiven, att Kronan skall kunna försälja sig tillhörig mark, för att genom sålunda uppkomna tillgångar inköpa skogskomplexer och dymedelst få en ordnad skogshushållning. Men i betänkandets kläm ställer sig saken annorlunda. Det står nemligen "kronoskogar", såsom om det icke kunde komma i fråga att försälja andra smärre kronoegendomar än kronoskogar för att derigenom få medel till inköp af skogskomplexer. Jag vill icke längre upptaga Kammarernas tid, utan hemställer endast att, derest Kammarerna beslutar en återremiss, hvilket jag för min del nu yrkar, Utskottet måtte låta ordet "kronoskogar" utbytas emot "Kronans smärre egendomar". ithy att, efter mitt förmenande, eljest stora svårigheter möta åtminstone i Skåne för någon fördelaktig försäljning af staten tillhörig boställsjord.

Grefve Beck-Friis: Hvad som föranledt Stats-Utskottet att här sammanfoga denna hemställan med frågan om ett slutligt ordnande af de norrländska skogsförhållandena, var att uti skogskomitéens betänkande förefanns ett förslag om att kronan måtte från en del nybyggen, som vid afvittringen blifvit inkilade emellan kronans skogar,

inlösa den mark, som för skogens vård och skötsel befanns oundgängligen nödvändig. Det hindrar naturligtvis ej Kongl. Maj:t att göra en särskild framställning om skogarne i mellersta och södra delarne af riket. Utskottet stärktes ytterligare i sin åsigt om fördelen af att Kongl. Maj:t på en gång toge hela frågan i öfvervägande deraf, att en annan motionär i denna Kammare ej hade inskränkt sitt förslag om inköp af skogsmark till södra och mellersta delarne af riket, utan utsträckt detsamma till hela landet. Kongl. Maj:t kan naturligtvis, om han så finner lämpligt, göra början i de södra och mellersta delarne af landet; på en gång öfver hela riket lär det väl ändå ej kunna ske.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre af Ugglas: För en hvar, som är varm vän af våra skogars utveckling, kan det ej vara annat än glädjande att se det erkännande, Utskottet egnat den väckta motionen; och af den här hittills förda diskussionen kan man förnimma, att i denna Kammare finnes ett varmt och lefvande intresse för denna fråga. Jag tillåter mig att genast från början förklara, att, i händelse en underdänig skrifvelse skulle ifrågakomma, jag i valet emellan det af Utskottet och det af en reservant framställda skrifvelseförslag, obetingadt ansluter mig till detta sednare. Jag tror det skulle vara särdeles olyckligt om en så enkel fråga, som den om förvärfvandet åt staten af ytterligare skog i södra och mellersta Sverige, skulle sammanblandas med en fråga af en så invecklad och grannliga beskaffenhet, som den om ordnandet af de norrländska skogsförhållandena. Man skulle derigenom, enligt min tanke, uppskjuta frågan till en oviss framtid, ty den norrländska skogsfrågan kommer säkerligen ej att så snart afgöras. Jag får därför anhålla, att de, som dela min uppfattning om nödvändigheten af åtgärders vidtagande uti ifrågavarande hänseende, behagade särskilja dessa båda frågor och icke sammanblanda Norrland med öfriga delar af riket. Särskildt vill jag fästa uppmärksamheten deruppå, att statens skogstillgång i Norrland är mycket stor och för hvarje år ökas, så att, enligt min uppfattning, någon särskild åtgärd der ej behöfver vidtagas, om jag ock vill erkänna att några jemkningar i afseende på skogseffekters afyttring kunna vara af behöfvet påkallade. Deremot äro förhållandena i södra och mellersta Sverige sådana, att, om ej staten snart och kraftigt träder emellan, kan verklig skogsbrist derstädes uppkomma, utan möjlighet för staten att sedan hjälpa. Då jag emellertid här haft tillfredsställelsen att af två talare finna understöd för min motion, tillåter jag mig att fortfarande yrka bifall till densamma. Jag har fått ett ytterligare skäl att göra detta. Det har nemligen för mig blifvit uppgifvet, att Kongl. Maj:t i den närmaste framtiden skulle kunna komma i tillfälle att förvärfva eganderätt till en stor del af de så kallade Svältorna, och, om denna uppgift verkligen är grundad, vore det stor skada om Kongl. Maj:t ej sattes i tillfälle att begagna sig deraf. Det förefaller mig då, som om allt talade för ett bifall till det anslag, som af mig blifvit begärtd. Som jag likväl i detta ögonblick härstädes saknar både chefen för Skogs-

styrelsen och någon af Konungens rådgifvare, kan jag ej nu erhålla upplysning om den mig sålunda meddelade uppgiftens riktighet, men om, såsom här af flere talare blifvit yrkadt, frågan återremitterades, bör Utskottet kunna härom införskaffa erforderliga upplysningar, hvadan jag förenar mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Hasselrot: I likhet med den siste ärade talaren, kan jag ej se det ringaste skäl, hvarför Stats-Utskottet sammanblandat den af samme talare väckta motion med frågan om ordnandet af skogsförhållandena i Norrland, och gjort den förra beroende af den sednare. I Norrland och det öfriga Sverige råda i afseende på skogshushållningen helt olika förhållanden. I Norrland har staten så stora skogar att den der blott behöfver taga vara på hvad den har, men i mellersta och södra Sverige gäller det att förvärfva nya skogsområden åt staten. Så snart ett förslag väckes om att göra någon inskränkning i eganderätten och den enskildes rätt att förstöra sin skog, blir motståndet genast så stort, att man ej kan hoppas att i denna riktning vinna någon framgång; det återstår då blott för staten att bereda sig mark för skogsplantering för att på det sättet förskaffa oss skogar och betrygga vår framtid. På en sådan väg är det motionären slagit in. Han omnämnde ett förhållande, som är mig väl bekant och hvarom jag vill lemna upplysning. Det finnes verkligen i trakten af Svåltorna i Gäseneds härad en kronan tillhörig större egendom, som är bortlemnad på ett perpetuelt arrende, och som staten följaktligen ej kan komma åt utan genom att inlösa arrendet. Jag kan ej nu uppgifva huru många tusen tunnlands rymd denna egendom eger; men den uppgår till många tusen tunnland, deraf en del är beväxt med barr- och löfskog, hvaraf flere tusende ekar, en del utgör naken mark, särdeles tjenlig till skogsodling och endast en ringa del utgör åker och äng. Arrenderätten skulle för en jemförelsevis ringa summa kunna inlösas. Staten skulle här få ett vackert skogsbestånd och stora vidder tjenliga till skogsodling; hvar emot hufvudgården kunde användas till ett der i orten väl behöfligt boställe till en jägmästare. Detta är ej det enda stället, som sålunda skulle kunna vinnas, utan många andra dylika finnas. För att vinna ett sådant mål ville jag instämma i Grefve Mörners reservation, men på de skäl, som blifvit anförda, yrkar jag återremiss.

Grefve af Ugglas: Efter hvad jag tror, har den åsigt i allmänhet gjort sig gällande att man icke åt enskilda motioner, som beröra stora organisationsfrågor, lemna bifall förr än de hos Kongl. Maj:t blifvit behörigen beredda. Jag tror att Utskottet handlat fullkomligt riktigt då det gjort på samma sätt i afseende å den motion, hvarom nu frågan är, och endast anhållit att Kongl. Maj:t ville taga frågan i öfvervägande. Jag ber tillika att få erinra de Herrar, som nu yrka bifall till Friherre af Ugglas' motion, vare sig nu genast eller efter en återremiss, att man möjligen äfventyrar att få hela saken att förfalla, ty om den ena Kammaren beslutar en skrivelse och den andra anslagsfrågan, så kan vid en gemensam votering utgången blifva helt annorlunda än hvad man önskar sig. En skrif-

velse till Kongl. Maj:t tror jag därför vara det rätta. I afseende å dess form medgifver jag deremot att jag icke inser det nära sambandet mellan denna fråga och den norrländska skogsfrågan, utan förenar mig för min del gerna med Grefve Mörner, men på skäl, som här förut anförts, beder jag Kammaren att ej *nu* fatta ett dylikt beslut, utan först afvakta frågans utgång i Andra Kammaren och nu återremittera den till Stats-Utskottet. Det är bättre att få in *en* skrivelse till Kongl. Maj:t, i hvilken form som helst, än att icke få någon skrivelse, ty Kongl. Maj:t kan ju alltid vid frågans pröfning särskilja det ena från det andra och derefter inkomma med den framställning, Kongl. Maj:t finner lämpligast.

Det har af en föregående talare påpekats, att Stats-Utskottet skulle begått ett fel, genom att endast omtala försäljning af kronoskogar, men ej af boställen m. m.; jag får då fästa uppmärksamheten derå att, om man går ända derhän att äfven vilja inblanda försäljning af boställen, blir frågan så vidlyftig att den får ett helt annat skaplygne, säkerligen ej till fromma för saken. För min del skulle jag önska och anse för klokt att Kammaren nu beslöte en återremiss för att, sedan Andra Kammaren fattat sitt beslut, fatta sitt eget beslut.

Herr von Koch: På de skäl, som af Friherre af Ugglas och Grefve von Platen blifvit anförda, anhåller äfven jag att Kammaren, om den nu fattar sitt beslut, måtte förena sig om den af Grefve Mörner föreslagna skrivelsen. Då jag är en af dem, som hysa stora betänkligheter vid att företaga någon inskränkning uti eganderätten, anser jag mig böra förklara, att jag dock är en lika varm vän af våra skogars vård och skötsel som trots någon, men jag vill att man dervid skall gå till väga på ett annat sätt i hela riket vid våra alla boställs- och andra densamma tillhörande skogar, *dels* genom förbättrade kommunikationer, så att skogarne få ett ökad värde, *dels* genom att staten föregår med godt exempel, hvilket hvarje egare af enskild större skog väl ock, på de flesta ställen, nu anser sig *moraliskt* förpligtad att göra. Jag skulle vara färdig, såsom jag redan vid remissen af Friherre af Ugglas' motion antydde, att bevilja det äskade anslaget af 200,000 R:dr, om jag icke vore dertill förhindrad af det formela skälet att jag aldrig beviljar ett anslag, på grund af framställning från enskilda motionärer, så vida de ej äro accepterade af en Konungens rådgifvare. I samma ögonblick någon af Statsrådets ledamöter afgifver den förklaring att ett anslag, sådant som det af Friherre af Ugglas föreslagna, skall af Kongl. Maj:t accepteras, skall jag rösta för motionens antagande, emedan man derigenom skulle komma in på den väg, som fortats leder till det mål, vi böra söka att uppnå. På den punkt, saken nu står, har jag endast velat uttrycka dessa mina tankar till protokollet och förenar mig i öfrigt med dem som yrkat återremiss.

Herr Rydqvist: Då jag icke hyser förhoppning om, att det förslag jag framställt i min motion rörande förevarande fråga må blifva, i hela dess vidd, vid innevarande riksdag bifallet, men der-

emot flere talare redan påyrkat, att ett extra anslag af 200,000 R:dr bör ställas till Kongl. Maj:ts nådiga förfogande för inköp, för statens räkning, af till skogsbörd tjenlig mark, anser jag mig böra biträda den sålunda uttalade åsigten i detta ämne, och förenar mig derföre med dem, som i denna syftning begärt återremiss af 21:sta punkten i Utlåtandet.

Friherre Sprengtporten: De ordalag, som förekomma i Stats-Utskottets förslag till skrifvelse, har jag icke fattat så, att derigenom hinder skulle vara lagdt för Kongl. Maj:tt att besluta om inköp af skogsmark i mellersta och södra delarne af Sverige innan frågan om ordnandet af skogsförhållandena i Norrland blifvit afgjord; icke heller kan jag föreställa mig, att med ordnandet af de norrländska förhållandena skulle behöfva dröjas synnerligen länge och skulle jag här öfrigt icke haft något emot att instämma i den af Grefve Mörner föreslagna reservation, men då flere talare hafva yrkat på återremiss, förenar jag mig med dem, på det att, om återremissen beviljas, Utskottet må fästa sin uppmärksamhet å ett par omständigheter, af hvilka den ena innebär: att en antydan kanske borde, såsom en talare här förut anmärkt, göras derom, att inköp af hemmansdelar äfven kunde förekomma vid utförandet af planen, väl icke för att förvandla odlade egor till skog, men för att tjena till utbyten mot skogsmark, eller till bostäders beredande åt skogspersonalen. Dernäst önskar jag, att Utskottet ville taga i betraktande, att, på samma gång man erkänner lämpligheten af kronoparkernas utvidgning, icke blott såsom inkomstkälla för staten, utan äfven för att befördra kulturen och bereda skogstillgång, der den saknas, bör man ej förbise den nytta staten kan åstadkomma genom att gifva den enskilda skogshushållningen, som i ännu vidstäcktare mån har samma ändamål, en god riktning; och då nu förslaget förutsätter att fråga äfven kan uppstå om försäljning af mindre kronoparker till enskilde, eller om utbyte af sådan Kronans jord mot annan bärande eller af-röjd skogsmark, vore det kanske ej alltför djerft, om man föresloge att staten vid en sådan försäljning förbehölle sig, att köparen framgent bibehölle marken vid växtlighet; annars fruktar jag att, som det ofta i dylika fall händt, de försålda kronoskogarne mycket hastigt skulle falla för yxan; och man skulle härigenom förlora på ett håll, hvad som vunnes på ett annat. Fullkomlighet är i alla företag svår att uppnå, men derför bör man icke tveka att i en vigtig samhällsfråga uttaga ett steg i en god riktning, hvarföre ock, då jag röstar för återremiss, jag ber Utskottet allvarligt taga de af mig anmärkta omständigheterna i öfvervägande.

Grefve Hamilton, Henning: I sjelfva hufvudfrågan tyckas här ej vara några skilda meningar, och jag skall derföre i afseende å densamma ej yttra mig, utan endast i afseende å det beslut, som jag anser att Kammarne nu bör fatta. Jag ber att få förena mig i yrkandet på bifall till Friherre af Ugglas' motion. Här har, såsom stöd för den åsigten att motionen ej genast borde bifallas, blifvit sagdt att man i organisationsfrågor ej bör fatta något beslut förr än Kongl.

Maj:t tagit saken i öfvervägande. Jag kan för min del ej anse detta vara en organisationsfråga, då de föreskrifter, som här skola meddelas, endast röra inköpet af skogsmark och införandet derå af ordnad skogs-skötsel, och organisation endast så till vida kan omtalas, som en ökad skogsbetjening framdeles torde erfordras. Såsom skäl för återremiss har anförts, att Kammaren derigenom skulle komma i tillfälle att, innan den fattade sitt eget beslut, afvakta Andra Kammarens. För min del anser jag att Första Kammaren bör hafva sin egen mening och uttala densamma oberoende af Andra Kammaren. Om frågan nu återremitteras härifrån, och Andra Kammaren fattar sitt beslut, blir resultatet det, att Utskottet med en anmälan om Andra Kammarens beslut anhåller att Första Kammaren äfven ville fatta sitt. Någon sammanjemkning kommer ej i fråga, förr än båda Kamrarna uttalat sig. Då jag för min del är beredd att bifalla motionen, anser jag ej nödigt att förut få veta hvad någon annan derom tänker, utan anhåller om proposition i öfverensstämmelse med den åsigt, jag tagit mig friheten uttrycka.

Grefve Mörner, Oscar: Äfven jag är villig att biträda den af Friherre af Ugglas väckta motionen. Om jag granskar innehållet af de båda motioner, som väckts i denna Kammare uti förevarande fråga, finner jag att de åsyfta båda att skogsmark skall för kronan inköpas, och vill jag erinra mig att båda motionärerne ansatt att åtgärder derför borde vidtagas snart och ej först efter en längre tid. Stats-Utskottet har gillat motionerna och deras syftning, men jag måste erkänna att den väg, Stats-Utskottet beträdd, synes mig gå uti en mycket stor krok, så Gud vet när man en gång kommer till målet. Stats-Utskottet har föreslagit en skrivelse, i hvilken Riksdagen skulle anhålla att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, i hvad mån skogshushållningen i södra och mellersta Sverige må kunna främjas genom inköp för statens räkning af till skogsbörd tjenlig mark för utvidgning af redan befintliga kronoparker eller bildande af nya dylika samt genom försäljning af sådana smärre kronoskogar, hvilka i anseende till sitt läge och ringa omfång finnas lämpligen böra staten afhändas; och att Kongl. Maj:t derefter ville till Riksdagen göra den nådiga framställning i ämnet. hvartill förhållandena finnas föranledda.

I motiveringen har dessutom ingått en fras om boställsskogar, som skola afyttras; blir det fråga om boställsskogar, så blir det väl äfven fråga om boställena, och hela frågan får ändå större dimensioner. Stats-Utskottet har således begärt att Kongl. Maj:t i ett sammanhang skall pröfva ej allenast lämpligheten af att skogsmark inköpes för bildande af större skogscomplexer, utan äfven frågan om försäljning af en del kronans lägenheter. Skall det gå på den bogen, torde både Friherre af Ugglas' och Herr Rydqvists motioner vara ajournerade för så lång tid att ingen af oss får vara med om frågans lösning. Ärendet blir nog moget öfvervägdt, men så moget att frågan derigenom uppskjutes mer än tjenligt. Vill man således saken, anser jag det vara bäst att man skär bort den der meningen om försäljning af de smärre kronoskogarne. Man kan ju, om man

så vill, besluta sig för två skrivelser, en om hvardera saken, men skola båda dessa frågor behandlas i ett sammanhang, då befarar jag att de komma på långbanken, som man plär säga. För min del tror jag det vore mycket välbetänt, om kronan bildar större skogs-komplexer, hvarigenom ej endast skogstillgången skulle ökas utan afven andra fördelar beredas, och anser jag att detta mål bäst vinnes genom bifall till Friherre af Ugglas' motion.

Herr von Geijer: Då jag sednast hade ordet, hemställde jag att Utskottet vid ärendets förehavande till ny behandling måtte taga i betraktande, huruvida icke lämpligen i Utskottets förslag "kronoskogar" borde utbytas emot orden "kronans smärre egendommar". Tillsamman med personer hvilka hafva noggrann kännedom om skogsförhållandena i vårt land har jag genomläst Utskottets betänkande, och jag försäkrar att vi icke kunde komma till annat resultat än att Utskottet verkligen menat att, om och när sådant befanns lämpligt, skulle kronan tillhörigt mindre boställe få i sin helhet försäljas för anskaffande af medel till inköp af mark till utvidgning af befintliga och bildande af nya kronoparker. I vissa trakter af landet, exempelvis Skåne, lär svårligen kunna ifrågakomma att sälja boställena tillhöriga skogs-lotter särskildt för sig. När ett boställe består af 3 å 400 tunnland hela egoväldet, skulle i allmänhet försäljningen af boställets skogs-lott knappast kunna gå för sig, såsom snart sagdt ofördelaktig både för säljaren och köparen.

Deremot anser jag att i landet finnes ett icke ringa antal dylika boställen, som staten ju förr desto heldre borde göra sig af med och som kunde blifva väl betalte, oaktadt de under närvarande förhållanden inbringa staten så godt som ingenting. Detta gäller i främsta rummet om de för statsverkets räkning utarrenderade smärre boställena t. ex. Adelsfaneboställen. Om man kunde beräkna hvad dessa boställen kosta staten i förvaltning, uppgörande af förslag till deras utarrendering m. m., lär de kunna anses gifva staten en netto-afkastning lika med null.

Emellertid och då jag af diskussionen funnit att Utskottet verkligen menat att väl smärre boställsskogar men ej smärre boställen skulle få försäljas, så vore jag benägen att instämma med en föregående talare deruti, att vid detta förhållande vore det bäst att låta sista delen af Utskottets förslag, nemligen frågan om försäljning af kronojord, helt och hållet denna gång förfalla.

Grefve Beck-Friis: Jag anhåller att få afstå från mitt förra yrkande och instämmer, på de utaf Friherre af Ugglas anförda skäl, i yrkandet om återremiss.

Grefve von Platen: Då de fleste talarne yrkat återremiss, förenar jag mig med dem i detta yrkande.

Herr Ros: Jag ber att få instämma i det utaf Friherre af Ugglas afgifna yttrande och anhåller om bifall till hans motion. Den åsyftar ett mål, som Skogsstyrelsen ständigt framhållit, nemligen

nödvändigheten för staten att skaffa så mycket skog som möjligt under egen förvaltning, emedan man alltid ansett tvifvelaktigt, huruvida staten kan ålägga den enskilde något särskildt tvång med afseende på hans skogshushållning.

Grefve af Ugglas: En talare har bestridt mitt yttrande att denna fråga är en organisationsfråga. Detta beror på hvad man menar med organisation, men jag vågar fråga honom om, då en enskild person, som har en egendom, som ligger spridd och till följd deraf åstadkommer svårigheter och för stor kostnad vid förvaltningen, och han då beslutar att sälja en del och köpa annan mera välbelägen, detta icke är en organisationsfråga som med förstånd och omtanke måste behandlas. På samma sätt är det för staten. Här är visserligen ej fråga om detaljerna vid förvaltningen af statens skogar, men om huru staten skall skaffa sig skogar och huru dessa skola blifva väl skötta. Jag anser således fortfarande detta vara en organisationsfråga.

Samme ärade talare har gjort den anmärkning, att det ej vore skäl att invänta Andra Kammarens beslut i frågan, utan att hvardera Kammaren borde besluta för sig. Detta låter väl säga sig, men tager man frågan praktiskt, bör man se till huru beslutet fattas, och att det ej kommer i strid med andra förhållanden, som omintetgöra dess verkan. Jag tror det icke vara mindre värdigt, om denna Kammare fattar sitt beslut sedan alla donnéer förefinnas, så att beslutet måtte leda till det bästa mål.

För närvarande anser jag det vara oklokt om Kammaren ej besluter återremiss.

Friherre af Ugglas: Man har påstått att denna fråga är en organisationsfråga, men Grefve Hamilton, som yrkat bifall till min motion, har bestridt detta påstående. För min del medgifver jag, att Utskottets förslag, som talar om både köp och försäljning af statens skogar, kan medföra en temligen vidlyftig organisation, men min motion, som icke innehåller något sådant, kräfver ej någon vidlyftig organisation. För öfrigt är denna fråga icke ny. Skogsstyrelsen har redan länge i mån af tillgång tillämpat just den åsigt, jag framställt i min motion. Sjelf har jag såsom landshöfding i Östergötland afslutat köp om ett litet hemman å Omberg för att läggas till dervarande kronopark. Skogsstyrelsen och regeringen hafva dock saknat tillgångar att i större skala tillämpa denna grundsats, och derföre har jag föreslagit, att medel för detta ändamål ställas till Kongl. Maj:ts disposition. Jag ber Utskottet att, ifall frågan nu återremitteras, ej fästa sig vid de befarande svårigheterna i afseende på organisationen, ty de komma säkerligen att blifva ganska obetydliga.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats, dels att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, måtte bifalla den utaf Friherre af Ugglas i ämnet väckta motion, dels ock att

punkten skulle återförvisas; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, sedermera proposition på afslag derå och bifall till Friherre af Ugglas' ifrågakvarande motion, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja, och slutligen proposition på återremiss af punkten, hvilken proposition besvarades med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

22:dra punkten.

Bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda Utlåtande N:o 17, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1872 års riksdag.

1:sta punkten.

Bifölls.

2:dra punkten.

Mom. A.

Herr Hederstjerna: Ehuru jag icke har något annat yrkande att framställa än om bifall, ber jag att få begagna tillfället för att i någon mån försvara Revisorerne mot det klander, som det nu föredragna betänkandet innehåller mot deras verksamhet och hvilket klander man kan läsa såväl i som mellan raderna. Jag har icke arbetat på den afdelning af revisionen, som uppsatt den berättelse, som ligger till grund för detta betänkande, men om jag är i saknad af detaljkännedom, eger jag dock skyldighet att dela ansvaret för anmärkningarne i de punkter, mot hvilka jag icke anmält min reservation. Då det åligger Revisorerne att granska Statsverkets, Riksbankens och Riksgälds-kontorets tillstånd, styrelse och förvaltning, är ganska klart, att, när de söka att med nit fullgöra sina åligganden, de också framställa alla anmärkningar, hvartill de kunna finna skäl, men om, på grund af embetsmännens rättskaffenhet och nit, allvarsammare anmärkningar ej kunna göras, följer deraf, att Revisorerne framkomma med mindre betydande. Man skulle visserligen tycka, då man läser de förklaringar, till hvilka dessa anmärkningar ledt, och ser den storm de framkallat, att de varit af allvarsammare art än man trott; men om en sådan åsigt gjort sig gällande eller om Revisorerne ansett sig, om också icke gjort sig väl förtjenta af fäderneslandet, åtminstone med nit hafva fullgjort sin pligt, svikas de i denna sin illusion af det nu föreliggande betänkandet. Hafva Revisorerne möjligen funnit sig lifvade att kläda de skarpa skott,

förklaringarne riktat mot dem, böra de nu känna sig afkylda af den regndusch, Utskottet bestått dem. Jag är icke berättigad att uttala mitt omdöme, huruvida Revisorerna gjort sig förtjente af den behandling de rönt, men om Revisorernes nit blifver af Utskottet och Riksdagen på detta sätt bemött, kan det leda derhän, att Riksdagen får svårt att finna personer, som vilja åtaga sig detta uppdrag, eller att Revisorerna tro sig bäst uppfylla Riksdagens önskingar då de inlemna endast några tabeller. Jag tror, att det ej vore lyckligt om Revisorernes verksamhet på det sättet neutraliserades. Jag föreställer mig, att det missnöje, revisionens arbete uppväckt, har framkallats genom de anmärkningar Revisorerna gjort mot det sätt, hvarpå en del af Riksgälds-kontorets fordringar blifvit inbetalda och ber därför att i detta hänseende få lemna några upplysningar.

Statsrevisionen har upprättat en tabell, utvisande Riksgäldskontorets utbalanserade skulder år 1871, och dervid äro fogade 30 noter, en del innehållande upplysningar och en del innehållande anmärkningar. Af dessa noter hafva fullmäktige i sin förklaring och Utskottet i sitt betänkande upptagit 19, hvilka de ansett innehålla anmärkningar. Deraf innehålla dock 5 endast den upplysning, att den annuïtet å län, som varit beräknad att inflyta under 1871, ej kommit in förr än den 2 Januari 1872. Det var icke Revisorernes mening att häremot framställa någon anmärkning, men förhållandet måste omnämnas för att icke tabellen skulle vara ofullständig. Lyckligtvis ledde icke detta till något, då Utskottet sagt att förhållandet blifvit nöjaktigt förklaradt. Af de öfriga noterna har Utskottet ansett 10 eller 11 vara af fullmäktige nöjaktigt förklarade, och jag vill icke protestera häremot, ehuru jag icke erhänner den satsen vara riktig, att man får antaga, att en låntagares försummelse att å rätt tid betala annuïtet legaliseras derigenom, att långgivaren bestämmer en straffränta, och ej heller finner vara med god ordning öfverensstämmande, att en dylik försummelse får blifva regel. Af de öfriga anmärkningarna hafva 3 eller 4 befunnits vara oriktiga i följd deraf att de förutsättningar, på hvilka de grundats, befunnits oriktiga. Revisorerna hafva grundat sina anmärkningar på en inom Kontoret förd s. k. liggare, hvilken på grund af såväl Riksdagens som fullmäktiges eget beslut skall inom Kontoret föras, och i hvilken skall upptagas alla vilkor, hvarunder län medgifvas, liksom ock alla förändringar, som under året tima i afseende å in- eller utbetalningar. Nu hafva fel funnits i denna liggare, men efter revisionen har rättelse deri vidtagits. Detta förhållande har ej blifvit för Stats-Utskottet obekant, ty först och främst blef det Utskottet delgifvit vid remissen och sedermera hafva fullmäktige till Utskottet ingifvit förklaring, deri de medgifvit, att fel förefunnits och säga att de blifvit rättade. Det tyckes som om detta borde hafva varit en mildrande omständighet till Revisorernes förmån. Nej, tvärtom. Utskottet har deri funnit en anledning att gifva Revisorerna ytterligare en klatsch och förklarar, att Revisorerna bort taga kännedom om detta förhållande och rikta sin anmärkning mot den felaktiga bokföringen. Jag behöfver icke försäkra, att om Revisorerna haft skäl att misstänka någon felaktighet i liggaren de med största för-

tjusning skulle hafva begagnat tillfället att få göra en anmärkning, och jag endast beklagar att detta tillfälle gått dem ur händerna, ty nästa gång lära väl böckerna vara så förda, att ingenting finnes att emot dem anmärka.

Sedan jag lemnat dessa upplysningar har jag intet att tillägga, utan anhåller om bifall till det nu föredragna betänkandet.

Herr Tornerhjelm: Den siste ärade talaren har beklagat sig öfver det sätt, hvaruppå Stats-Utskottet behandlat de anmärkningar, Revisorerne framställt, och har trott, att Revisorerne hädanefter icke skola gå till väga med samma noggrannhet som förr. Deri tror jag att den ärade talaren kan hafva rätt och tror äfven, att det vore önskligt, att Revisorerne ville slå in på en annan bana och ej göra sig all möda att uppsöka de obetydligaste anmärkningar, hvilka ej på minsta sätt beröra statens väl. Det är derföre också helt naturligt att Utskottet kommit till det resultat, utlåtandet innehåller, då Utskottet, med obetydliga variationer i uttrycken, säger "att anmärkningen ej må till någon åtgärd föranleda", "att den gjorda anmärkningen bör förfalla" o. s. v.

Jag hyser alltför stor aktning för den siste talarens omdöme för att tro, att han gillar Revisorerne sätt att gå till väga, och ehuru jag finner att han i flera punkter reserverat sig, beklagar jag dock att hans namn icke återfinnes under ännu flera reservationer. Önskligt vore att Revisorerne ville uttala sig angående de stora administrationsfrågorna och icke, såsom nu sker, sysselsätta sig med att leta upp de oväsentligaste småfel.

Med förklarande att jag till fullo gillar Stats-Utskottets sätt att bedöma Revisorerne anmärkningar, anhåller jag om bifall till Utskottets förevarande hemställan.

Herr vice Talmannen: Den förste ärade talaren har fäst sig vid, att Stats-Utskottet har besvarat hvar och en af de anmärkningar Revisorerne framställt och trott att åtskilliga af dem ej kunnat betraktas såsom anmärkningar, utan endast såsom upplysningar eller notiser. Det är något som jag icke alldeles kan medgifva. Den egentliga anmärkningspunkten förekommer i Revisorerne berättelse på sidan 52, der det heter: "Vid genomgåendet af Riksgälds-kontorets fordringar för utgifna lån till vissa bestämda föremål har Revisorerne uppmärksamhet fästats derpå, att årliga återbetalningen å flere af dessa lån blifvit fördröjd långt utöfver den tid, då den bestämda räntan och amorteringen skolat erläggas, med anledning hvaraf Revisorerne vid den här förut intagna tabellariska uppgift öfver Riksgälds-kontorets fordringar och öfriga tillgångar fogat noter, innehållande de anmärkningar, hvartill hvarje särskildt förhållande syntes föranleda; till hvilka noter Revisorerne få i detta afseende hänvisa". Det är således i hvarje fall en särskild anmärkning, förekommande i noterna, dertill Revisorerne hänvisa. I så fall, och då fullmäktige upptagit hvarje punkt särskildt till besvarande, måste Utskottet iakttaga samma förfaringssätt. Detta var så mycket nödvändigare, som alla anmärkningars sammanfattande i en punkt skulle hafva

medfört svårighet vid propositions framställande, och jag för min del tror att något annat sätt ej kunde komma i fråga.

Vidare har samme talare ansett, att Stats-Utskottet vid besvarende af några anmärkningar, och särskildt den, som förekommer under momentet D), icke bort framhålla Revisorernes uraktlåtenhet att jemföra den så kallade liggaren med Riksgälds-kontorets kassa- och hufvudbok, samt, i tvifvelaktiga fall, med sjelfva lånehandlingarne.

Då inom Stats-Utskottet de af dess ledamöter, som äfven varit stats-revisorer, ifrigt påyrkade att den misskrifning eller rättelse, som egt rum uti liggaren, borde uti Utskottets utlåtande omför-mälas, blef äfven nödvändigt att omnämna denna liggares eller memorialboks ändamål och beskaffenhet. Om å ena sidan Herrar Revi-ner önskade att hvarje omständighet som kunde försvara eller för-klara deras anmärkningar borde framhållas, och fingo denna sin önskan uppfylld, vore det dock å andra sidan Utskottets pligt tillse att ej saken så framställdes att en oförtjent misstanke för mindre ordning och noggrannhet derigenom framkastades mot Riksgälds-kontorets styrelse och tjänstemän.

Grefve Hamilton, Henning: Jag kan naturligtvis icke hafva någon anmärkning att göra mot Stats-Utskottet och icke heller mot Herrar Revisorer, men då den talare, som först hade ordet, beklagade sig öfver den skärpa, hvarmed fullmäktiges förklaringar blifvit afgifna, får jag säga, att fullmäktige icke fallit för den frestelsen, utan be-svarat anmärkningarne på det hofsammaste sätt. Jag tror, att Revi-sorerne ej skola kunna upptäcka ett enda ord som antyder skärpa. Möjligen har Stats-Utskottet lagt litet malört i bägaren, men det är ej fullmäktiges fel. Om det skulle tillåtas mig att göra en anmärk-ning angående Revisorerne, så rör den icke deras anmärkningar, utan deras arbetsfördelning. De fördela sig nemligen till en början på flere afdelningar och först mot slutet sammanträda de i plenum, hvilket gör det omöjligt att med noggrannhet genomgå alla de sär-skilda anmärkningarne och sammanhålla alla detaljerna. Jag tror, att om det vore möjligt att ställa arbetet så, att mera tid egnades åt pleniarbetet, skulle för framtiden icke inträffa, att anmärkningar komme till Riksdagens kännedom, hvilka skulle föranleda Stats-Utskottet till ett betänkande sådant som det nu afgifna.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölles.

Mom. B—T.

Bifölles.

3:dje—8:de punkterna.

Bifölles.

9:de punkten.

9:de punkten.

Lades till handlingarne.

10:de punkten.

Bifölls.

11:te punkten.

Utskottets första hemställan.

Herr Tornerhjelm: Jag vill icke ingå i någon granskning af sjelfva rättsfrågan, som är alldeles för litet upplyst. Utskottet meddelade, att Kronan hos Höganäs stenkolsverk skulle ega en fordran, som uppkommit för mer än 40 år sedan och som grundar sig på en förbindelse som saknas. För min del gillar jag fullkomligt Utskottets förslag, att åt fullmäktige i Riksgälds-kontoret må uppdragas att hos Höganäs bolag bevaka statens rätt, och jag är öfvertygad om, att det icke kan falla Höganäs bolag in att på ett eller annat sätt skaffa sig några mindre berättigade friheter, utan att bolaget, om det till staten häftat i någon skuld, nog också fullgör sin förbindelse. Så långt är också allt väl. Men deremot kan jag icke fatta hvad Stats-Utskottet afsett med den följande strofen i sitt förslag, att fullmäktige skulle vidtaga erforderliga åtgärder "för att förmå Höganäs stenkolsverks bolag att noggrannt fullgöra sina förbindelser till staten". Jag vet icke att bolaget i något afseende underlåtit att uppfylla sina förbindelser, och kan därför icke fatta, hvarföre denna uppmaning eller påminnelse från statens sida skulle vara erforderlig.

Jag får emedertid yrka bifall till Utskottets framställning i denna punkt.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställan bifölls.

Utskottets sednare anmälan.

Lades till handlingarne.

12:te—18:de punkterna.

Biföllos.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{13}{4}$ e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 12 Mars 1873.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades sju protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen och protokollet för den 1 dennes eftermiddagen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda Utlåtande N:o 18, i anledning af Riksdagens år 1872 församlade Revisorers berättelse om verkställd granskning af de under Kongl. Kommers-kollegii förvaltning ställda fonder och medel.

1:sta punkten.

Bifölls.

2:dra punkten.

Lades till handlingarne.

3:dje och 4:de punkterna.

Biföllos.

5:te punkten.

Grefve Manderström: Denna punkt synes vara ganska oskyldig och jag är öfvertygad om att Stats-Utskottets afsigt med densamma äfven varit ganska oskyldig; men den är kanske icke lika oskyldig i sina resultat. Manufakturmedlen stå, såsom det torde vara Kammaren bekant, under Kongl. Maj:ts disposition. Stats-Utskottet föreslår nu, att Riksdagen måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t ville göra framställning till en kommande Riksdag om, att åtskilliga utgifter, till hvilka anslag lemnats från dessa medel, måtte uppföras hvar och en under den hufvudtitel, hvar-till de kunna anses höra, hvaraf åter skulle följa, att anslagen blefve

på Riksdagens bifall beroende. Jag känner naturligtvis icke den åsigt, som Kongl. Maj:ts regering i detta afseende kan hafva. Men om en sådan framställning blefve af Kongl. Maj:t gjord till Riksdagen, så kunde det hända, att anslagen af Riksdagen afslogos. Der- efter blefve det för Kongl. Maj:t mera betänkligt att anordna med- len till sådana ändamål, som här äro i fråga. Det är icke alltid sagdt, att den uppfattning, som med afseende härfpå omfattas af Kongl. Maj:t, skulle vara densamma, som gör sig gällande hos Riks- dagen. Jag vill exempelvis nämna de tvänne, på allmän bekostnad införskrifna delningsinstrument, för vård och tillsyn om hvilka årligen utgå 1,050 R:dr till Vetenskaps-akademiens fysiker. För leda- möterna af denna Kammare torde det icke vara obekant, hvilken noggrann omvårdnad och hvilken snart sagdt ömhet det erfordras vid tillsynen öfver dylika vetenskapliga instrument, för att, då be- hofvet påkallar deras användande, ett fullt exakt resultat må vinnas. Men i sådana fall är det icke alltid sagdt att åsikten om behofvet af en sådan vård äfven lyckas göra sig gällande vid en gemensam votering. Jag tror det därför vara lämpligare att lemna saken i det skick den för närvarande har och hvaraf inga skadliga följder hafva visat sig. Jag anhåller om afslag a Utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl: Jag kan icke neka, att det ju är med en viss förvåning, som jag hört den siste talaren påyrka, att hvad Stats- Utskottet här föreslagit icke måtte vinna Kammarens bifall. Innan Stats-Utskottet instämt i revisorerens framställning, huruvida det icke torde vara skäl att befria Kommers-kollegium från skyldighet att af medel, som äro ställda till Kollegii förfogande, verkställa åt- skilliga utbetalningar, och i stället öfverflytta dem på vederbörande hufvudtitlar, hade Utskottet tagit kännedom om den förklaring, som Kommers-kollegium afgifvit i anledning af revisorerens förslag, och när Stats-Utskottet i denna förklaring icke kunnat finna något an- nat än ett fullständigt tillstyrkande af revisorerens hemställan, så har Utskottet deri ansett sig ega fullt stöd för sin framställning. Jag vågar således tro, att det förslag, som innefattas i det nu före- liggande betänkandet, måste anses vara bygdt på en sådan föregå- ende behandling och utredning af frågan, att åtminstone jag för min del icke tvekar att tillstyrka bifall till hvad nu föredragna punkt af Utskottets betänkande innehåller.

Grefve Manderström: Jag ber att, med anledning af hvad den siste talaren anmärkt, få yttra, att hvad han sagt är fullt väl- grundadt; men jag anhåller att på samma gång få anmärka, att jag här icke yttrat mig i egenskap af president i Kommers-kollegium, utan såsom representant.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvar- vid svarades ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på

afslag derå, då svaren likaledes utföllo med blandade ja och nej; hvaruppå, och efter det proposition på bifall till punkten förnyats samt med både ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

6:te punkten.

Grefve Mauderström: Jag anhåller att med afseende på denna punkt få lemna Kammaren några upplysningar. hvarom förmodligen de fleste af Kammarens ledamöter icke hafva någon närmare kännedom, då de beröra specialiteter, som icke gerna kunna för alla vara bekanta. Då en svensk eller norsk sjöman af en eller annan orsak blifvit qvarlemnad på främmande ort, antingen till följd af sjukdom eller skeppsbrott eller därför att fartyget af någon anledning seglat från honom, så har han att anmäla sig hos vederbörande konsul för att erhålla hjälp och understöd till hemresan. Finner nu konsuln att sjömannen, enligt gällande föreskrifter, är till understöd berättigad, så har han att i främsta rummet göra sig underrättad om sjömannens nationalitet, om han är svensk eller norrman, och i hvilket sjömanshus han är inskrifven. Har han genom sjukdom blifvit förhindrad att fullgöra sina skyldigheter på det fartyg, han tillhör, tillkommer det konsuln skaffa honom in på ett hospital, sjukhus eller sjömanshem. Det viktigaste åliggandet är emellertid att bereda sjömannen biträde att återvända till fäderneslandet. Kan detta ej ske genom att få honom förhryrd på något fartyg, tillhör det konsuln att på annat lämpligt sätt hemförskaffa honom, med minsta möjliga kostnad. Öfver alla de utgifter, som dervid förekommit, har konsuln att afgifva räkningar, hvilka, då sjömannen är svensk, ingå till Kommerskollegium, om han åter är norrman till Kongl. Norska Departementet för det inre. Derefter prövas, huruvida räkningar och verifikationer äro riktiga och ersättning bör konsuln beviljas. Om någon brist förefinnes i verifikationerna eller i annat afseende något är att anmärka, så remitteras saken till utlåtande af Kommers-kollegii advokatfiskals-embete. Om nu sjömannen tillhört ett utländskt fartyg och från detsamma blifvit qvarlemnad i främmande land, då har man icke annat att göra än att ersätta konsuln kostnaderna af de medel, som Kongl. Maj:t för sådant ändamål anvisat. Har han åter tillhört svenskt fartyg, då afgår skrifvelse till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i det län, der fartygets hufvudredare har sin bostadsort, för att på detta sätt af rederiet erhålla godtgörelse åt Kongl. Maj:t och Kronan för de hafda omkostnaderna. I de flesta fall — jag får säga det till de svenska rederiernas beröm — kommer en sådan godtgörelse Kongl. Maj:t och Kronan till godo. Men det händer någon gång, att rederierna vägra att betala räkningarne, antingen till deras hela belopp eller till någon del af detsamma. Vid sådant förhållande anbefaller Kommers-kollegium sin advokatfiskal att å Kronans vägnar anställa rättegång mot rederiet. Och så fortgår rättegången i vanlig domstolsväg, stundom ända till Högsta Domstolen. Nu föreslår Utskottet, att hela detta bestyr skulle öfverlemnas till Utrikes-departementet eller något annat stats-departement. Så vidt mig veter-

ligt är, hör icke i något land omsorgen om sjömännens hemförsärfande under Utrikes-departementet. I Norge hör den under Departementet för det inre; i England under det så kallade Board of trade, hvilket ungefär motsvarar härvarande Kommers-kollegium; i Frankrike under *les bureaux d'inscription maritime* som lyda under Marin-departementet. Men till hvilket statsdepartement dessa ärenden än må hänvisas, så skulle efter hvad jag förmodar följden blifva den, att i detta departement måste anställas ett fiskaliskt ombud, som det åläge att, då sådant påfordrades, å Kongl. Maj:ts och Kronans vägnar anställa rättegång; och något sådant ombud finnes mig veterligt icke i något af våra statsdepartement. Hvad Utrikes-departementet angår, så har Kommers-kollegium i sin förklaring anmärkt, att det är ett gemensamt departement för Sverige och Norge, och om dessa ärenden dit hänvisades, så vore det en stor anomali, om Utrikes-departementet skulle afgöra de frågor som anginge svenska sjömän, men Norska Departementet för det inre dem, som rörde norske sjömän. Jag tror icke heller, att anmärkning någonsin blifvit framställd mot det sätt, hvarpå dessa frågor af Kongl. Kommerskollegium handhafts. Våra sjömän äro en dyrbar egendom för staten, åt hvilka man icke kan egna nog omvårdnad och omsorg, och jag tror icke, att det vore lämpligt att öfverlemna detta ärende åt ett statsdepartement, som i afseende derpå icke kan hafva samma upplysningar att tillgå som Kommers-kollegium. Jag vill nämna, att det inom Kommers-kollegium är lätt att genast få upplysning om, hvilken som är redare för det fartyg, som sjömannen tillhört, hvaremot, om ärendet öfverlemnas till ett departement, detta alltid hos Kommers-kollegium måste söka upplysning i detta hänseende. Det är som bekant Kommers-kollegium, som utfärdar fribref för svenska fartyg, och endast der kunna således upplysningar vinnas om hvar deras rederier finnas. På grund af hvad jag nu anført, anhåller jag, att Kammaren ville afslå Stats-Utskottets framställning i denna punkt.

Herr vice Talmannen: Som Kammaren behagade finna af Stats-Utskottets betänkande, hafva förlidet års revisorer förnyat den hemställan, som gjordes af 1870 års revisorer, nemligen att Kommerskollegii befattning med förvaltningen af medlen till godtgörande af nödstäldt svenskt sjöfolks understöd och hemförsärfande skulle upphöra och öfverflyttas till Utrikes-departementet. I sin förklaring deröfver har Kommers-kollegium icke motsatt sig en öfverflyttning eller anført några skäl mot densamma. Men Kommers-kollegium har visat, att en öfverflyttning till Utrikes-departementet icke vore lämplig, och att, om Kollegii befattning med oförmälda ärenden skulle upphöra, deras handhafvande heldre borde öfverlemnas till Civil-departementet, hvilket också närmast motsvarade det embetsverk, som i Norge behandlar slika ärenden, eller Departementet för det inre; äfvensom att af en sådan öfverflyttning skulle äfven med en viss nödvändighet följa, att det Kollegium tillhörande bestyret med utfärdandet af fribref för svenska fartyg, eller den s. k. passexpeditionen, äfven öfverginge till Civil-departementet. Stats-Utskottet har icke tillåtit sig att bedöma, till hvilketdera departe-

mentet öfverflyttningen borde ske, det har icke ens velat uttrycka en bestämd åsigt, att den borde ske; men Utskottet har på grund af revisorerens hemställande och Kommers-kollegii förklaring, som icke innehöll något afstyrkande, endast hemställt, att "Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utreda samt taga under nådigt öfvervägande, om och på hvad sätt Kommers-kollegii befattning med förvaltningen dels af de medel, som äro afsedda till godtgörelse af svenska och norska konsulers förskott till nödstäldt svenskt sjöfolks understöd och hemförskaffande, dels ock till ersättande af sådana bevisliga utgifter för svenskar, hvartill konsulerna, antingen i anseende till utgifternas beskaffenhet eller svårigheten att derå anskaffa fullständiga verifikationer, ej äro, enligt äldre föreskrifter, berättigade till godtgörelse af allmänna medel, må kunna antingen till Kongl. Utrikes-departementet eller annat Stats-departement öfverflyttas". Jag tror på grund af hvad i denna fråga förelupit, att, då Kommers-kollegium icke afstyrkt förslaget, utan tvärtom lemnat en anvisning, till hvilket departement dessa ärenden borde öfverflyttas, så kunde icke Stats-Utskottet lämpligen behandla frågan på annat sätt än som skett, hvadan jag tillåter mig yrka bifall till betänkandet.

Herr Rydqvist: Det yttrades nyss af en ärad talare på Norrlandsbanken i afseende på den föregående punkten, att den af Stats-Utskottet i samma punkt gjorda hemställan vore till sin natur ganska oskyldig, och detsamma kan man verkligen äfven säga om Stats-Utskottets förslag i den nu föredragna eller 6:te; punkten. Den ifrågasatta skrifvelsen torde nemligen vara ganska oskyldig i det hänseende åtminstone, att Kongl. Maj:ts nådiga svar på densamma, ifall ett sådant aflates, med temlig visshet kan på förhand förutses. Vid sådant förhållande anser jag det vara skäl att ingå i pröfning, huruvida den föreslagna skrifvelsen verkligen må vara behöflig, eller huruvida Riksdagen bör öka antalet af sådana skrivelser till Kongl. Maj:t, å hvilka efter all sannolikhet Kongl. Maj:t icke kommer att fästa afseende.

Hvad denna särskilda fråga beträffar, så torde det tillåtas mig, som verkligen i densamma torde hafva någon erfarenhet, då jag i närmare 40 år utöfvat advokatfiskalsembetet i Kommers-kollegium, att deröfver yttra mina betänkligheter. De ersättningsfrågor, som här afses, äro, på sätt talaren från Vesternorrlands län redan antydtt, af den beskaffenhet att, när de icke kunna af Kommers-kollegium genast afgöras, deras handläggning erfordrar en tjänsteman med juridisk insigt och erfarenhet. Man kan nemligen icke begära, att en tjänsteman, som saknar dessa kvalifikationer, skall vara lämplig och skicklig att författa stämningar, tala och svara vid muntliga förhör inför domstol samt besörja juridisk skriftväxling; utan dertill fordras oundgängligen en person, som är duglig till sakförare. Nu har man emellertid icke ifrågasatt, att dessa göromål, i fall de från Kommers-kollegium öfverflyttades, skulle handläggas af något annat embetsverk än Utrikes- eller Civil-departementet; men i intetdera af dessa departement erfordras för tjänstemännen juridiska kunskaper

och än mindre juridisk erfarenhet. Det är en ren händelse, i fall någon tjänsteman i Regerings-departementen finnes utrustad med någongendera af dessa egenskaper. Hvad först Utrikes-departementet beträffar, så skulle naturligtvis med dess nuvarande personal dessa ärenden sannolikt komma att handläggas af chefen för handels- och konsulat-afdelningen, men jag befarar, med all respekt i öfrigt för den person som nu innehar detta embete, och för dem som kunna efterträda honom, att de icke äro kvalificerade för utöfvande af sakförarekallet. I Civil-departementet åter vet jag icke heller hvem som lämpligen skulle kunna åläggas denna befattning. Det vore väl någon af expeditiöns-sekreterarne, men hvad särskildt detta departement beträffar, ber jag få fästa Kammarens uppmärksamhet på hvad Herr Departements-chefen för några plenidagar sedan yttrade, eller att departementet i sjelfva verket redan är indeladt i byråer, och att byråcheferne eller expeditiöns-sekreterarne redan hafva så många rent administrativa göromål att handlägga, att de icke kunna åtaga sig nya detaljer. Följden af den föreslagna skrifvelsen, hvarigenom Riksdagen skulle förklara, att det icke vore lämpligt, att Kommers-kollegium vidare handlade dessa ärenden, utan att de borde öfverflyttas vare sig till Utrikes- eller Civil-departementet, blefve således den, att Riksdagen i och med detsamma medgäfvade nödvändigheten, af att anställa en juridiskt bildad person i ettdera af dessa departement, hvaraf åter vinsten skulle blifva att, så länge Kommers-kollegium fortfarande behöfde en sakförare å Kronans vägnar, denne blefve befriad från göromål, som han hittills haft till åliggande att besörja, men att aflöning måste anslås till en ny tjänsteman med samma befattning, eller möjligen till två, enär det icke är osannolikt, att den nye sakföraren kunde anses behöfva en kanslist till sitt biträde; hvaremot man icke gerna kan föreställa sig, att dessa ärenden skulle blifva bättre behandlade och för Kronans räkning mera inbringande, om de hädanefter komme att handläggas af något bland statsdepartementen.

Ytterligare en omständighet ber jag att få fästa uppmärksamhet på, och det är att, enligt våra svenska förhållanden, advokatfiskalen i Kommers-kollegium står under Justitie-kanslerns öfverinseende, hvilken det således åligger att å Kronans vägnar tillse, att denne iaktager hvad honom tillkommer såsom actor publicus jemväl i dessa mål; äfvensom att advokatfiskalen har skyldighet att ärligen till Justitiekanslern afgifva embetsberättelse. Det blefve emellertid ett ganska besynnerligt förhållande, om vederbörande i Utrikes- eller Civil-departementen skulle komma i en dylik ställning till Justitiekanslern. I öfrigt anser jag det ock vara förtjent af särskildt uppmärksamhet att, i samma mån som svenska sjömän allt mer och mer anlitas af norska rederier, det allt oftare inträffar, att svenskt sjöfolk får understöd af vederbörande auktoriteter i Norge. Ersättning för norska statsverkets fordringar i sådana mål anmäles nu ofta nog af norska regeringen hos Kommers-kollegium, men kommer också understundom i följd af Kammarrättens utslag under kollegii pröfning. Nu skulle naturligtvis, på grund deraf att de så kallade norska ersättningsfrågorna och konsulsersättningarna äro af alldeles ena-

handa beskaffenhet, äfven de förra komma att handläggas vare sig af Utrikes- eller Civil-departementet. Men utom det att, mig veterligen, ministern för utrikes ärendena icke i något land handlägger dylika mål som de nu i fråga varande, öfverlemnar jag till Kammararens bepröfvande huruvida lämpligt kunde vara att Kammar-rätten, såsom domstol, hänvisade en sak till handläggning af ett regerings-departement, samt att detta, i händelse så aktades nödigt, derefter skulle fullfölja talan mot ett dylikt utslag i Kongl. Maj:ts Högsta domstol.

Under sådana förhållanden som jag nu tagit mig friheten påpeka, är det för mig omöjligt att inse vinsten och lämpligheten af dessa göromåls förflyttning från Kommers-kollegium, och man skall väl hafva något slags skäl för de reformer man föreslår. Utskottet har deremot icke framlagt ett enda skäl därför, ty icke kan man väl såsom sådant anse, att det fallit revisorerne in att framställa ett dylikt förslag.

På dessa grunder förenar jag mig med Grefve Manderström och påyrkar afslag å Utskottets framställning i denna punkt.

Herr Statsrådet Bergström: Jag anhåller att i korthet få uttala min mening i afseende på denna fråga. Det är ett faktum, att Kommers-kollegium ännu existerar, och frågan om dess indragning är ingalunda mogen. Samtliga fyra ledamöter i nämnda kollegium innehafva nemligen ovilkorliga fullmakter å sina befattningar och äro lifskraftige män, hvilka icke gjort sig förtjente att komma på indragningsstat. Att vidtaga en dertill ledande åtgärd skulle efter mitt förmenande innebära en stor misshushållning med statens medel. Så länge Kollegium således existerar, förefaller det mig, som om enda skälet för att förflytta vissa göromål derifrån till ett statsdepartement borde vara det, att Kommers-kollegium hade för mycket att göra och stats-departementet för litet. Då det nu är känt, att Civil-departementet är öfverhopadt af göromål, under det att förhållandet icke uppgifves vara sådant med Kommers-kollegium, så förefaller mig den föreslagna öfverflyttningen föga praktisk, och det synes mig derföre mycket troligt att, om en skrifvelse i ämnet inkommer till Kongl. Maj:t, ett bifall dertill icke är att förvänta. På grund häraf förenar jag mig i Grefve Manderströms anhållan, att Kammararen måtte afslå Stats-Utskottets hemställan i den föredragna punkten.

Herr Ekman, Carl: Det kan icke hafva undfallit någon af Kammararens ledamöter, som genomläst betänkandet, att Stats-Utskottet hyst tvekan att instämma i revisorerne framställning och endast ansett sig kunna göra det under nu föreslagen form. Efter det ytt-
rande, som Herr Chefen för Civil-departementet nyss afgifvit, föreställer jag mig likväl, att Kammararen icke kommer att fästa något afseende dervid. Men anmärkningsvärdt är det, att man uti den förklaring, som Kommers-kollegium i anledning af revisorerne förslag afgifvit, icke finner någon sådan utredning, som ådagalägger olämpligheten eller oriktigheten af den ifrågasatta åtgärden. När det icke var första gången samma förslag framkommit från revisorerne sida,

och man således kunde vänta att det ånyo skulle framläggas, ifall afseende icke nu dervid fästades, så beslöt Utskottet derföre att föreslå Riksdagen aflåtandet af en skrifvelse, emedan man derigenom åtminstone borde få frågan nöjaktigt utredd och derigenom erhålla en grund för Riksdagens vidare åtgörande i ämnet. Jag har velat anföra detta såsom en — efter hvad jag tror — fullgiltig förklaring för Utskottets handlingssätt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå, gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå, som med ja besvarades.

7:de punkten.

Bifölles.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda utlåtande N:o 19, i anledning af Riksdagens år 1872 församlade revisorers berättelse angående granskning af statsverkets samt andra utaf allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1870.

§§ 1—9.

Utskottets hemställanden bifölles.

§ 10.

Friherre Nordenfalk: Såsom Kammaren af den föredragna punkten finner, återstod vid 1871 års slut en behållning af 24,426 R:dr 59 öre å det anslag, som af Riksdagen beviljats till nationalmusei-byggnadens inredning samt samlingarnes uppställning och anordning derstädes. Utskottet föreslår nu, att den återstod, som vid innevarande års utgång kan förefinnas, icke vidare skulle från Riksgälds-kontoret utbetalas. Om emellertid de personer, som haft uppdraget att använda dessa penningar sig anförtrodt, hade fattat Riksdagens mening så, att det lemnade anslaget hade endast under en viss bestämd tid varit för det afsedda ändamålet tillgängligt, och att derefter det återstående beloppet bort återbäras, så hade det varit deras skyldighet tillse, att åtminstone för den närmast derpå följande framtiden sådana anordningar blifvit träffade, att icke något, som för samlingarnes bevarande vore behöfligt, såsom anskaffande af skåp, montrar och dylikt, vidare erfordrades. De hafva dock icke trott, att så varit fallet och af den lemnade redogörelsen ser man, att äfven under de sednaste åren delar af detta anslag blifvit för sitt ändamål använda; jag tror derföre det vara olämpligt förhindra, att återstoden

äfvén får för ändamålet utgå. Sedan revisorernas anmärkning afgafs, har ytterligare ett skäl för anslaget bibehållande tillkommit, nämligen den storartade gifva hvarmed, såsom vi alla känna, statens samlingar blifvit ökade. För densammas emottagande och inordnande är säkerligen hvad af dessa medel kan återstå erforderligt, och skulle denna återstod nu indragas, blir följden således endast den, att särskild framställning till Riksdagen måste göras om beviljande af anslag därför. Oafsedt omgången förloras derigenom ett år. Jag tror därför, att det vore lämpligast, att den af revisorerne föreslagna indragningen icke beviljades; utan att Kammaren, i likhet med hvad sex bland dess ledamöter inom Stats-Utskottet yrkat, behagade afslå den föredragna punkten, hvarom jag härmed vördsamt anhåller.

Herr Carlson: För min del kan jag icke annat än instämma i den näst föregående talarens yrkande. Det var vid 1862—1863 årens riksdag, som Rikets Ständer anvisade en summa af 540,878 R:dr 35 öre för inredning af nationalmusei-byggnaden, men såsom den underdåniga skrifvelsen upplyser, afsågos dermed icke sådana arbeten, som ega sammanhang med sjelfva huset, utan såsom orden lyda: "dels för att kunna såväl i våningar som i byggnadens öfriga lägenheter bereda lämplig plats åt de särskilda samlingar, som i museum skola intagas, dels ock för att på ett fullständigt och systematiskt sätt kunna ordna dessa samlingar". Ett så månggrenadt verk, som nationalmuseum kan icke i hast utföra ett så stort uppdrag, som härigenom var lemnadt åt detsamma. Samlingarne kunde endast småningom ordnas, hvarje rubbning föranledde ändringar i anordningen, hvilka endast med stora kostnader kunde utföras, och ännu i denna stund finnas afdelningar, som icke fått sin ändamålsenliga placering. I följd deraf har detta anslag, som icke kunde under kortare tid användas, utgått icke blott under den egentligen därför afsedda tiden, eller den dåvarande statsregleringsperioden af tre år, utan äfvén under de derpå följande åren från 1867 till 1871. Den rest, som nu förefinnes, är således icke funnen bortglömd i någon vrå, utan i följd af sin natur ett belopp, som icke kunnat användas annat än under en längre tid. Nu säger Utskottet, att det bör afföras, och den ringa återstoden indragas, därför att så lång tid förflutit sedan anslaget beviljades. Om man emellertid undersöker förhållandena, så finner man samma förhållande med en mängd anslag; från 1863 finnas nemligen icke mindre än fem anslag, som ännu hafva obegagnade rester, och likaledes finnas sådana från 1859 och till och med 1856 årens riksdagar. Då nu sjelfva anslaget beskaffenhet är sådan, att det erforderar en längre tid för att ändamålsenligt kunna användas, och då dertill kommer, att just nu föreligger en ny och särskild anledning att begagna detsamma, så förefaller det mig icke vara skäl att besluta en indragning deraf. Det kan nemligen icke vara möjligt, att ej Konung Carl XV:s gifva till Svenska staten föranleder ökade kostnader, och sådant har äfvén blifvit af Öfverintendents-embetet och intendenten öfver museum förklaradt, och ehuru jag visserligen erkänner, att Utskottet visat sjelfva institutionen välvilja, då det andtydt, att anslag för sådant ändamål kunde af Kongl. Maj:t med ut-

sigt till framgång begäras, så anhåller jag att få fästa uppmärksamheten på, att de förändringar, som blifva en följd af den dyrbara gåfvans emottagande, måste vidtagas redan under detta och följande år, och att således, om Kongl. Maj:t under loppet af denna riksdag nödgas aflåta proposition om anslag, ställningen blir ganska besynnerlig. Man indrager medel, som nu finnas disponibla till ett visst ändamål, och kort derefter får man bevilja ett nytt anslag till samma ändamål. Om åter denna proposition göres först vid nästkommande riksdag, så blifva medlen icke disponibla förr än år 1875, hvilket efter all anledning är för sent. Då nu detta anslag visat sig vara nödvändigt och användbart för sitt ändamål under loppet af alla de förflutna åren, och då just nu en särskild anledning förefinnes för dess tillgodogörande, så förefaller det mig vara en onödig omgång att nu bespara dessa medel och sedan bifalla en Kongl. proposition, och deremot vida lämpligare att uppskjuta med denna indragning för att se till hvilka kostnader kunna blifva en följd af Konung Carl XV:s testamentariska disposition, och får jag på grund häraf instämma i yrkandet om afslag å den förevarande punkten.

Friherre Sprengtporten: De skäl, som den siste talaren anförde, synas mig så talande, att jag ber att få instämma i hans yrkande om afslag.

Herr vice Talmannen: Just ett af de skäl, som här blifvit anförda mot Utskottets betänkande, nemligen den storartade gåfva eller testamentariska disposition, som kommit national-museum till del, har varit, åtminstone för mig en orsak att deltaga i det beslut, som Stats-Utskottet här föreslagit. Det torde väl vara temligen klart, att den återstod, som nu finnes på anslaget och som lär uppgå till ungefär 22,000 R:dr, icke kan vara tillräcklig för detta ändamål eller dessa samlingars öfverflyttande och behofven i öfrigt. I så fall synes det åtminstone mig vara bättre, om man kom på det klara med detta anslag, som nu stått i 12 år, och ett nytt och för behofvet tillräckligt begärdes. Jag tror, att, då Stats-Utskottet här gifvit en bestämd antydan åtminstone om sin goda vilja att tillstyrka ett sådant anslag, national-museum skulle komma i bättre ställning än förut, enär det stode dess styrelse fullt fritt att använda de 22,000 R:dr under årets lopp. Jag vill dock icke på något sätt hålla på Utskottets förslag. I hvilket fall som helst anser jag ett nytt anslag behöfvas; men jag tror, att ett sådant skulle bäst erhållas genom ett bifall till Stats-Utskottets betänkande.

Friherre von Essen: Då jag är antecknad som reservant vid denna punkt, må det tillåtas mig att yttra några ord. Det förefaller, som Utskottet i sin benägenhet att åstadkomma enkelhet och reda i räkenskaperna gått väl långt, då det nu föreslår att draga in ett anslag med underförstådd önskan, att Kongl. Maj:t derefter måtte framställa begäran om nytt anslag till samma belopp och för samma ändamål. För min del kan jag icke finna, att detta är ett lämpligt sätt att gå till väga. Dessa medel äro möjligtvis tillräckliga för in-

logerande af den samling, som här blifvit omnämnd. Jag vet väl icke, om så är, men hvad som är säkert är, att, om anslaget drages in vid detta års slut, kommer national-museum under år 1874 att vara alldeles utan medel för det ändamål, som finnes antydt i Öfverintendents-embetets svar på revisorernas anmärkning, nemligen "samlingsarnas ändamålsenliga utställning, anordnande och förkofran samt för tillämnade fresko-målningar å väggarne i museibyggnadens trapphus." Att ställa museum utan medel för bekostande af sådana nödiga saker, kan jag för min del icke finna vara riktigt och att afvakta en särskild Kongl. proposition om nytt anslag för samma ändamål torde ej heller vara lämpligt, hvarföre jag får yrka afslag å Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till samma hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

§ 11.

Herr von Ehrenheim: När en författning är så ny som rese-reglementet eller från år 1865, fordras det verkligen temligen viktiga anmärkningar för att kunna motivera en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om partiell ändring i samma författning. Hvad här nu blifvit af revisorerne ifrågasatt, synes mig knappt kunna hänföras till sådana viktiga anmärkningar, äfven om man skulle erkänna, att afseende derå borde fästas vid en total revision af rese-reglementet, men till och med detta förefaller mig ganska tvifvelaktigt. Afven om man vill föreskrifva, att traktamente endast skall betalas för så många dagar, som verkligen åtgå, kan man väl svärigen undgå att stadga att ett visst minimum af väglängd skall hvarje dag tillryggeläggas, för att ett dagtraktamente skall kunna beräknas, men då blir det för tjänstemannen, som icke får ersättning för mer tid än som verkligen åtgår, af intresse att konsumera på resan så mycken tid som reglementet möjligen medgifver, och jag kan icke se, att hvarken han eller staten skulle vinna derpå.

Hvad åter öfriga anmärkningar angår, hvilka blifvit framställda, äro de nog obetydliga. Medgifver staten en tjänsteman att hafva betjent med sig och få ersättning derför, torde väl så länge nuvarande hufvudgrunder i resereglementet bibehållas, denna ersättning böra utgå, vare sig betjening medföres eller icke; och i allt fall är väl ej ändring häri så nödvändig, att saken skulle påkalla en underdånig skrifvelse. Samma förhållande torde det vara med anmärkningen angående de många klasserna, och då klassernas antal vid den revision af reglementet, som egde rum år 1865, blifvit betydligt nedsatt, synes mig som det nu skulle kunna förblifva vid hvad det är.

Jag yrkar derföre afslag på Utskottets hemställan.

Herr Berlin: Jag hoppas, att det icke må anses, att jag uttalar ett något obilligt omdöme om gällande resereglemente, då jag säger, att det är behäftadt med åtskilliga brister och svårigheter i tillämpningen, om jag på samma gång medgifver, att det är mycket svårt, om icke omöjligt, att redigera ett dylikt reglemente, så beskaffadt, att det kan förutse alla möjliga fall och på samma gång tillse, att icke staten betalar mer än rimligt är och att ej heller den, som förrättar tjänsteresor, blir derpå lidande. När rese-reglementet först trädde i gällande kraft, applicerades föreskriften i dess 11:te § af flere myndigheter på det sätt, att för hvar och en resa flera traktamenten icke kunde tillgodoräknas, än för de dagar, som voro använda för resa och förrättning; och detta skedde dels på grund af möjligen någon tvetydighet i nämnda paragraf, dels ock på grund af en föregående Riksdags anhållan hos Kongl. Maj:t, att ett nytt rese-reglemente måtte på sådan grund utarbetas. Till följd af anförda klagomål, resolverade emellertid Kongl. Maj:t, att särskilda traktamenten icke såväl för resa som för förrättning, skulle beräknas på sätt, som förut skett, och det sålunda statuerade prejudikatet offentliggjordes i Svensk Författningssamling. En ändring skedde häri genom Kongl. kungörelsen den 21 December 1866, då man funnit, att tre traktamenten sålunda kunde komma en i tjänsteärenden resande till godo, äfven om han icke rest mer än en mil fram och en mil tillbaka på dagen, och det föreskrefs då, att, om afståndet mellan förrättningsmannens bostad och förrättningsstället, eller emellan olika förrättningsställen, vore kortare än en mil, något traktamente för särskild resedag ej skulle åtnjutas; att, om afståndet vore en mil eller derutöfver, men kortare än 3 mil, skulle traktamente allenast för en resedag utgå; men om afståndet utgjorde fulla 3 mil eller derutöfver, skulle, om resan gjordes fram och tillbaka på samma dag, tre traktamenten kunna beräknas. Således har det kunnat inträffa och inträffar, att flera traktamenten kunna beräknas för samma dag. Detta kan synas vara oegentligt och är det äfven i flera fall; men i många fall, isynnerhet vid längre resor, måste man säga, att det kan vara befogadt. Vill man söka bot mot denna oegentlighet på sätt, som Utskottet synes hafva åsyftat, då det ansett, att endast ett traktamente bör beräknas för hvarje dag, som för resa och förrättning inklusive verkligen användts, ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att icke allenast traktamentenas belopp, utan äfven den ersättning, som består för skjuts, måste höjas. Jag har sjelf åtskillig erfarenhet i den vägen och kan försäkra, att det oftare inträffar vid en längre tjänsteresa, att man har förlust derpå än någon vinst, äfven om man får räkna stundom ett, stundom två traktamenten för hvarje dag. Jag ber dessutom att få erinra, att en förändring i denna riktning skulle kunna, på sätt den föregående talaren antydte, medföra lika stora kostnader för staten för de flesta förrättningar, men derjemte åtskilliga olägenheter. En tjänsteman kan nemligen resa en mil första dagen, den andra dagen verkställer han förrättningen och dröjer att resa hem till på morgonen den tredje dagen. Man kan då icke förneka honom tre traktamen-

ten; men han har varit borta från sin tjänst längre än som erfordrats.

Jag har anfört detta såsom ett bevis på, huru svårt det är att för ett sådant reglemente uppställa någon princip, som icke tillåter en och annan oegentlighet. Min afsigt var från början icke att framställa något bestämdt yrkande i detta afseende; men då en annan talare redan yrkat afslag, förenar jag mig med honom.

Herr Carlsson: Då icke någon af Utskottets ledamöter yttrat sig, anhåller jag att med några ord få redogöra för de skäl, som ligga till grund för Utskottets nu ifrågavarande hemställan. Jag medgifver gerna, att revisorernes anmärkningar i fråga om rese-reglementet icke äro af någon synnerlig vikt, men något afseende torde de dock förtjena. Den första af dessa anmärkningar går ut på att fullständigare än hittills skett måtte genomföras grundsatsen att skjuts- och traktamentsersättningar vid förrättningar i statens ärenden skola hafva till syfte att bereda godtgörelse för de med resorna äfvensom med vistandet på en främmande ort förknippade kostnader, men icke att af resan bereda en vinst. Det är en stor och viktig förtjenst hos 1865 års reglemente att först hafva bestämdt promulgerat denna grundsats, men i följd af åskilliga svårigheter kunde den icke genast konsekvent tillämpas i alla förekommande fall. Man sökte afhjelpa bristerna genom 1866 års förordning, men ej heller denna förmådde undvika alla oegentligheter. Revisorernes anmärkning är nu riktad mot en af dessa, eller att under vissa förhållanden en tjänsteman kan för endast en dags resa och förrättning uppbära mer än en dags traktamente.

Den andra anmärkningen afser frågan, huruvida godtgörelse för betjent skall få beräknas utan afseende derpå, om betjening verkligen medförts eller ej; och i detta hänseende är endast hemställt, att det borde öfvervägas, huruvida icke sådan godtgörelse skulle kunna lämpligen utgå under någon annan form.

I den tredje anmärkningen har blifvit ifrågasatt, huruvida icke klassantalet, hvilket redan i nu gällande resereglemente blifvit betydligt nedsatt, skulle kunna i någon mån ytterligare inskränkas. Denna hemställan står i ett visst sammanhang med den första anmärkningen; ty vid en sådan förändring af klasser kunde man gifva en ersättning i de fall, då, genom förändringarne i öfrigt, den ersättning som rättsligen bör tillgodonjutas vid allmänna uppdrag, skulle komma att lida en allt för stor inskränkning. För öfrigt är jag övertygad att dessa anmärkningar, om de icke nu blifva på ett eller annat sätt prövade, skola återkomma, och att det därför vore bättre, att de nu finge komma under öfvervägande än att de skulle af Kammaren afvisas, hvadan jag vågar hemställa om bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels afslag derå, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till

samma hemställan, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på afslag derå, då svaren likaledes utföllo med många såväl ja som nej; hvaruppå, och efter det proposition på bifall till Utskottets hemställan förnyats samt med många ja och nej besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes, till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslags följande voteringsproposition.

Den, som bifaller Stats-Utskottets hemställan i § 11 af Utlåtandet N:o 19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslås samma hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—33;

Nej—38.

§ 12.

Herr Carlson: Jag anhåller att få anföra några ord angående denna punkt. Under åren 1867—1869 uppfördes vid Carolinska Institutet ett nytt kemiskt laboratorium. Detta erfordrade ganska stora kostnader, enär, för ett tidsenligt laboratorium, det är, som man vet, oundgängligt att anskaffa en dyrbar inredning. Då det för detta ändamål beviljade anslaget icke räckte till, hafva lärarne sjelfmant, för att så mycket förr få undervisningen ordnad, förskjutit nödiga medel. En följd häraf har varit, att dessa förskott blifvit ersatta i den mån besparingar på de följande årens anslag kunna göras; vid 1870 års räkenskaper förekomma sålunda verifikationer daterade de föregående åren. Revisorerna hafva härvid gjort anmärkning och, utgående från den åsigt, att man öfver förvaltningen skulle få en klarare öfversigt, om alla under ett år förefallande utgifter blefve i samma års räkenskaper upptagna, gjort nu ifrågavarande hemställan. Denna skulle likväl, efter min uppfattning, om den bifölles, bota ett ondt med ett ännu större. Deraf skulle föranledas en sådan uppställning af räkenskaper, att dessa utvisade en *brist* eller, med andra ord, statsanslaget skulle blifvit öfverskridet, — ett sätt att gå till väga, som säkerligen vore mera stridande emot god ordning, än det nu använda och som otvifvelaktigt snart skulle med ännu mera skäl blifva föremål för revisorernes anmärkningar. Då sålunda förhållandet är fullt upplyst och endast härleder sig från lärarnes önskan att hastigt få institutionen till stånd, anhåller jag om afslag å den föreslagna skrivelser.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till Utskottets förevarande hemställan, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

§§ 13 och 14.

Lades till handlingarne.

§§ 15—20.

Utskottets hemställanden biföllos.

§ 21.

Lades till handlingarne.

Föredrogs ånyo och biföllos Stats-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om eftergift af Henrik Nilsson i Ullarp och Johannes Nilsson i Lynga ådömd ersättning för Kronans förlust å arrende af indragna bostället Kärreberg N:o 3 i Alfshögs socken och Faurås härad af Hallands län;

N:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om upplåtelse till staden Halmstad af tomter, tillhörande de fordna fästningsverken derstädes; samt

N:o 22, i anledning af väckt motion om anvisande, till disposition af hospitalet i Wadstena, af ett årligt anslag från och med år 1864 till så stort belopp, som svarade emot grundröntan å qvarnen N:o 12 Öjebro i Herrberga socken, Wifolka härad.

Föredrogs ånyo och biföllos Banko-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda Memorial N:o 7, i anledning af ombudsmannen vid Göteborgs länekontor C. F. Jacobssons ansökan om eftergift af honom åliggande betalningsskyldighet för falska länehandlingar.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 8 och 10 dennes bordlagda Utlåtande N:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående åtgärder för betryggande af skogens framtida bestånd och bevarande af Lapparnes renbetesrätt inom Westerbottens och Norrbottens läns lappmarker.

Herr

Herr Häggström: Emuru jag är fullt öfvertygad, att Kongl. Maj:ts nådiga proposition, som Lag-Utskottet i nu föredragna utlåtande behandlat, tillkommit i den rena och goda afsigten, att genom deri föreslagna åtgärd betrygga skogens framtida bestånd i Wester- och Norrbottens lappmarker. kan jag dock icke lemnas mitt bifall till densamma, då jag icke gillar den rättsgrund, hvarpå den hvilar. Jag beder därför att mot Lag-Utskottets utlåtande få göra några anmärkingar.

Utskottet säger: "att bibehållandet af Lapparnes af ålder begagnade betesrätt, så vidt densamma är för dem behöflig, varit förutsatt vid de under sistförflutna två århundraden gjorda upplåtelse för nybyggen, likasom att denna rätt ej kan eller bör inskränkas genom de förestående afvittringarne, derom torde meningarne icke vara delade. Lika ostridigt torde vara, att Lapparne hädanefter såsom hittills måste ega den för möjligheten att begagna denna betesrätt oundgängliga rätt att till husbehof nyttja skogen."

Denna rätt vill jag ej heller förmena dem, men den finnes icke Lapparne förbehållen uti skattebref och skatteomförings-resolutioner, som blifvit meddelade. Det är en rättighet, hvarvid de böra bibehållas, emedan de af forno innehafv den, och som jag icke hört att någon vill bestrida dem.

Utskottet redogör derefter för innehållet af 1 och 2 §§ i Kongl. förordningen den 29 Juni 1866, men det har ej omnämnt innehållet af 3 § i samma Kongl. förordning, som är lika vigtig. Den lyder sålunda: "Uti alla beslut om nybygges omförande under skattetitel, som härefter meddelas, skall uttryckligen angifvas, huruvida hemmansegaren öfver dess skog åtnjuter full skattemannarätt, eller allenast den inskränktare rätt, som i 1 § omnämlas; och bör anteckning härom jemväl ske i jordeboken".

Då många af denna Kammares ärade ledamöter deltog i riksdagen år 1865—1866, ber jag att få erinra om den Kongl. proposition, som afgafs till denna Riksdag och föranledde denna Kongl. förordning. Kongl. Maj:it säger deruti: "Då Kongl. Maj:it sålunda funnit, att från de afvittrade skogarne endast undantagsvis kan utbrytas mark till kronoparkens bildande, har Kongl. Maj:it emellertid, med afseende på de af rikets sednast församlade Ständer anmärkta förhållanden, ansett möjligt, att Kronan på annat sätt förbehåller sig rättigheten att deltaga i vården om den växande skogen i dessa vidsträckta trakter. Härvid har dock icke kunnat ifrågakomma någon inskränkning i den dispositionsrätt, som enligt nu gällande författningar tillkommer, vare sig egare af redan befintliga skattehemman i afseende å dertill hörande skog, eller innehafvare af redan lagligen anlagda nybyggen, i afseende å den skog, som genom framdeles skeende afvittring kan dem tillfalla", och det dervid fogade statsrådsprotokollet innehåller: "Förslaget att grunda skogstillgångens bevarande helt och hållet på bildande af stora kronoskogar har, enligt innehållet af Rikets Ständers underdåniga skrifvelse, i sammanhang med Rikets Ständers äfven tillförene uttryckta åsigt, att någon inskränkning icke bör ske i enskildes rätt att disponera, öfver sina

skogar. Denna åsigt stöder sig bland annat på medgifvandet i närdiga förordningen den 21 Februari 1789, att skattemännen skola med ett obetydligt undantag allenast för ek och mastetråd tillgodogjuta den vidsträckt rätt till skogen, som förut tillkommit endast frälsehemmansegare för deras skogar, och jag är långt ifrån att vilja föreslå någon inskränkning i denna rätt för varande skattehemmansegare. Icke heller bör, enligt mitt förmenande, någon ändring i allmänhet göras i den rätt, som enligt nu gällande författningar tillkommer innehafvare af redan anlagda nybyggen öfver den skog, som genom framdeles skeende afvittring kan dem tillfalla. En resolution, hvarigenom anläggande af ett nybygge medgifvits, måste nemligen, enligt min uppfattning, anses innebära ett löfte å Kronans sida, att, så vidt anläggaren fullgör de för honom stadgade skyldigheter, han äfven skall i fullt mått åtnjuta alla en nybyggares förmåner enligt de författningar, som gällde vid den tid då resolutionen meddelades“. Uti dessa af Kongl. Maj:t och vederbörande departements-chef uttalade åsigheter hafva Rikets Ständer i sin underdåniga skrifvelse förklarats sig i allo instämma och bifallit hvad Kongl. Maj:t föreslagit. Häraf framgår tydligt, att någon inskränkning i den enskildes rätt att disponera öfver den skog, som hör hemman och nybyggen vid afvittringen tilldelas, icke då var ifrågasatt, och detta visas ock af den på grund deraf uttärade ofvannämnda Kongl. förordningen af den 29 Juni 1866.

Den 1 § deri stadgar: att skattehemman, som uppkomma af nybyggen hädaneftre anlagda, må dels utan utsyning till husbehof henta nödigt virke och dels efter utsyning och stämpling af vederbörande skogstjensteman fritt taga och försälja, hvad derutöfver kan med skogens framtida bestånd arligen afverkas; och 2 § stadgar: att hemman, hvaras åbo- och byggnadsskyldigheter ej blifvit fullgjorda, skola underkastas samma inskränkning som i 1 § är sagdt. Den 3 § deremot föreskrifver: att i hvarje skatteresolution, som meddelas, skall utsättas, om hemmansinnehafvaren åtnjuter full skattemannarätt och således oinskränkt dispositionsrätt öfver skogen, eller endast den inskränkta rätt som 1 § innehåller.

Hemmansegare, som hafva fullgjort sina åbo- och byggnadsskyldigheter till Kronan, och såsom bevis derpå blifvit genom erhållna skatteomföringsutslag tillerkända full skattemannarätt, synas mig kunna med skäl fordra, det Kronan å sin sida fullgör sitt löfte om område i skog och fri dispositionsrätt deröfver; men tvärt deremot föreslår Kongl. Maj:t, att deras hemman skola göras likställda med dem, hvarpa odlings- och byggnadsskyldigheterna blifvit åsidosatta, och dertill att de underkastas tvänget att hos Konungens Befallningshafvande begära tillstånd att fälla eller rödja bort skog för uppodling af sina hemman. Detta kan jag ej finna vara rätt!

Utskottet medgifver: "att lappmarkens bofaste innevägnare icke saknat anledning att förvänta, det de vid blifvande afvittring skulle få enahanda rätt till den på dem belöpande skog, som andra nybyggare tillkommit", men tillägger, "att någon utfästelse härom har ej å statens sida skett". Uti de författningar, som utkommit rörande nybyggen i allmänhet eller lappmarken särskildt, har jag icke funnit.

att något undantag blifvit gjordt för nybyggen eller hemman i lappmarken, men väl att dessa skulle behandlas som nybyggen i allmänhet, och derföre hafva ock lappmarkens innevanare ansett sig ega samma rätt till erhållande af område i skog och full dispositionsrätt deröfver. De äldsta författningar tillägga hemman ett utmål i skog, och lappfogde-instruktionen af 1760 föreskrifver: "att hemmanen skulle geometrice affattas". Till en början skedde sådan affattning, och jag ber att få uppläsa en resolution, hvarigenom Konungens Befallningshafvande fastställer en sådan affattning: "Som af lofliga Häradsrättens i Åsele förutgående protokollsutdrag af den 2 Januari innevarande år inhemtas, att, vid undersökningen om den öfverenskomna, samt af Ekonomie-ombudsman och Kronolänsman Pehr Eric Edin och Nämndemännen Eric Pählsson ifrån Gigsle och Christoffer Olofsson ifrån Nore den 9 September nästlidet är utsynta räskilnaden emellan Tallsjön och angränsande byar i berörde Lappmark, någon icke haft emot nämnde i lofliga Häradsrättens berörda protokollsutdrag beskrifne räskilnad något att invända; fördenskull pröfvar jag skäligen densamma till vederbörandes efterrättelse nu och i framtiden härmed gilla och fastställa. Westerbottens Landskontor: Umeå den 9 Juni 1797. Pr. Adam Stromberg, Joh. J. Öhrling"; men man fann, att dylika förrättningar blefvo kostsamma och afstod derifrån tillsvidare. Emellertid visas häraf, att redan på den tiden fingo lappmarkshemmanen område i skog och mark och voro således dertill berättigade; och det synes nu, som undantag från nu föreslagna stadgande borde göras åtminstone för de hemman, som på sådant sätt blifvit affattade.

Att skogsområdet måste betydligen inskränkas vid den blifvande afvittringen, om ej Kongl. Maj:ts proposition bifalles, kan jag ej fatta. Då hemmansinnehafvarne fullgjort sina skyldigheter, är det deras rätt att få ett område i förhållande till hvad andra fått, och jag hyser den tillförsigt till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t af omtanke för dessa sina undersåtars välbefinnande skall gifva dem ett nödigt och fullt tillräckligt utmål. Slutligen säger Utskottet: "Genom åtskilliga skatteresolutioner, hvilka under sednare tider meddelats, hafva väl hemmansegarne i vexlande ordalag fått sig tillerkänd full och oinskränkt skattemannarätt öfver hemmanets skog, men dessa resolutioner kunna ej skäligen anses utgöra lagligt hinder, att i afseende på den skog, som Kronan framdeles kommer att genom afvittring åt hemmanen upplåta, såsom vilkor för upplåtelsen stadga sådan inskränkning i försäljningsrätten, att skogen icke komme, till men för så väl Lapparne som den bofasta befolkningen, att sköflas". Just dessa skatteresolutioner anser jag deremot berättiga och tillförsäkra innehafvaren deraf både om utmål i skog och oinskränkt disposition deraf. Det finnes sådana af Kammar-kollegium, sedan början af detta århundrade, och af Konungens Befallningshafvande af sednare dato, hvaraf jag här kan förete några afskrifter, och hvad skola väl innehafvarne deraf tänka om rättsförhållandet i landet, då landshöfdingarnes i länen lagligen utfärdade skatteomföringsutslag icke ega gällande kraft och lemnas utan värde.

Utskottet har icke upptagit frågan, om den föreslagna åtgärden påkallas af omsorgen för allmänt och enskildt väl. Jag vill i kort-

het vidröra den, och tror ej att därför ännas några giltiga skäl. Skogarne i lappmarken hafva hittills stått under statens vård och äro ej öfverafverkade såsom kustlandets, hvilket visas af Skogs-komitéens betänkande. Den skogbärande mark, som der finnes, uppgår till mera än 5 millioner tunnland och, sedan hemman och nybyggen fått sina påräknade utmål, återstår för Kronan öfver 3 millioner tunnland, som väl skött bör lemna en tillräcklig stormkappa för landets bevarande i klimatiskt afseende. Således torde man utan fara för vådliga följder kunna möta framtiden. Ännu en betänklighet har jag att framlägga mot antagandet af den Kongl. propositionen.

De dryga kostnader, som drabba hemmans- och nybygges-innehafvare i lappmarken för utsynning af deras skogsalster och hvarifrån hemmansegare på kustlandet äro befriade, så snart deras skog blifvit genom afvittring skiljd från Kronans, komme att för dem utgöra en alltför dryg skatt; och då de i all framtid dermed förbindas, så torde hvar och en ännu billigt, att de åtminstone derifrån böra befrias.

Genom en skogslagstiftning - och förslag till en sådan hoppas jag, att Riksdagen snart har att från Kongl. Maj:t emotse -- anser jag, att denna fråga lämpligast kan blifva ordnad utan att göra så stora ingrepp i den enskildes eganderätt, som nu föreslås; och då jag önskar, att något skydd för de norrländska skogarne snart måtte vinnas, tror jag det vore ingen fara att nu uppskjuta afgörandet häraf, tills en skogslagstiftning för hela Norrland blir antagen.

Af hvad jag haft äran anföra vågar jag yrka afslag å Lag-Utskottets utlåtande i dess förra del, rörande frälse- och skattehemmansegares rätt till begagnandet af sin skog, men bifall till sednare delen deraf som angår renbetesrätten.

Vore jag förvissad, att det område i skog och mark, som genom blifvande afvittringsstadga kommer att föreslås åt hemmanen i lappmarken, skulle blifva så mycket större om den Kongl. propositionen bifölls, och derjemte att hemmansegarne befriddes ifrån de dryga utsyningskostnaderna, som de nu få vidkännas, så skulle jag ej haft så mycket emot förslaget, men innan jag får en närmare kännedom derom, vågar jag ej tillstyrka detsamma.

Herr von Sydow: De skäl, som den föregående talaren anför, och förnämligast innebället af den utaf honom återopade Kongl. förordningen af den 29 Juni 1866 jemte de derpå grundade, af talaren omnämnda skatte-resolutioner, hafva till en början äfven gjort mig tveksam, huruvida jag skulle kunna tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition; men då jag närmare granskat de af Herr Civil-ministern i hans anförande till statsrådsprotokollet omnämnda handlingar och genomgått åtskilliga andra förättningar, som röra lapplandsförhållandena, har jag kommit på en annan tanke och låtit alla betänkligheter falla.

För det första möter frågan, huruvida 1866 års ofvannämnda förordning verkligen är tillämplig i lappmarken. Tvifvel har uttalats derom; men jag vill icke hålla mig dervid, utan antager att den, såsom dess rubrik antyder, omfattar hela Westerbottens och

Norrbottens län och således äfven lappmarken. En annan omständighet, som är af vida större vikt, är att någon afvittring aldrig egt rum i lappmarken, och att icke ens någon afvittringsstadga der varit gällande eller åtminstone ej tillämplad. 1824 års afvittringsstadga, som efter dess rubrik skulle omfatta Wester-Norrlands, Westerbottens och Norrbottens län, har icke afsett förhållandena i lappmarken. Detta visar sig deraf, att Kongl. Maj:ts ett par år efter denna författnings utfärdande, jag tror det var 1827, anbefallde sina Befallningshafvande i de båda sednare länen att inkomma med förslag till afvittringsstadga just för lappmarken, hvaraf alldeles uppenbart följer att nämnde stadga der ej skulle tillämpas. Sedermera utfärdades visserligen år 1850 en afvittringsstadga för Luleå lappmark; men den har icke föranlett andra åtgärder än några förberedande undersökningar af landtmätare, och det dröjde icke många år förr än den återkallades. Detta skedde nemligen år 1861. Således har någon afvittringsstadga för lappmarken aldrig varit gällande. Jag lägger vikt härpå därför, att det just är afvittringsstadgarne, och endast dessa, som bestämma huru stor areal af de oafvittrade markerna Kronan upplåter åt hvarje angränsande hemman. Så tillägger 1824 års stadga hvarje helt mantal från 700 till 2,500 tunnland, och 1850 års sedermera återkallade stadga för Luleå lappmark bestämmer skogsområdet till hvarje helt mantal från 1,000 till 4,000 tunnland, om jag icke missminner mig. Af innehållet i afvittringsstadgarne kunna nybyggarne i lappmarken således icke hemta något stöd för yrkande att komma i besittning af någon viss bestämd areal mark och ännu mindre att få oinskränkt dispositiönsrätt till den skog, som framdeles kunde åt dem upplåtas. Kronan har således full makt och myndighet att vid den blifvande afvittringen i lappmarken bestämma större eller mindre areal för nybyggarne derstädes, och vore fullkomligt oförhindrad att lemna dem t. ex. endast 100 tanmland för hvarje helt hemman, och jag hemställer då, huruvida dessa hemmansegare kunna anses vara mindre väl tillgodosedda, om de, vid den blifvande afvittringen, få tiodubbelt större areal, men med inskränkt dispositiönsrätt till skogen, enligt hvad nu är föreslaget, än om de skulle få endast det ofvannämnda inskränkta ntrymmet, men med rätt att förfoga öfver skogen efter godtycke. Jag kan icke finna, att de hafva befogade skäl till klagomål, om det förra alternativet blifver antaget.

Ett annat förhållande af ännu större vikt och som ensamt vore tillräckligt att bestämma mig att tillstyrka Kongl. Maj:ts proposition är, att Kronan sjelf icke har full och oinskränkt dispositiönsrätt till dessa marker. Kronan har nemligen redan förut upplåtit en del af denna dispositiönsrätt till lappbefolkningen, som från urminnes tider haft sitt hemvist der och ansetts hafva rätt till den skog och mark, som är nödig till deras existens, och denna rätt har blifvit denna befolkning tillförsäkrad genom särskilda Kongl. resolutioner och plakater ända från 1600-talet. Om Kronan nu skulle upplåta åt nybyggesinnehafvarne i lappmarken att fritt förfoga öfver skogen, skulle man kunna tänka sig såsom möjligt, att skogen på vissa trakter komme att alldeles afrödjas, och då inträffade det förhållandet.

att icke allenast den jord, som således blefve bar, vore omöjlig att bebo för Lapparne under vintertiden af klimatiska skäl, utan äfven, hvad värre vore, att hela renbetet för Lapparne blefve förstördt, enär, enligt upplysningar, som Lag-Utskottet från tillförlitligt håll inhemtat, renmossa icke växer på jord, som ej skyddas af skog. Deras framtida existens såsom nomader är således till stor del beroende deraf, att skogen bibehålles i lappmarken. Må man icke invända att tillräcklig trygghet blifvit dem beredd genom lappmarksgränsens uppdragande år 1865, ty denna gräns atser icke att inskränka Lapparnes betesrätt vintertiden, då det är nödvändigt för dem att hålla sig inom de lägre trakterna eller just de delar, som det nu är fråga om att afvittra. Dessa skäl anser jag fullt tillräckliga för bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Härtill komma de nationalekonomiska skälen, hvilka ligga i så öppen dag, att jag anser öfverflödigt att dem nu vidröra. Jag yrkar sålunda bifall till Utskottets ifrågavarande betänkande.

Herr Rydin: Den förevarande frågan är ej svår att lösa, om man betraktar densamma uteslutande ur nationalekonomisk synpunkt, och endast eftersträfvat att utfinna hvad som mest länder till det allmännas väl och till gagn för landet i dess helhet. Skogshushållningens ordnande i de norrländska länen är en fråga, som utan tvifvel berör våra viktigaste ekonomiska intressen, och densammas lösning får dessutom en särskild betydelse genom det inflytande skogarne utöfva på klimatet i dessa trakter, och man kan lätt tänka sig, att en försämring i dervarande klimatiska förhållanden skulle kunna göra dessa landsträckor ofruktbara och obeboeliga. Med afseende å dessa omständigheter kan man icke annat än vara tacksam mot regeringen för det att hon tagit denna angelägenhet om händer, och vi hoppas alla, att frågan måtte kunna föras till ett för det allmänna godt slut. Men till bemödandet att främja det allmännas rätt och bästa anknyter sig dock skyldigheten att bevara den enskildes rätt. Visserligen gäller i detta hänseende såsom i andra fall den regeln, att enskild rätt och fördel måste gifva vika för det allmännas bästa, och ingen torde betvifla det berättigade i att Kongl. Maj:ts proposition, liksom Lag-Utskottets här förevarande betänkande, är byggt på den grundsatsen, att staten har rätt att bestämma och begränsa den enskildes rätt. Men en annan fråga är — och om den kunna olika meningar yppa sig —, på hvad sätt detta bör ske, och då gäller det, att vid begränsandet af den enskildes rätt gå till väga så, att ej de för ändamålet vidtagna åtgärder blifva sväfvande och få ens ett sken af godtycke, utan att man handlar efter en bestämd grundsats, uttryckt i bestämd lag. Jag anser, att hela denna fråga hörer till skogslagstiftningen för Norrland, der har den sin plats och i sammanhang med denna lagstiftning böra utvecklas de skäl, som kunna föranleda att ett särskildt slag af hemman, som äro likställda med andra hemman, drabbas af en inskränkning, utan att samma inskränkning drabbas dessa andra hemman, eller med andra ord att de som hafva skattehemman i lappmarken få genom lagstadganden en inskränkning i

sin eganderätt, som ej drabbar dem som hafva skattehemman eller nybyggen i öfriga delar af landet.

Den talare, som näst före mig hade ordet, yttrade, att han till en början varit tveksam, huruvida 1866 års förordning — hvilken så tydligt utsagt, att dessa hemman, som här äro i fråga, skulle ega särskilda förmåner och, i enlighet med hvars stadganden, Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i skattemannabrefven förklarar egarne komma att till hemmanets skog åtnjuta full skattemannarätt — ställde dessa nybygghemman i ett annat förhållande än dylika hemman i andra delar af landet, men förklarade sig slutligen hafva blifvit öfvertygad, att de verkligen innehade en sådan undantagsställning. Jag gläder mig at att han i detta fall känner sig fullt öfvertygad och antager, att Lag-Utskottet, som delar samma åsigt som han, har giltiga anledningar dertill, men på samma gång förundrar det mig, att Utskottet förteगत de skäl, som tala emot att detta stadgande i 1866 års förordning skulle få tydas på sätt min granne angifvit eller, såsom innefattande ett fullständigt skydd mot inskränkning i nybyggarnes besittningsrätt af skogen. Om man tänker sig det viktiga mål, som åsyftas, så är det gifvet att man är intresserad att blifva öfvertygad, att verkliga rättsskäl och icke några mer eller mindre obestämda föreskrifter föranleda för vissa medborgare en undantagsställning, från hvilken andra, som synas vara i väsendtligen lika belägenhet, äro befriade. Nu nämnes såsom ett skäl hvarföre en inskränkning må kunna vidtagas, att innehafvarne af ifrågavarande skattehemman ej kunna stödja sig på annat än förhoppningar, som de gjort sig, att vid afvittring få enahanda rätt som andre nybyggare. Men, mine Herrar! i allmänhet är förhållandet så, att man lever på förhoppningar. Och jag frågar, kan man ej anse sig vara berättigad att i fall sådana som detta hysa bestämda förväntningar, fastän man för dem möjligen ej har stöd i tydlig lag. Det finnes rättsprinciper, som hafva sitt uttryck i gifven sedvänja, och grundsatser, som ingått i det allmänna rättsmedvetandet, fastän de ej tagit en bestämd fast form i lag. Och skall ej en sådan sedvänja eller uppfattning af hvad som är rätt tilläggas sin särskilda och stora betydelse? Nu säger man, att de föregående afvittringsstadgarne ej gälla för lappmarkerna. Jag har genomläst dessa afvittringsstadgar. Hvad 1820 års afvittringsstadga för Jemtland angår, så har denna, som, enligt hvad namnet angifver, endast afser denna provins, blifvit tillämpad för Jemtlands lappmark. Afvittringsstadgan af år 1824 har visserligen ej blifvit tillämpad för Westerbottens och Norrbottens lappmarker, och i den Kongl. propositionen är uttaladt, att densamma ej är afsedd för tillämpning i lappmarkerna, men deri behöfver ej, enligt min uppfattning, inbegripas, att sjelfva den grundsats, som uttalats i denna afvittringsstadga, ej bör vara gällande, fastän lappmarkens förhållanden i detta hänseende måste medföra modifikationer; och vi hafva sett Skogsstyrelsen förklara, att då 1824 års afvittringsstadga är utgifven för Westerbotten och Norrbotten, den äfven borde gälla för dessa län i deras helhet och således omfatta äfven dessa läns lappmarker. Det kan visserligen finnas författningar och lagar, som kunna föranleda, att så icke är, men jag har ingenstädes funnit dem om-

nämnda, hvilket, enligt min åsigt, i så fall bort ske. Hvad som är ett faktum är, att det varit mycket fråga om en särskild afvittringsstadga för lappmarkerna, och vi veta att det erkända behovet deraf föranledde tillkomsten af 1850 års afvittringsstadga för Luleå lappmark. Denna stadga innehöll samma grundsats som afvittringsstadgan för Jemtland och de för Wester- och Norrbotten, den nemligen att nybyggarne skulle erhålla inegor, utmark och skog. Härtill kommer, att nybyggeväsendet alltid varit föremål för statens omhändertande. Vi veta huru, för att uppmantra nybyggens anläggande, särskilda förmåner gifvits nybyggare i spanmålsanslag och dylikt och att man tillåtit dem att, innan de fått sina gränser bestämt och uppdragna, få såsom skattehemmans innehafvare betraktas och huru, enligt 1789 års Kongl. förordning, skattemännen skulle hafva samma dispositionsrätt öfver sin skog, som tillkomme frälshemmanssegare för deras skogar. Man har visserligen sagt, att nybyggarnes rättigheter ej äro fullt bestämda. Men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten på att det är uttryckligen stadgadt, att nybyggen skola provisoriskt skattläggas intill dess afvittring sker. En sådan bestämmelse återfinnes i 1824 års bref. Deraf visar sig, att de nybyggen, som blifvit anlagde, innehafvas med skattehemmansrätt, och den provisoriska skattläggningen synes mig visa, att man velat tillerkänna dessa nybyggen samma rätt till inegor, skog och utmark som tillkommer andre nybyggare. Genom afvittringen bestämmes sedermera endast området, men genom densamma bör ej kunna föränledas inskränkingar i nybyggarnes rättigheter.

Den man, som mest kanske af någon på sednare tider intresserat sig för dessa förhållanden och ansett sig verksamt böra ingripa i dem, jag menar den nyligen aflidne landshöfdingen i Westerbotens län, har i sitt sista utlåtande förklarar (Kongl. propositioner No: 4 sidan 20) att han ej kunnat undgå fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på den rätt som tillerkänts nybyggarne i Westerbotten på grund af § 3 i Kongl. förordningen 29 Juni 1866. Jag anser således denna fråga vara i rättsligt hänseende tvistig att afgöra, och anhåller på denna grund att få yrka återreniss, på det att Utskottet måtte kunna se till, om ej frågan kunde så utredas, att det blefve påtagligt hvad omfång och giltighet de af den siste talaren omnämnda stadganden kunna ega, på det att man ej måtte göra sig skyldig till något förbiseende i afseende å de förordnanden, hvilka tid efter annan med afseende å de särskilda förhållandena i lappmarken vidtagits.

Hvad som särskildt synes mig obilligt är, att då utsyning af odlingsbar mark ej får ske, utan att Konungens Befallningshafvande dertill lemnar tillstånd, ej något finnes stadgadt derom, att kostnaden härför skall utgå af allmänna medel, utan att densamma skall drabba sjelfva hemmanssegaren. Genom den erlagda afgiften synes mig hemmanssegaren hafva förvärfvat sig en rätt, som icke bör få genom den sedermera anställda afvittringen inskränkas. Den föregående talaren antydde, att statsmakterna ej hade full frihet att besluta i dessa förhållanden, i ty att statens rätt i viss mån skulle begränsas af de rättigheter, som tillkomma Lapparne. Jag tror dock att, i afseende

å rätten att lagstifta i förevarande fall, gäller Gustaf Wasas ord, att obyggd mark hörer Gud, Konungen och svenska Kronan till, och således lärer det vara svenska staten, som eger att här besluta. Jag respekterar till fullo Lapparnes rättigheter, men kan ej finna, att dessa rättigheter härutinnan, med afseende å denna folkstams förhållanden och lefnadssätt, få anses ega annan natur än af ett slags servitut, och den del af författningen, som innehåller skydd för Lapparnes renbeten, anser jag vara riktig.

Frågan om en inskränkning i afseende å ifrågavarande hemmansegares dispositionsrätt öfver skogen anser jag, såsom jag redan nämnt, böra tillhöra skogslagstiftningen för Norrland. I en sådan skogslag kan och bör man, med afseende å särskildt rådande förhållanden, bestämma erforderlig inskränkning i nyttjanderätten af skogen, men deremot att här förklara, att skattemän ej skola erhålla eganderätt till de inegor, utmarker och skog, som de hafva på grund af de grundsatser, som gälla i all afvittring, det är något, som jag ej kan gilla, och därför yrkar jag återremiss.

Herr Hasselrot: Jag ber att först få anmärka, att Kongl. Maj:ts föreliggande proposition helt enkelt afser frågan om att vara eller icke vara för den nomadstam, som vi kalla Lappar. Det synes mig därför som om man redan ur blott menisklig synpunkt borde bifalla Kongl. Maj:ts proposition, när man nemligen af personer, som kärna till dessa förhållanden, fått den upplysning, att, om nybyggearne i lappmarken få tillstånd att fritt disponera och förstöra sin skog, detta blir Lapparnes dödsdom. Då likväl Lapparne, som efter all sannolikhet en gång bebott hela vårt land, nu blifvit undanträngda till den yttersta norden, borde de väl der åtminstone få lefva i fred och ro. Som känt är, bestå lappmarkerna dels af höga fjelltrakter som sakna skog, och dels der nedanför af ett bälte med stora skogar. Om sommaren uppehålla sig Lapparne å fjellen, men der kunna de ej uthärda under vintern, utan måste då ned i skogarne. Der hafva likväl nybyggearne fått fast fot, och, om nu dessa finge full dispositionsrätt öfver skogen, skulle de sannolikt innan kort förstöra den, hvaraf åter följden blefve att renbetet försvunne och att Lapparne icke vidare kunde vistas i dessa trakter om vintern. Om jag åter betraktar frågan ur rättens synpunkt, kommer jag till samma resultat. Herr Statsrådet och Chefen för Civil-departementet har till statsrådsprotokollet yttrat:

“En af de onständigheter, som för arvittringen i lappmarkerna påkalla särskilda bestämmelser, väsentligen arvikande från dem, som gälla för det nedre landet, är, att i lappmarkerna, jemte den i sednare tider inflyttade bofasta befolkningen, finnes en stam af nomader, det lappska folket, som af ålder innehaft landet, och som betraktar hvarje odlingens framsteg såsom ett ingrepp i Lapparnes ursprungliga rättigheter”.

“Sannt är ock, att år 1671, då regeringen funnit åtgärder böra vidtagas för att förmå svenska och finska jordbrukare att nedsätta sig i lappmarkerna, har dåvarande landshöfdingen öfver Wester- och Österbotten låtit gifva Lapparne tillkänna att, såsom orden lydde,

“Hans Kongl. Maj:ts allernådigste uppsåt är detta, att låta dem blifva vid deras land och fiskevatten“. Lapparnes urgamla rätt till begagnande af Lapplands mark är ock genom flera författningar i viss mån erkänd.

Det är häraf för mig klart att Lapparne, på grund af såväl urminnes häfd som Kongl. resolutioner, ega rätt att, oförkränkte af nybyggarna, lefva och vistas i lappmarkerna och att begagna renbetet derstädes för sina renar. I denna omständighet finner man en naturlig grund, hvarför afvittringsstadgan för lappmarkerna måste innehålla helt andra bestämmelser än för det öfriga Norrland. Då Lapparne nemligen hafva rätt eller urminnes häfd till renbete i lappmarken, så eger ej Kronan fullständig eganderätt till lappmarkens jord; denna är behäftad med ett servitut till Lapparnes förmån, som måste respekteras. När således marken upplåtes åt nybyggarna, kunna desse ej få den med bättre rätt än Kronan sjelf eger den, och i detta afseende med en inskränkt rätt. En föregående talare fäste sig vid det oegentliga deruti att hemmansegarne i lappmarkerna ej skulle vara likställda med hemmansegarne i öfriga delar af landet, men detta är just en nödvändig följd af hvad jag nyss omnämde, eller Lapparnes rätt att vistas i lappmarkerna och der begagna sig af renbetet. Detta är äfven skälet till att afvittringsstadgarna för det öfriga Norrland der aldrig blifvit tillämpade. 1824 års stadga gällde endast för nedre delarne af landet, och den enda afvittringslag för lappmarken, den af 1850 för Luleå lappmark, hade aldrig tillämpats, då den genom 1861 års bref annullerades. Nu är emellertid meningen att få en afvittringslag för lappmarken, och då är det högst angeläget att få deri stadgad den undantagslagstiftning, som för denna landsdel nödvändigt betingas af Lapparnes häfdvunna rättigheter och omsorgen att denna folkstam icke måtte helt och hållet förintas.

Till stöd för nybyggarnes anspråk på dispositionsrätt af skogen har man ock åberopat resolutioner, hvarigenom de fått sig tillförsäkrad skattemannarätt till densamma. Men, mine Herrar, skattemannarätten innebär icke ovilkorligen full dispositionsrätt öfver skogen. 1805 års skogsordning bestämmer nemligen, att om skattebonde så missbruka sin rätt till skogen, att fara för hemmanets bestånd deraf uppkommer, räntegaren då må deraf söka rättelse, och följaktligen är ej hans dispositionsrätt oinskränkt. Att den i förevarande fall måste tåla en inskränkning följer, som jag nyss visat, af Lapparnes äldre rätt och att Kronan ej kan gifva bättre rätt än hon sjelf har.

De statsekonomiska skäl, som ovedersägligt tala för skogarnes bevarande i Lappland, äro så allmänt kända och erkända, att jag ej behöfver dermed sysselsätta mig. Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition med det tillägg deri. Lag-Utskottet föreslagit.

Herr Bergman: Det har i denna fråga blifvit anfördt, att regeringens förslag om inskränkning i brukningsrätten af den skog, som vid en blifvande afvittring skulle tilldelas hemman och nybyggen i lappmarkerna, innebure ett ingrepp i den enskilda eganderätten, enär egarne af dessa hemman skulle genom Kongl. brefvet af den

29 Juni 1866 fått sig tillförsäkrad full skattemannarätt öfver skogen, så snart de fullgjort sina odlings- och byggnadsskyldigheter. Detta är väl sannt, men man får ej förglömma att dessa hemman och lägenheter, hvarom 1866 års bref handlar, icke innehafva någon skog, utan att den skog, som ligger omkring deras gårdar, tillhör Kongl. Maj:t och Kronan, och att det är först vid den blifvande afvittringen, som denna skog kan tillfalla enskilde. Det är ju då helt billigt, att Kronan ock eger bestämma under hvilka vilkor den upplåter skogen, så vida ej derigenom ingrepp sker i eganderätten. Dertill kommer den erfarenhet, som under sednare tider vunnits om huru en stor del hemmansegare hushålla med sin skog, i det de antingen sjelfva afverka mera än som är förenligt med skogens framtida bestånd, eller ock försälja afverkningsrätten för viss tid till andra personer, hvarigenom hemmanen sköflas och förstöras, så att derefter knappast finnes annat än mer eller mindre skadad ungskog, hvilken ej på lång tid kan lemna någon afkastning till hemmanet. Vidare kommer dertill att mycket både talats och skrifvits om nödvändigheten af att vidtaga någon åtgärd för införande af en bättre hushållning med skogarne, samt att äfven Riksdagen gjort framställning till Kongl. Maj:t om åtgärders vidtagande för de norrländska skogarnes skyddande, hvilket föranledde nedsättandet af Skogs-komitéen, hvars arbeten nu föreligga till Kongl. Maj:ts granskning. Allt detta ådagalägger att någonting måste göras för skyddandet af de skogar, som ännu finnas kvar, och den i detta afseende nu föreslagna åtgärden kan väl ej anses såsom ingripande i eganderätten. Hemmansegarne få nemligen öfver den skog, som lemnas dem, full dispositionsrätt, så till vida att de få åtnjuta af densamma all den afkastning, som den kan lemna när den brukas på ett sådant sätt att äfven dess framtida bestånd är betryggadt. De skörda lika mycket som en för framtiden omtänksam jordbrukare hentar af sin skog, äfven om han innehar densamma med full dispositionsrätt. Det nu framställda förslaget afser endast att skydda skogen för förödelse och bevara hemmanet vid det värde det har äfven för framtiden samt att i och med detsamma skydda det närgränsande landet. Jag behöfver ej för Er, mine Herrar, tala om hvilken stor rol skogen spelar i naturens hushållning, och denna rol är naturligtvis än viktigare och än mera betydande i ett land, som ligger nära fjellen, än i orter, der ett mildare klimat råder. Någon åtgärd måste således vidtagas för denna frågas ordnande. När nu regeringen snart nog kommer att utfärda en författning rörande afvittringen i lappmarken, och i denna äfven bestämma huru stor skogsvidd som skall tilldelas hvarje helt hemman eller hemmansdel, då är det nödvändigt att förut känna under hvilka vilkor denna skog upplåtes till hemmansegaren. Om Riksdagen beslutar, att den skog, som vid blifvande afvittring upplåtes, lemnas med full dispositionsrätt, således äfven med rätt att nedhugga allt som finnes der, fordrar omtänksamheten om landets väl att ej lemna större skogsanslag än som erfordras för hemmanets hushöf. Antages åter regeringens förslag, d. v. s. inskränkes dispositionsrätten så att skogens framtida bestånd ej äfventyras, så kan tunnlandtalet bestämmas i samma proportion, som förut tilläm-

pats för andra hemman. Det sednare vore en mycket lycklig sak för lappmarkshemmanen, ty hemmansegarne derstädes behöfva det understöd, de kunna få genom försäljning af skogseffekter, alldenstund deras jordbruk sällan kan ensamt föda brukaren. Då jag nu för min del ej kan finna att genom den föreslagna författningen något anmärkningsvärdt ingrepp göres i eganderätten, tycker jag att allt talar för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, och det är dertill jag vill lemna min röst.

Hvad beträffar Lapparnes renbetesrätt å det område, som nu tillhör lappmarkerna, har Lag-Utskottet vidtagit en modifikation så till vida att Lapparne skola vara, såsom hittills, berättigade att för renhjordarne begagna bete å all skogsmark inom lappmarkernas nuvarande område, dock å *enskildes skogar* inom de till odling tjenliga delarne af landet endast vintertiden, äfvensom ega att, i den mån för betesrättens utöfvande är nödigt, till hushållsbehof begagna skogen. Enär detta stadgande icke gör någon inskränkning i Lapparnes rättigheter att hädanefter som hitintills till renbete begagna sina egande renbetesland under hela året, och enär lappmarkernas jordbrukare i allmänhet äfven äro renegare och således i fråga om renbete hafva ett med lapparne gemensamt intresse, samt då härtill kommer att Kongl. brefvet den 3 Oktober 1866 om grödas och egors fredande i lappmarken icke synes mig vara uppbäfdt genom det nu framlagda förslaget, så anser jag något väsentligt hinder icke möta för att tillstyrka bifall äfven till denna del af Lag-Utskottets förslag.

Jag anhåller således om proposition på bifall till Lag-Utskottets förslag i sin helhet.

Herr von Gegefelt: Gagnet, ändamålsenligheten och behöfvet af den föreslagna inskränkingen i nybyggarnes dispositionsrätt öfver skogen hafva ej blifvit bestridda: frågan är blott buruvida nybyggarne derigenom blifva förmäade i någon dem tillförsäkrad rätt eller i billiga förhoppningar. I förra hänseendet har 1824 års afvittringsstadga blifvit åberopat. För mig är tydligt att den icke rör lappmarkerna. Redan innan den utfärdades var en särskild afvittringsstadga för lappmarkerna under utarbetning och den är ännu föremål för Kongl. Maj:ts pröming i sista hand. Vidare har man åberopat 1866 års författning. Denna författning, hvilken enligt rubriken handlar om hela länen, men tydligen företrädesvis afser landets nedre delar, der afvittringen pågick, stadgar inskränkning i dispositionsrätten öfver skogen, endast för de nybyggen, som derefter anlades, och till dem, hvilka till följd af försunmelse i byggnads- och odlingsskyldigheter förverkat sin rätt. Nu ater är fråga om att stadga enahanda inskränkning för alla nybyggen inom lappmarkerna, hvarest afvittringen ej ännu är börjad. En föregående talare, som motsatt sig Kongl. Maj:ts proposition, har medgifvit statens befogenhet att begränsa den enskildes rätt öfver skogen, men invändt att begränsningen borde bestämmas genom en särskild för heit län gällande skogslag och endast innefatta åliggande för nybyggarne att ställa sig en föreskrifven bushållningsplan till efterrättelse. Härvid torde jag få erinra, att det är just en sådan skogslag som nu före-

slagits, väl ej för helt län, men för större och af alldeles egendomlig beskaffenhet varande del af länet; och rättsfrågan kan svårigen vara beroende deraf huruvida begränsningen sker på ena eller andra stället. Statens begärande af dess omförmälda rätt kommer att verka ändring i bestående förhållanden på alla andra orter, men icke i lappmarkerna, hvars innebyggare skulle få behålla alldeles enahanda förmån som de nu åtnjuta. Dessutom torde samma rätt knappast kunna anses vara genom de föreslagna stadgandenas antagande begagnad, helst genom gällande författningar uttrycklig bestämmelse ej skett om tiden inom hvilken afvittringen skulle ske, eller om vidden af det skogsområde som dervid borde nybyggarna tilldelas. Det enda som svikes är deras *förhoppning*, att framdeles få full dispositionsrätt öfver skogen. Här har yttrats att nybyggarna lefva på förhoppningar i förevarande hänseende. Det må så vara; men enhvar, som det gör, finner att förhoppningar ofta svikas och kan äfven få er-tära, att det sker till ens egen fördel, hvilket torde blifva förhål-landet om dessa förhoppningar svikas.

Det har anmärkts, att utsyningen skulle medföra så stora kostnader för nybyggaren. Då han erhåller stora skogar till skänks, tyckes det vara ett billigt anspråk, att han bekostar utgifterna för deras nyttjande, synnerligen då ådagalagdt blifvit, att kontroll är behöflig för att rättigheten ej skall missbrukas.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Grefve Mörner. Oscar: På den standpunkt frågan nu befinner sig, skulle jag kunna inskränka mig till att instämma med Herrar Gegerfelt och Sydow och anhålla om bifall till Utskottets hemställan, men jag har ansett mig böra protestera mot den uppiättning af skatte-mannarätten, Herr Hasselrot uttalat. För min del kan jag ej med-gifva, att den hvilat på en så lös grund i strid med innehållet af Kongl. Förordningen den 21 Februari 1789.

Ytterligare får jag ock tillägga, att hvad beträffar de omtalade utsyningarne är ej så alldeles klart hvem som skall betala dem. I resolutionen på allmogens besvär den 17 Augusti 1762 stadgas, att Kongl. Maj:t finner billigt att lappallmogen må befrias itran skyl-digheten att betala utsyningar och ekonomiska förrättningar, endast att allmogen utan betalning igenom lappmarken fortskaffar dem, som dylika sysslor förrätta.

Med lappallmoge menas här icke Lappar, utan nybyggarna inom lappmarkerna. Hvad som egentligen i nyss åberopade resolution må menas med ordet utsyning, om dermed skall förstås skogs-utsyningar eller utsyningar af platser för nybyggen och odlings-lägenheter m. m. lemna jag derhän och finner mig icke nu förpligtad att uppträda som ordtolkare, men ordet står der och dess betydelse kan möjligen utsträckas så väl åt det ena som det andra hållet. Stadgandet åberopas ånyo i Kongl. Brevet den 30 September 1851 angående beredande till skatläggning af hemman i lappmarkerna.

Herr Statsrådet Bergström: Den rättslärde ledamot, som yttrade sig för återremiss, fordrade, att de bestämmelser, som äro föreslagna

Kongl. Maj:ts proposition, skulle intagas i en egentlig skogslag och icke i en afvittringsstadga. Denna fordran kan jag icke förena med hans yrkande om återremiss, ty samma fordran skulle väl konsekvent hafva ledt till yrkande om afslag på Lag-Utskottets betänkande. Jag kan ej heller i öfrigt dela hans åsigt; ty det är nödvändigt för Kongl. Maj:t att få vota om Riksdagen medgifver en sådan inskränkning i blifvande skattmäns rätt, som Kongl. Maj:t föreslagit, på det Kongl. Maj:t må kunna bestämman sig för huru stor skogsareal skattmännen skola vid afvittringen erhålla. Skulle Riksdagen emot förmodan ej medgifva denna inskränkning, manar mig min pligt att hos Kongl. Maj:t förorda, antingen att icke någon skog alls upplåtes, eller ock att den upplåtne arealen blir så liten som möjligt, på det förekommas må de vädor, som kunde uppstå af den oinskränkta dispositionsrätten öfver skogen.

I öfrigt vill jag bemöta samme talares påstående, att 1824 års afvittringsstadga gäller äfven för lappmarkerna, hvilket skulle synas af rubriken, deri säges, att den afser Westerbottens och Norrbottens län, dit lappmarkerna ju höra. Jag behöfver ej erinra honom om, att en allmän lag ej berör speciella förhållanden och speciella lagar, hvilka icke kunna genom den allmänna lagen ändras eller upphäfvas. Det är en af den klassiska jurisprudentens första interpretation-reglor, som äfven eger sin tillämpning å denna fråga. En kedja af bevis kan äfven uppställas därför, att 1824 års afvittringsstadga ej afser lappmarkerna. Den första afvittringsstadga för Westerbotten var instruktionen för afvittringsrätten i Westerbotten af den 23 Maj 1780. Den angifver uttryckligen, att afvittringsarbetet skulle börjas på de längst intill lappmarksgränsen belägna skogar och hemman samt derifrån fortgå till den mer bebodda delen af landet, och derigenom angifves medelbart, att området för stadgan var landet nedanför lappmarkerna; hvilka sednare, väl att märka, utgöra ett landskap för sig, skildt från provinsen Westerbotten.

Medan denna författning hade gällande kraft, fann Konungens Befallningshafvande i Westerbottens län sig af sin pligt menad att föreslå en särskild afvittringsstadga för länets lappmarker och inkom år 1819 med förslag derom till Kanslistyrelsen och Kammar-kollegium. Denna framställning må väl utgöra bevis därför, att bemälda Befallningshafvande, som ju får antagas hafva fullkomligt känt förhållandena, icke uppfattade den då gällande afvittringslagen såsom tillämplig äfven för lappmarkerna inom länet. Samma dag 1824 års afvittringsstadga utkom, befallde Kongl. Maj:t Kammar-kollegium och Bergs-kollegium att taga i betraktande, hvilka särskilda bestämmelser erfordrades för nybygges- och afvittringsväsendet inom lappmarkerna, och genom Kongl. brefvet den 9 Februari 1827 ålades Konungens Befallningshafvande i Westerbottens och Norrbottens län att afgifva yttrande i samma ämne. Af dessa fyra fakta torde vara uppenbart, att hvarken 1780 års ej heller 1824 års afvittringsstadga afsett lappmarkerna, och det är af föregående talare anmärkt, att 1850 års stadga aldrig kom till tillämpning. På framställning af Landshöfdingen Widmark inhiberade nemligen Kongl. Maj:t verkställigheten af denna förtätning. Widmark ville gå ännu längre än

Kongl. Maj:t nu föreslagit. I en till Kongl. Maj:t afgifven underdånig berättelse om tillståndet i Norrbottens län yttrar han. Men af ännu större och djupare betydelse för orten och det allmänna är, att skogen inom lappmarkernas vidsträckt skogsland framgent förblifver Kronans egendom: att derå anlagda eller hädanefter tillkommande hemman, på sätt åberopade äldre författningar häntyda, icke må hafva annan rätt till skogen, än att deras innehafvare få den begagna till eget husbehof, derå hafva mulbete för sina kreatur och, efter skeende utsyningar samt dertill erhållen tillåtelse verkställa uppodlingar: att afvittringens föremål inom lappmarkerna, sedan på föreslaget sätt landets flod- och vattensystem blifvit afmått och å karta lagdt, endast må blifva att urskilja tjenliga lägenheter till odling af åker och äng, särdeles för markens läggande till ängsvattning, äfvensom att så reglera och ordna redan varande och hädanefter tillkommande hemmans inego-välden, som landets fortskridande i kultur kräfver, och att, såsom en med denna reglering sammanhängande åtgärd, en fullständig hushållsplan måtte upprättas för skogens begagnande, så att denna, med tillitande af de transportmedel för skogseffekter, landets floder, åar och bäckar erbjuda, måtte lemna all den afkomst, som är med dess framtida bestånd förenlig och dymedelst framkalla nya näringskällor, anläggande af masugnar och verkstäder för tillgodogörande af fjelllandets rika malmlager, uppbyggande af ökad antal sägar och andra för skogarnes alster erforderliga förädlingsverk, genom hvilket allt rikets export kan vinna en betydlig tillökning, under det ortens och dess innebyggares välstånd och förkofran ökas." Så långt som Widmark i denna sin berättelse föreslagit, har Kongl. Maj:t ej ansett sig böra gå, emedan det är nyttigt för nybyggaren att hafva någon skog, hvaraf han kan hemta en vigtig biförtjenst då hans jordbruk slår fel, men det är jenväl nödvändigt att han ej får den skog, som vid afvittring tillfaller hans hemman, med full och oinskränkt eganderätt. Jag kan icke finna att, om han så finge, deri läge någon verklig fördel för honom, emedan han endast blefve prisgifven åt skogsköparne. Nybyggarna hafva redan ofta på förhand sålt sina blifvande skogsområden, och finge de nu full dispositionsrätt, skulle alla nybyggen snart vara sköflade.

Det föreslagna stadgandet öfverensstämmer med vår gamla svenska rätt. I Byggnings-balkens 10 kap. 8 § förordnas: "Skattebonden må nyttja sin enskilda skog till hustarf och salu; dock det så sparsamt, att skogen ej utödes, och hemmanet förderivas." Detta stadgande står ännu kvar, ehuru 1789 års förordning tillerkänner skattemän öfver skattehemmanet "uti allt lika orubbelig egande och lika fri dispositionsrätt, som frälseman öfver frälsehemman." Det står nu såsom ett välmående, men tomt lagbud, då ingen kontroll finnes; men just därför är det af vigt, att Kronan ej till enskilda öfverlemnar sina skogar utan säkerhet för deras bevarande. Att skogen eger bestånd inom lappmarkerna är af så stor betydelse för hela landet, att inga åtgärder och försigtighetsmått därför böra underlåtas. Borttages denna stormkappa, blir landet upplåtet för förstörelse.

Vi stå vid en vändpunkt i vår skogslagstiftning, och jag ber

Kammaren lifligt behjerta, att vi nu kunna taga ett steg, som leder i en god riktning och på hvilket kunna följa andra sådana.

Man har anmärkt, att det skulle medföra så stora kostnader för de blifvande skatteboarne, om de skulle själfva vidkännas utsyningsskostnaderna. De äro dock icke så stora som här uppgifvits. Den, som skall få utsyning, betalar endast 5 R:dr om dagen jemte kost och husrum åt förrättningsmannen, hvilka sednare förmåner äro uppskattade till 2 riksdaler. Ännu har ingen klagan sports, att dessa kostnader äro för tunga, och det förefaller mig, som borde nybyggaren fortfarande bära dem. Finner likväl Riksdagen, att staten bör öfvertaga dem, är jag öfvertygad att Kongl. Maj:t skänker sitt bifall dertill.

På dessa grunder, och då jag ej kan medgifva att några bestämda löften äro gifna de nuvarande nybyggarna att få skog sig tillagd med full eganderätt, yrkar jag bifall till Lag-Utskottets hemställan.

Friherre Sprengtporten: Den Kongl. Maj:ts nådiga proposition, som ligger till grund för förevarande betänkande, innehåller två hufvudmoment: nemligen frågan om Lapparnes skyddande och frågan om betryggande af skogens framtida bestånd inom lappmarkerna. I det förva hänseendet har Kongl. Maj:t uppträdt såsom högste målsman för den svaga lappbefolkningen, för att hindra dess utrotande, och denna fråga har så mycken rättvisa för sig, att den icke kunnat mota något motstånd inom denna Kammar, hvilket icke heller gifvit sig tillkänna under den föregående öfverläggningen. I det sednare hänseendet har Kongl. Maj:t ansett någon inskränkning böra bestämmas i afseende på nybyggares inom lappmarkerna rätt att fritt råda öfver sitt hemmans skog, eller, rent ut sagt, att få förstöra skogar. Kongl. Maj:t synes mig härvid hafva i väsendtlig mån utgått från Skogskomitéens betänkande, som ej i nog starka färger kan skildra de menliga förhållanden, som efter afvittringen uppstått, och huru hastigt skogen sköflas i Norrland, sedan de nye hemmansegarne genom skattläggningen fått dispositionsrätten öfver sina andelar. Mot denna del af förslaget kan jag så mycket mindre hafva något att erinra, som jag förut uttalat mig för den meningen, att inskränkningarne i den enskildes rätt att missvärda sin skog borde i tillämpningen utsträckas långt utöfver lappmarkerna. Då jag således lemna mitt fulla erkännande åt innehålllet af den Kongl. propositionen, får jag på de af chefen för Civil-departementet anförda skäl anhålla om bifall till densamma.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Greiven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Lag-Utskottets förevarande utlåtande, dels återremiss deraf och dels afslag derå: framställde Herr Greiven och Talmannen proposition på bifall till utlåtandet, och då dervid svarades tairika och starka ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Den 13 Mars.

449

Uppå Herr Grefven och Talmannens hemställen beslöt Kammar-
ren, att de endast en gång bordlagda målen skulle uppföras främst
å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.

den 13 Mars 1873.

Kammaren sammanträdde kl. 12 f. m.

Justerades fem protokollsutdrag för den 12 dennes e. m.

Anmäldes och bordlades Första Kammarrens Tillfälliga Utskotts
betänkande N:o 3, angående aflåtande af underdånig skrifvelse till
Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förbättring af rikets
anstalter för sinnessjukes vård.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-
Utskottets den 12 dennes bordlagda memorial N:o 25, angående öfver-
lemnande till Särskildt Utskott af motioner rörande utvidgning af
elementarläroverk.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Banko-
Utskottets den 12 dennes bordlagda memorial N:o 8 i anledning
Riksd. Prot. 1873. 1 Afd. 1 Band.